

Riksdagens protokoll

2001/02:76

Tisdagen den 5 mars

Protokoll
2001/02:76

Kl. 14.00 – 16.34
18.00 – 22.48

1 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2001/02:260

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:260 av Birgitta Sellén (c) om idrottskonto

Interpellationen kommer att besvaras den 8 mars 2002.

Skälet till dröjsmålet är inbokade möten, möte med EU-nämnden och utlandsresor.

Stockholm den 21 februari 2002

Finansdepartementet

Bosse Ringholm

Interpellation 2001/02:269

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:269 av Yvonne Ruwaida (mp) om Migrationsverkets uppgifter

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 2 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor och arbetsmöten.

Stockholm den 21 februari 2002

Utrikesdepartementet

Jan O Karlsson

2 § Svar på interpellation 2001/02:258 om barnen i Östersjöområdet

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Monica Green har frågat mig vilka ytterligare åtgärder jag tänker vidta för att stödja barnen i Östersjöregionen. Jag utgår i mitt svar ifrån mitt ansvar i regeringen när det gäller området kommersiell sexuell exploatering av barn och det samarbete som jag själv deltagit i när det gäller att bygga nätverk i regionen.

Jag håller med Monica Green om att de rapporter som når oss om de svåra förhållanden som många barn lever under i Östersjöregionen är upprörande. Det är skrämmande att så många barn rymmer hemifrån på

grund av de förhållanden som råder där. Vi i Sverige måste göra allt som står i vår makt för att tillsammans med våra grannländer hjälpa till att förändra situationen för de här barnen.

Men jag vill börja med det samarbete jag varit med om att bygga upp inom Östersjöstaternas råd och som handlar om att bygga nätverk mellan såväl politiker och höga tjänstemän som personer som arbetar i olika verksamheter för barn. Vid den första världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn som hölls i Stockholm i augusti 1996 ställde sig de deltagande staterna och organisationerna bakom en gemensam deklaration och ett löfte att upprätta nationella handlingsplaner för att motverka kommersiell sexuell exploatering av barn.

I den svenska handlingsplanen, som antogs av regeringen sommaren 1998, presenterades det då nyligen påbörjade arbetet med frågor som rör kommersiell sexuell exploatering av barn i Östersjöområdet. Sverige hade under hösten 1997 tagit initiativ till och lett ett regionalt arbete inom ramen för Östersjöstaternas råd. Sverige åtog sig att i samarbete med Norge ta ansvar för ett multidisciplinärt samarbete i området. Ett annat syfte var att bygga upp praktiskt fungerande nätverk för samarbete och erfarenhetsutbyte.

Socialdepartementet inrättade i januari 1999 en särskild arbetsgrupp för att leda detta arbete. Arbetsgruppens mål är att uppfylla åtagandet att bilda ett nätverk mellan beslutsfattare och hög administrativ personal, samt att sprida specialistkunskap om sexuellt utnyttjade barn i regionen.

I mars samma år bekräftade barnministrarna i Östersjöstaternas råd sitt stöd till en föreslagen handlingsplan för att använda informationsteknik i det kompetenshöjande arbetet. Navet i detta samarbete är hemsidan "The Child Centre for Children at Risk in the Baltic Sea Region" eller som vi kallar den i dagligt tal "Child Centre". Hemsidan erbjuder möjligheter till interaktivt samarbete mellan barnspecialister i regionen.

Inom detta samarbete finns t.ex. ett nätverk för barnspecialister som i sin dagliga gärning möter utsatta barn. De arbetar nu för att etablera samarbetsprojekt och söka finansiering för dem på olika sätt.

I oktober förra året fattade så barnansvariga ministrar ett beslut att fortsätta samarbetet inom Östersjöstaternas råd under en treårsperiod. Ett särskilt barnsekretariat inrättas nu för att fortsätta utveckla arbetet mot sexuell exploatering av barn.

Det har varit viktigt att under de här första åren av uppbyggnad koncentrera arbetet mot ett område och genomföra en god förankringsprocess. När arbetet nu etableras inom sekretariatet kommer den arbetsgrupp med tjänstemän som nyligen konstituerats, under våren att göra en prioritering bland viktiga barnfrågor där Child Centre kan användas som bas för det fortsatta utvecklingsarbetet i regionen. Gatubarn som kommer ensamma till något av länderna är ett exempel på en grupp barn som nämnts i detta sammanhang. Dessa barn är ju utsatta på mer än ett sätt, och kan vi utveckla vårt arbete för dem i regionen har vi kommit en bit på vägen mot bättre förhållanden för barnen i Östersjöområdet.

Till sist vill jag nämna att statsministern kommer att ta upp frågor om människohandel med sin ryske kollega när statsministrarna inom Östersjöstaternas råd träffas i Sankt Petersburg i juni i år.

Anf. 2 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag vill tacka för det utförliga svar som ministern nu ger om vad man kan göra för de övergivna barnen i våra grannländer Estland, Lettland och Litauen. Det är skrämmande att det får förekomma sådana situationer. Det finns t.ex. 15 000 barn som lever på gatan i Lettland, och det är liknande i andra länder i Östersjöregionen. Vi har dem så nära inpå oss och gör ändå inte mer.

Det var en bra genomgång vi fick av Ingela Thalén av det vi hittills har gjort. Frågan är bara vad vi kan göra ytterligare. Kan vi hjälpa till med fler saker? Finns det risk eller kanske möjligheter med att dessa länder nu är ansökarländer till EU? Kan EU ställa krav på att FN:s barnkonvention ska efterlevas för att ett land ska bli fullvärdig medlem i EU? Finns det risk att konvergenskraven t.o.m. försämrar de ekonomiska möjligheterna att hjälpa barnen i regionen? Det är sådana frågor som jag gärna skulle vilja få ytterligare svar på.

Många barn- och ungdomsorganisationer har slagit larm om misshandel och övergrepp som driver barnen från sina hem till ett liv som missbrukare och kriminella gatubarn. Unga Örnars systerorganisation i Lettland och Litauen bekräftar den bilden. Tyvärr bekräftades bilden nyligen av missförhållanden på den svenska flyktingslussen i Carlslund, dit barn från forna Sovjetunionen har börjat komma. Det är barn som rymt från barnhem och levt som gatubarn i flera år. Dessa sköra människor måste vi ta hand om både i deras hemland och också när de kommer till Sverige.

Anf. 3 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag vill också nämna att vi alldeles nyligen inom den svenska regeringen har utsett en arbetsgrupp som ska verka utifrån Socialdepartementet. Den ska arbeta med att belysa, analysera och minska mörkertalet när det gäller kommersiell sexuell exploatering av barn i Sverige. Den arbetsgruppen kommer också att ha kontakter med närområdet. Vi vet att det dessvärre förs barn över gränsen till Sverige och mellan våra länder.

Det förtjänar också att nämnas att det har lämnats ett uppdrag med anledning av ensamkommande barn till Sverige för att vi på ett bättre sätt ska kunna ta till vara deras rättigheter och ge dem ett bra stöd när de kommer hit. En del av dessa barn kan också komma från vårt närområde.

När det gäller ansökarländerna till EU är det en absolut självklarhet att vi hårt driver kravet att man ska följa FN:s barnkonvention. Det finns också medel avsatta för att man ska anpassa lagstiftningen på ett sådant sätt att man verkligen arbetar utifrån FN:s barnkonvention. Alla länder utom USA och Somalia har skrivit under FN:s barnkonvention. Det finns redan där ett åtagande i dessa länder.

Det pågår inom ramen för Sida-Öst ett trettiotal projekt som har som mål att arbeta med barn, barns hälsa, barn på barnhem eller barn som dessvärre ännu inte har plats på barnhem.

Det pågår också, och inte minst, arbete kring barn som är berörda av ungdomsfängelse. Vi vet att förhållandena för dessa barn är oerhört vidriga. Därför behövs det också fortsatt samarbete kring de här områdena, och det kommer vi naturligtvis att fullfölja.

Prot. 2001/02:76

5 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 4 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag tycker att det låter som ett bra krav för EU att ställa på ansökarländerna att de måste efterleva FN:s barnkonvention. Man kan ibland fundera på vem som ska kontrollera att FN:s barnkonvention efterföljs och på att fattiga länder har så svårt att leva upp till konventionen. Det är oerhört skrämmande när man hör de stora mörkertal som finns. Dessutom finns ju den explosionsartade hiv- och aids-spridningen i detta område, som dessa barn också utsätts för eftersom de säljs eller utsätts för det som vi ibland kallar för *trafficking*. Där tycker jag att Sverige behöver vidta ytterligare åtgärder.

När det gäller frågan om FN:s konvention om barnens rättigheter, som antogs för så länge sedan som 1989, bara är en epok och en bortglömd milstolpe eller om vi ska se till att den lever upp även i Östersjöregionen så har vi svenskar ett oerhört starkt krav på oss att också ställa de kraven på våra grannländer i Estland, Lettland och Litauen.

Barnkonventionen uttrycker världssamfundets samlade syn på barn och ger därmed alla länder ett gemensamt språk och ett gemensamt mål. Som jag ser det nu så lever de här länderna absolut inte upp till det som de har skrivit på, men man kan ju förstå det eftersom länderna är så ekonomiskt utsatta. Jag vill återigen påpeka detta med konvergenskraven från EU. Kan det finnas en risk att när man ska leva upp till dem så kan det sätta hinder för att vi ska kunna hjälpa de här barnen? Eller kan vi tvärtom se till att detta blir en hävstång så att barnen kan hjälpas?

Anf. 5 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! När det gäller hur länderna uppfyller kraven och på vilket sätt vi följer barnkonventionen så är det viktigt att poängtera att FN:s barnrättskommitté har ansvaret för att bevaka hur länderna arbetar med barnkonventionen. Det är ländernas skyldighet att vart femte år rapportera vad man har gjort.

Bra villkor för barn underlättar för länderna när det gäller att uppfylla alla typer av konvergenskrav. Jag skulle bli både upprörd och förvånad om man använde konvergenskraven som ett argument för att inte se till att barn får goda uppväxtvillkor eftersom det ju både på kort och lång sikt är någonting som är en förutsättning för att länderna ska kunna ha en god, uthållig ekonomi och en god social och hälsomässig utveckling för hela sin befolkning.

Eftersom Monica Green tog upp frågor kring *trafficking* kanske jag ska nämna att regeringen under det svenska ordförandeskapet prioriterade frågor om handel med kvinnor och barn. Under 2002 drivs en kampanj mot *trafficking* i området som leds av jämställdhetsministrar och de nordiska justitieministrarna. Avsikten är att rikta sig till de män som nyttjar kvinnor och flickor. Det gäller både män i Sverige och män i vårt närområde. På det sättet fäster man uppmärksamheten vid att de här flickorna och kvinnorna faktiskt kan bli hjälpta om de inte nyttjas av dessa män.

Det förtjänar också att nämnas att olika frivilliga organisationer deltar i detta. Monica Green nämnde Unga Örnar, som gör ett väldigt fint arbete. Jag ska också nämna Kvinnoforum, som arbetar inom ramen för Daphneprogrammet. Även Rädda Barnen och World Childhood Foundat-

ion arbetar med frågor som rör barn som är särskilt utsatta i detta riskområde.

Prot. 2001/02:76
5 mars

Anf. 6 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag vill tacka för debatten och för de svar som jag har fått. Även om barnen än så länge är oerhört utsatta och har det svårt så känner jag mig något lättad över de besked som jag har fått. Det är alldeles klart att länder, stater och ideella organisationer har oerhört mycket att göra för att dessa gatubarn inte ska bli glömda.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

3 § Svar på interpellation 2001/02:270 om integrationspolitiken

Anf. 7 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Göran Lindblad har, med utgångspunkt i att han läst Integrationsverkets rapport *Integration 2001*, frågat vilka åtgärder jag avser vidta för att omsätta rekommendationerna i rapporten i praktisk handling.

Integrationsverkets rapport bygger på analyser, statistiska sammanställningar och ett stort antal forskningsrapporter inom området som huvudsakligen ligger före år 2001. Rapporten belyser de bekymmer som finns inom introduktionen av nyanlända invandrare och invandrades problem på arbetsmarknaden. Regeringen är självfallet inte omedveten om detta. I själva verket har regeringen redan vidtagit åtgärder i syfte att både utveckla och förbättra möjligheterna till inträde på arbetsmarknaden och introduktionen för nyanlända invandrare.

Innan jag kort nämner något om dessa åtgärder vill jag betona att en bidragande faktor till svårigheterna för invandrare är den diskriminering på arbetsmarknaden som förekommer. Redan den 1 maj 1999 fick vi en förstärkt lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet. Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) har också fått ökade resurser och därmed bättre möjligheter att både utreda anmälningar från enskilda och att sprida kunskap bland arbetsgivare och fackföreningar om de krav som ställs i lagen.

I budgetpropositionen för år 2001 (prop. 2000/2001:1) fördelades de medel om 100 miljoner kronor per år för perioden 2001–2003 som regeringen har avsatt i syfte att öka sysselsättningen bland invandrare. Medlen disponeras bl.a. av AMS för riktade utbildningsinsatser för personer med utländsk högskoleutbildning inom olika bristområden, av Integrationsverket för att utveckla introduktionen för flyktingar och andra nyanlända invandrare och av Skolverket för att utveckla och förbättra svenskundervisningen för invandrare.

En viktig del i det utvecklingsarbetet är att berörda myndigheter på central nivå och Svenska Kommunförbundet i april förra året träffade en överenskommelse om samverkan för att öka invandrades sysselsättning och utveckla introduktionen.

Enligt en senare rapport som Integrationsverket överlämnat till regeringen den 20 februari i år och som redovisar utvecklingen av introduktionen under år 2001 har samverkansarbetet mellan myndigheterna och

Kommunförbundet haft en positiv inverkan på både introduktionens innehåll och utformning. Tendensen är att redan befintliga samverkansformer har utvecklats och att nya har uppstått. Fler aktörer deltar också i det lokala utvecklingsarbetet. Nya metoder, tankar och idéer har fötts som kan leda till en utvecklad och mer individuellt anpassad introduktion. En positiv utvecklingstrend märks när det gäller flyktingarnas delaktighet och ansvar för sin egen introduktion. Inom svenskundervisningen för invandrare (sfi) utvecklas former som tar större hänsyn till individuella förutsättningar och behov och som har en tydligare koppling till arbets- och yrkesliv.

Trots de positiva trenderna som Integrationsverket redovisar är introduktionen av nyanlända invandrare ändå inte tillräckligt anpassad till individens bakgrund och förutsättningar och det är fortfarande svårt för invandrare att komma in på arbetsmarknaden. Det finns fortfarande brister i verksamheten och det är angeläget att utvecklingsarbetet som påbörjades under förra året fortsätter.

Regeringen har för avsikt att vidta ytterligare åtgärder för att åstadkomma en effektivare och bättre individanpassad introduktion för flyktingar och andra invandrare. Regeringen har därför i november förra året tillkallat en särskild utredare för att göra en översyn med detta syfte som ska vara klar i mars nästa år. Översynen ska bl.a. identifiera om det finns strukturella eller andra hinder för egenförsörjning och delaktighet och också i så fall komma med förslag till åtgärder.

Inom ramen för den nationella storstadspolitiken som riksdagen beslutade om 1998 har stat och kommun inlett ett långsiktigt samarbete för att bryta segregationen och öka tillväxten i storstadskommunerna. Storstadssatsningen har inneburit möjligheter för de sju kommuner som slutit utvecklingsavtal med regeringen att utveckla idéer och förnya verksamhetsformer med inriktning på bl.a. arbete och sysselsättning, ökad delaktighet och förbättrade språkkunskaper.

Regeringen ska nu också gå igenom de förslag och rekommendationer som Integrationsverket för fram i rapporterna och se i vilken utsträckning de kan genomföras innan pågående översynsarbete är slutfört. I de fall rekommendationerna riktar sig direkt till kommunerna eller annan lokal verksamhet är det naturligt att de tas upp inom ramen för det utvecklingsarbete som jag redan har nämnt.

Avslutningsvis vill jag säga att även regeringen anser att en mer individualiserad introduktion, snabbare inträde på arbetsmarknaden och språkstudier i kombination med arbete eller praktik utgör mycket viktiga förutsättningar för invandrades möjligheter till delaktighet och egenförsörjning. Både utvecklingsarbetet med kommunerna och översynen som jag har refererat till har just detta som utgångspunkt.

Anf. 8 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag får tacka Mona Sahlin för svaret. Dessvärre är det fortfarande mycket prat och inte så mycket verkstad. Stadsrådet säger här att regeringen är väl medveten om problemen. Ja, konstigt vore det väl annars. Vi är faktiskt många här som uppmärksammat regeringen på problemen år efter år.

Dessutom har regeringen också i sann konservativ anda samma återkommande formulering i budgetpropositionen år efter år om att utveckl-

ingen inom området inte är tillfredsställande i förhållande till målen. Så säger man år efter år.

Likafullt görs ingenting som ger verkliga resultat. Såväl Mona Sahlin som hennes olika företrädare har i stället slarvat bort varje chans till en förbättring. Integrationsverket visar med statistik i sin rapport att utvecklingen när det gäller arbete för utlandsfödda har följt en lång trend från mitten av 70-talet. Från att de utlandsfödda hade varit i arbete mer än befolkningen i övrigt sker en förändring ungefär 1975. Därefter har det gått fort utför. 90-talskrisen orsakade inte utanförskapet, men den förvärrade situationen från dålig till urusel, och efter det har mycket lite hänt. Uppgången i sysselsättningen hittills är dessvärre helt obetydlig.

Statsrådet talar om lagstiftning mot diskriminering på arbetsmarknaden. Det skulle vara intressant att få veta vilka förbättringar som denna lag har medfört, om det har blivit några förbättringar eller förändringar. Lagar som kommer till av symbolskäl saknar praktisk betydelse och är ofta kontraproduktiva.

Fru talman! Vi moderater har i stället för denna lag länge krävt en sammanhållen lagstiftning avseende diskriminering. Är statsrådet Mona Sahlin här i dag beredd att utlova att det blir en sådan sammanhållen lag med tillika sammanhållen ombudsmannafunktion?

Statsrådet nämner i svaret att 100 miljoner anslagits för perioden 2001–2003. Vi är nu nästan halvvägs inne i denna period, och jag hörde ingenting om resultatet och hur pengarna har använts. Beror det på att det inte finns något resultat som åstadkommit eller beror det på okunskap om utvecklingen?

Vidare nämns överenskommelsen mellan centrala myndigheter och Kommunförbundet för ett år sedan. Även den slarvas över utan att vi får veta om överenskommelsen inneburit någon förändring för de berörda människorna. Hela svaret präglas faktiskt av ett ovanifrån kommande systemperspektiv. När, Mona Sahlin, kommer politiken att innebära reella förbättringar för verkliga människor ute i utanförskapets Kafkaliknande överklighet?

Inte minst statsrådets påstående om sfi är än så länge bara tomt prat. Redan i vår debatt den 7 november 2000 då vi stod här i kammaren sade Mona Sahlin: Där ger jag Göran Lindblad rätt. Det finns många goda skäl att förändra svenskundervisningen.

Ändå talar statsrådet i dag, snart ett och ett halvt år senare, bara om att det utvecklas former som tar större hänsyn till individen. Inte ens jag var först. Redan Invandrarpolitiska utredningen hade ett förslag om förändringar av sfi. Dessutom föreslog man en validering av högskoleutbildningar. Det här förhållandet, att ingenting har gjorts, kan inte ens benämnas politiskt slarv. Det är helt enkelt en total fullblodsskandal! Varför, Mona Sahlin, ger inte regeringen verklig makt åt människorna och ger dem rätt att välja var och hur de ska utbilda sig i det svenska språket? Varför tas inte resurserna inom högskolor och universitet till vara? Varför har regeringen inte tagit till sig Riksdagens revisorers kritik om valideringen?

Vidare har regeringen nu tillsatt en ny utredning som ska bli klar om ett år. Men snälla statsrådet Sahlin, det är väl ändå så att de här frågorna är färdigutredda nu? I stället krävs det omedelbart en aktiv och skarp handling för att få en förändring till stånd.

Prot. 2001/02:76

5 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 9 STEN ANDERSSON (-):

Fru talman! Jag har alltsedan 1986 ifrågasatt omfattningen av Sveriges jämfört med EU:s helt unika flyktingpolitik. När jag sade detta i början ansågs jag negativ. Jag svartmålade och t.o.m. ljög. I dag ser vi resultatet. Alla som vill ser att politiken har havererat. Vi kan ta Rosengård i Malmö som exempel. Där finns varken assimilation eller integration. Jag har alltsedan 1986 sagt att Sverige borde bedriva en flyktingpolitik som regelmässigt och i antalsmässig omfattning borde likna ett snitt av den politik som förs av övriga medlemsländer inom EU. Och ändå har vi under alla år hört talas om alla lyckade projekt. Jag undrar vilken naturlag som säger att svenska politiker ska anses duktigare än kollegerna i övriga EU och resten av industrivärlden.

Fru talman! Jag är förvånad över Göran Lindblads kritik här i dag. Faktum är att i alla fall tills nu har Moderaterna i huvudsak stött den hittills förda politiken. Det verkar man ha glömt bort. Om Göran Lindblad och MUF, Moderaternas ungdomsförbund, får bestämma ska det vara en helt fri invandring. Det har inget annat land i hela industrivärlden ens tänkt på. Det ska vi tydligt klara i Sverige.

Jag vet att en dansk kommun som heter Farum har varit lite av ett idealsamhälle för en del politiker som är kritiska mot den nuvarande flyktingpolitiken. Men, fru talman, när man ser hur borgmästaren i Farum har skött sina affärer kan man undra hur hög hans tillförlitlighet är. Han har sysslat med affärer och lån på ett sätt som får svenska politiska affärer att hamna i gårdsgårdsserien. Är det kanske de pengarna som han har använt till sin lyckade integration? Sedan kan man inte jämföra en kommun med 19 000 invånare med Malmös 250 000 och Stockholms betydligt många gånger fler.

Jag skulle faktiskt vilja ställa en fråga till Göran Lindblad. En helt fri invandring måste innebära att det blir en hårdare konkurrens om jobben i Sverige. Är det Moderaternas nya linje att man ska gå ut på gator och torg och säga till LO-medlemmar och SIF-medlemmar att vi ska öka konkurrensen och konkurrensutsätta deras jobb ännu mer än i dag? Det är så klart Moderaternas rätt och skyldighet att göra detta om de tror på det. Jag tror att det är ett bra förslag för arbetsgivarna, men jag tror att det är ett mindre bra förslag för den stora majoriteten av svenska löntagare.

Anf. 10 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Göran Lindblad och jag har som sagt diskuterat detta många gånger. Jag hoppas att vi kommer att göra det många gånger till. Jag hoppas också att Göran Lindblad kan erkänna att trots att vi kan ha en hel del olika ingångar i den här frågeställningen är det ingen skillnad när det gäller avsikten i den här debatten. Både för individernas egen skull och för nationen som helhet måste Sverige, svenskt näringsliv och svenskt politiskt liv komma längre med integrationsfrågorna än vad vi har gjort hittills. Därom är vi helt överens.

Men däremot reagerade jag när Göran Lindblad faller in i den vanliga retoriken om mycket prat och lite verkstad, att det inte görs någonting och att ingenting händer. Det är inte sant. Man kan föra mer kvalificerade diskussioner om det görs tillräckligt och om tillräckligt mycket har hänt, men det blir inte trovärdigt när det låter som om ingenting görs. Om man tittar igenom hela Integrationsverkets rapport finner man att den visar på

de brister som jag också håller med om finns. Men den visar också på en hel del positiva resultat som Integrationsverket kan visa upp framför allt när det gäller utvecklingen på arbetsmarknaden och när det gäller arbetslösheten i många av de grupper som under 90-talet har haft det oerhört tufft och svårt. Det har skett en förändring. Inte minst syns detta väldigt tydligt i de sju storstadskommuner där stat och kommun nu gemensamt jobbar med utvecklingsavtalen. Där har bidragsberoendet och arbetslösheten minskat snabbare än på andra håll.

Det finns alltså någonting att lära av det samarbete som kommun, stat och olika myndigheter nu bedriver ute i förortskommunerna. Integrationspolitiken har inte i sig misslyckats, men det finns många exempel på att integrationen måste gå fortare och omfattas av fler grupper än vad som är fallet i dag.

Jag vill också säga att diskrimineringslagarna, som också har skärpts, inte bara är en symbol utan också en realitet. Det är lagar med reell innebörd, och de har för många individer betytt upprättelse när man har nekats arbete eller intervju på grund av att man burit slöja, haft fel hudfärg och hårfärg eller har haft en sexuell läggning som inte har ansetts passande.

I många av de här fallen är diskrimineringslagarna ett skydd för individen. Det är reellt och inte bara en symbol. Däremot vet Göran Lindblad mycket väl att också jag vill se en samordning av diskrimineringslagarna och så långt det är möjligt också en samordning av ombudsmännens arbete. Därför jobbar redan nu en utredning med just detta. Jag hoppas att vi kommer att få fram ett förslag som visar att det är lättare att komma åt diskrimineringen om lagstiftningen bygger på mänskliga rättigheter. För detta arbetar alltså redan en utredning.

Vidare frågar Göran Lindblad om det kommit några resultat av de 100 miljoner per år som anslås under en period som redan nästan till hälften har gått. Ja, en hel del sådana resultat finns redan. Detta visar Integrationsverket i sin rapport. AMS har t.ex. dragit i gång en stor utbildningssatsning för spetskunskap till högskoleutbildade arbetslösa invandrare. Under förra året deltog 1 700 personer i denna utbildning. Av dem som redan har avslutat utbildningen hade 60 % arbete efter tre månader.

Det kommer också till riksdagen under nästa riksdagsår en proposition om validering. Detta är aviserat. Det är, som Göran Lindblad själv sade, en oerhört viktig nyckel. Vidare har Skolverket jobbat fram nya kursplaner för sfi som redan är presenterade. Dessa tar på ett helt nytt sätt hänsyn till individens utbildningsbakgrund, något som Göran Lindblad och jag har diskuterat tidigare. Man kompetensutvecklar nu 750 sfi-lärare för att kunna stödja denna individualisering av arbetet.

Mycket har alltså gjorts, men mycket är förvisso också kvar.

Anf. 11 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Det blev en lite underlig debatt när Sten Andersson försökte replikera mot mig. Jag tänker över huvud taget inte beröra hans förvirrade inlägg utan koncentrerar mig på min och statsrådet Sahlins debatt.

Jag var redan för ett år sedan med om att presentera slutrapporten om hur man bryter utanförskap. Jag vet inte om Mona Sahlin har fått den.

Jag lämnar talarstolen för att för säkerhets skull lämna över ett exemplar av den. Jag tror att det i den står en hel del som vi skulle kunna enas om vad gäller krafttag som behöver tas för att man ska komma till rätta med det utanförskap och den segregation som råder. Där finns en hel del färdiga förslag.

I Integrationsverkets rapport visas bl.a. genom Dan Roths forskning att tidig svensk arbetslivserfarenhet är den enstaka viktigaste faktorn för möjligheterna att få in en fot på arbetsmarknaden, stanna kvar där och vara självförsörjande. Sambandet mellan tidig försörjning, socialbidrag och långvarigt bidragsberoende visas också tydligt. Det gäller alltså för oss att ta gemensamma tag för att kunna hålla människor borta från socialbidragsberoende.

Jag har tidigare sagt att man bör avskaffa socialbidragen i den meningen att det blir fråga om en långvarig försörjning. Däremot tycker jag att man ska ha någon form av försörjning för de människor som faller igenom. Det ska naturligtvis vara en rättighet. Men det bör också bli en rättighet för människor att få arbeta. Man bör ge kommunerna detta i uppdrag, kanske med användning av de 60 miljarder som i dag förlösas på många håll i AMS regi. I motsats till statsrådet Sahlin tror jag inte riktigt på att den nuvarande organisationen med AMS och arbetsförmedlingarna kommer att kunna klara det här, utan man måste kanske agera på något annat sätt.

Ge då pengar och ansvar t.ex. till kommunerna för att hantera detta, så att de får garantera människor arbete inom en vecka e.d.! Den socialdemokratiskt styrda kommunen Skurup har med framgång klarat detta. Man har i den kommunen på en treårsperiod halverat socialbidragsberoendet. Jag tycker att vi skulle titta lite extra på den.

Jag vill fråga Mona Sahlin vad hon tänker göra för att man i Sverige ska kunna ge människor möjlighet att försörja sig genom eget arbete i stället för att bli inlurade i ett bidragsberoende. Är Mona Sahlin beredd att pröva nya modeller för att få människor i arbete? Och vad tänker statsrådet göra för att åtgärda den bristande samordningen? Det pågår ju ett avtalsskrivande och ett sammanträde mellan olika myndigheter för lösande av gemensamma problem. Dessvärre är det väl ofta så att det går åt alltför mycket tid till överenskommelser, sammanträden och möten. I stället borde man koncentrera sig så att befogenheter och pengar följs åt.

På Nya Zeeland har man provat detta. Man har där slagit ihop socialtjänsten med arbetsförmedling och försäkringskassa. Är det en väg som statsrådet Sahlin skulle vara beredd att prova?

När det slutligen gäller sfi-undervisningen är det gott och väl att det görs en del saker, men det görs för sakta och för lite. Skulle vi inte gemensamt kunna pröva en modell där pengarna följer den invandrade, som då kan få gå igenom en kurs på högskolan eller på ABF eller på Medborgarskolan? Det skulle då bli en konkurrens mellan dem som ger sfi-undervisning, vilket höjer kvaliteten. Är Mona Sahlin beredd att medverka till något sådant?

Anf. 12 STEN ANDERSSON (-):

Fru talman! Jag vet att Göran Lindblad i yrkeslivet är tandläkare. Det innebär att han har kompetens upp till strax under näsan. Att han kallar

mitt inlägg förvirrat tar jag inte så hårt, för hans kompetens når inte högre upp.

Jag vill ställa en fråga till Göran Lindblad. Det vore intressant att nu få besked i klartext: Vill Moderaterna fr.o.m. nu ha en helt fri invandring, något som inget annat land i hela industrivärlden faktiskt ens tänker på?

Vilka egenskaper är det som Göran Lindblad har men som tydligen alla andra politiker saknar? Är alla vi andra måndagsexemplar, medan han är den som av Gud fader har skötts och ansats under veckans övriga sex dagar?

Sedan ytterligare en liten kommentar. Det finns alltså kommuner som har lyckats halvera socialbidrag och olika understöd. Sådana siffror ifrågasätter man aldrig, men inom arbetsmarknadspolitiken hävdar framför allt Moderaterna ofta att det är fråga om friserade siffror. Det är fråga om människor i konstlade åtgärder, personer som ingen vill ha. De är tvångsutplacerade. Det skulle vara trevligt att känna till om Göran Lindblads uppfattning delas av Moderata samlingspartiet.

Jag och säkert många medlemmar i LO, SIF och SACO ser fram emot att få veta om Moderaterna i valrörelsen tänker driva frågan om en helt fri invandring, en inriktning som – jag upprepar det, fru talman – är helt unik. Inget större och betydande parti och ingen regering i industrivärlden i övrigt har en sådan tanke, men Göran Lindblad & Co anser sig tydligen kunna mycket mer än andra.

Anf. 13 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Också jag håller mig till min och Göran Lindblads debatt.

Det är självfallet så, som Integrationsverket pekar på i sin rapport och som är ganska naturligt, att ju tidigare arbetslivserfarenhet och ju snabbare egen försörjning, desto fortare får man integration. Jag håller helt med om att där ligger kanske inte den enda nyckeln men huvudnyckeln till en framgångsrik integration. Det är därför som så mycket av det arbete som både vi på departementet och man på Integrationsverket nu bedriver just handlar om hur vi kan förändra introduktionen, så att den mycket tidigare bygger på det individualiserade mötet med arbetsmarknaden. Om man har med sig ett yrke till Sverige måste introduktionen också bygga på detta.

Det är inte bara ord och ingen handling. Sådana avtal som Integrationsverket, berörda myndigheter och Kommunförbundet har träffat och som Göran Lindblad nyss kritiserade därför att det var alldeles för mycket av sammanträdande har ju resulterat i många fler sådana här exempel. Fler kommuner måste anstränga sig mer för att möta behovet av den individualiserade introduktionen.

Det som skiljer Göran Lindblad och mig åt är att jag också ser en annan aktör som har en stor del i skulden, men som också har möjligheter. Det är näringslivet. Det går inte att bortse från att näringslivets intresse av att se dem som kommer till Sverige som en resurs, och att man vågar erkänna den diskriminering som finns, är en annan nyckel till att de berörda får arbetslivserfarenhet så tidigt som möjligt. Därför är diskrimineringslagarna så viktiga. Det gäller också det arbete som nu bedrivs på en del håll i näringslivet. Näringslivet ska bli en mer aktiv part när det gäller flyktningarnas möte med arbetsmarknaden.

Prot. 2001/02:76

5 mars

*Svar på
interpellationer*

För min del vill jag inte se färre överenskommelser och samarbetsprojekt, utan fler. Det är mångfald vi behöver på detta område, Göran Lindblad.

Göran Lindblad frågar mig – lite märkligt, tycker jag – om jag är beredd att pröva nytt. Att man provar nytt innebär att man med särskilda resurser tillåter organisationer och företag att pröva nya saker. Då stöter man på de förhatliga orden ”projekt” och ”storstadssatsning”.

Denna satsning är tillkommen just för att få fler att våga pröva nytt. Hur får vi staten att erkänna att kommunerna inte klarar detta ensamma utan att det är ett ansvar som staten och kommunerna har gemensamt?

Den socialdemokratiska regeringen och borgerliga Stockholms kommun har här tagit varandra i hand och sagt att man behöver hjälpas åt.

Är jag beredd att pröva nytt? Är jag beredd att tillsätta särskilda resurser till detta? Svaret är ja. Därför tycker jag det blir lite hycklande att samtidigt kritisera storstadsavtalet så mycket som Göran Lindblad och hans parti gör.

Den eviga lösningen för moderater är att låta pengarna följa individen och låta fler välja. Vi kan titta på utvecklingen vad det gäller sf. Jag kan upprepa att det som har gjorts hittills för att individualisera undervisningen är bra, men det räcker inte. Vi behöver göra mycket större ansträngningar. Det hänger ihop med förändringen av validieringen.

I Stockholms kommun har man lagt ut mycket av sf-undervisningen på entreprenörer. Enligt en artikel i DN saknar 70 % av lärarna på de entreprenadföretag som har fått ta över behörighet. 90 % av de lärare som finns kvar i kommunen har behörighet.

Det är nog inte så enkelt att man bara kan fördela ansvaret på fler för att garantera en bättre individualitet och en högre kvalitet.

Anf. 14 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag ska bara kort kommentera det Sten Andersson sade om huruvida kompetensen sitter i munhålan eller inte. Problemet sitter nog snarare sju centimeter norr om munhålan hos Sten Andersson.

Fru talman! Till statsrådet Sahlin vill jag när det gäller entreprenaderna i Stockholms stad, som var uppe allra sist, säga att jag tror att det bara är ett halvt steg. Det löser inga problem. Man måste verkligen flytta makten till den enskilda individen, dvs. en riktig *empowerment*. Det ska vara den enskilde invandrare som ska ha makten att välja var han eller hon ska få sin utbildning. Det blir inte bättre för att en kommun eller någon annan organisation bestämmer var all undervisning eller all vård ska upphandlas. Så kan man inte göra. Man måste göra en verklig kundvalsmodell. Då tror jag att vi kan nå betydligt längre.

Det vore bra om vi kunde komma överens om att vi är beredda att flytta makten från politiker och välmenande tjänstemän i vad jag brukar kalla en eländesindustri av projekt till människorna själva.

När det gäller storstadspengarna och projektsatsningarna måste vi ändå vara överens om att det inte har blivit något bestående resultat, Mona Sahlin. I värsta fall har man byggt grillar på Fittja äng, eller så har man lämnat kvar parkbänkar och träd. Det har sysselsatt vita gravt medelålders projektledare. Jag vet att jag har hävdad det tidigare i debatter oss emellan. Dessvärre är det så.

Jag vill att man provar nya saker, men att man gör det långsiktigt och att man flyttar över makten från den ordinarie beslutsapparaten till de människor som det verkligen gäller.

När det gäller lagstiftningen och diskrimineringen i arbetslivet och näringslivet är det naturligtvis så att näringslivet måste ta ett större ansvar. På samma sätt måste den offentliga sektorn göra, där tendensen till diskriminering är tydligare än i det privata näringslivet. Båda har ett ansvar. Vi har som politiker också ett ansvar för att gå ut och marknadsföra den hållningen meddetsamma, så att fördomar inte sätter sig fast.

Anf. 15 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag vill bara ge två kommentarer, för vi kommer säkert att återkomma till den här frågeställningen fler gånger.

När man talar om valfrihet och rätten att välja själv tror jag också det är väldigt viktigt att fundera över vilka grupper man talar om. Om man kommer som nyanländ flykting till Sverige från ett krigshärjat land, ska man då vara beroende av att kunna så mycket om Sverige att man känner till skillnaden mellan Medborgarskolan och ABF och något privat företag så att man kan välja rätt? Måste vi inte se till att vi garanterar alla individer som kommer hit en så individanpassad och arbetsorienterad svenskundervisning och introduktion som möjligt, så att det i verklig mening blir en rättighet? Det vill jag gärna återkomma till för att debattera hur det ska göras.

Jag vill än en gång uttrycka besvikelse över att storstadspolitiken och storstadsavtalen i debatterna ständigt reduceras till att handla om parkbänkar och grillar. Det är inte värdigt Göran Lindblads förmåga eller engagemang i de här frågorna att reducera arbetet till detta.

Jag kan nämna några av de faktiska resultaten. En fjärdedel av pengarna har använts för att stärka det svenska språket för barn och ungdomar och vuxna. Allmän deltidsförskola har införts för alla 3–5-åringar i samtliga de 24 kommuner som det här projektet omfattar. Det är väl ett resultat som heter duga? Hur ska vi kunna se till att integrationen inte misslyckas också i den andra generationen om inte barnen får det svenska språket med sig? Det är inte parkbänkar utan det är verklig frihet som det handlar om.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 2001/02:255 om Muskövarvet

Anf. 16 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat mig dels om direktiven för den statlige utredaren beträffande Muskövarvets framtid innefattar överväganden om ytterligare omflyttningar av militära förband och enheter, dels om jag avser lägga fram förslag om att flytta hela eller delar av den militära verksamheten vid Berga till Muskö. Vidare har Marietta de Pourbaix-Lundin frågat hur och när jag avser att ta ställning till Muskövarvets framtid.

Prot. 2001/02:76
5 mars

*Svar på
interpellationer*

Enligt direktiven ska utredaren ta fram underlag för och genomföra förhandling avseende överlåtelse av den verksamhet som avser fartygsunderhåll vid Muskö örlogsvarv till civil industri. En utgångspunkt för uppdraget är att allt fartygsunderhåll överförs till civil industri för fortsatt verksamhet i Musköanläggningen samt att en överlåtelse grundas på för staten affärsmässiga villkor.

Enligt direktiven står det utredaren fritt att, om utredaren finner det lämpligt och möjligt, lämna förslag till annan verksamhet som kan bedrivas i Musköanläggningen. Syftet med denna formulering har varit att i första hand få en rationell drift av Musköanläggningen. Utredaren kan således komma att föreslå flyttning av såväl militär som civil verksamhet.

Försvarsmakten har den 5 juli förra året fått regeringens uppdrag att den 1 mars 2002 redovisa ett förslag till vilka verksamheter som kan förläggas till Musköanläggningen för att få en långsiktigt rationell verksamhet. Försvarsmaktens förslag kommer att hanteras i samband med utredningen.

Jag kan i denna stund inte besvara frågan om jag avser att föreslå en flyttning av militär verksamhet vid Berga till Muskö. Anledningen är bl.a. att det för närvarande pågår flera utredningar vars resultat direkt eller indirekt kommer att inverka på verksamheten vid bl.a. Berga.

Som exempel kan nämnas att regeringen den 20 december förra året beslutade att den operativa insatsledningen ska lokaliseras till Uppsala. Marintaktiska kommandot, som är en del av den operativa insatsledningen, är i dag lokaliserat till Berga. Inom Försvarsmakten pågår för närvarande en översyn av uppgiftsfördelningen mellan högkvarteret och den operativa insatsledningen. Man ser även över den operativa insatsledningens detaljutformning. I denna översyn kommer även att beaktas frågan om vilka delar av de nuvarande taktiska kommandona som bör lokaliseras till Uppsala eller till andra platser.

Ytterligare ett exempel är det pågående arbetet med att ta fram direktiv för en utredning av det militära försvarets utbildningssystem. Regeringen har tidigare informerat riksdagen om regeringens bedömning att en utredning med uppgift att se över hur det militära försvarets utbildningssystem fortsatt bör utvecklas bör tillsättas. Örlogsskolornas verksamhet vid Berga kommer bl.a. att hanteras i detta sammanhang.

Därutöver omsätter Försvarsmakten för närvarande sina helikoptrar. Merparten av de nuvarande helikoptrarna kommer att utgå och ersättas med nya lätta och medeltunga helikoptrar. Omsättningen innebär att antalet helikoptrar i Försvarsmakten kommer att minska från ungefär 100 till 50 helikoptrar. Försvarsmakten utreder nu var de nya helikoptrarna bör baseras. Således kommer även helikopterverksamheten vid Berga att ses över.

Fru talman! Mot bakgrund av pågående utredningsarbete avser regeringen inte nu att föreslå någon flyttning av dessa verksamheter från Berga till Muskö.

Utredarens förslag kommer att beredas och vägas mot annat pågående utredningsarbete, och jag utesluter inte att verksamhet kan komma att flyttas till eller från Muskö. Det är viktigt att få en väl avvägd och långsiktigt hållbar lösning för Försvarsmaktens verksamhet.

Till sist vill jag på frågan om hur och när jag avser att ta ställning till Muskövarvets framtid svara att enligt direktiven ska utredaren redovisa resultatet av sitt arbete senast den 2 maj i år. Min inriktning är att jag ska kunna informera riksdagen om regeringens ställningstagande till Muskövarvets fortsatta framtid i den kommande budgetpropositionen.

Prot. 2001/02:76

5 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 17 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag får tacka för svaret, av vilket jag kan dra slutsatsen att försvaret ständigt är utsatt för jordbävning. Eller för att uttrycka sig lite mindre drastiskt: Det är hela havet stormar. Alla bollar är i luften. Det gäller försvaret i allmänhet, och kanske den delen av försvarets verksamhet som finns i min hemkommun Haninge i synnerhet. Jag tänker då på Berga och Muskö.

Det är naturligtvis en imponerande mängd utredningar som pågår. Men jag frågar mig: Vem har överblick över allt? Är det försvarsministern som har denna överblick? Jag får en känsla av att om en boll nu landar finns det risk att den ganska snabbt kastas upp igen i en ny utredning. Man kan undra om det finns något som inte kan ändras, flyttas eller försvinna inom Försvarsmakten. Det verkar som om vad som helst kan flyttas när som helst och vart som helst i Sverige.

När det gäller Berga vet försvarsministern mycket väl vad som finns där. Det finns en hel del fartygsförband; jag behöver inte räkna upp dem. Det finns helikopterbataljon, det finns marinledning, det finns örlogsskolor. Det jobbar över tusen personer där, och sedan finns det ett antal värnpliktiga. Man har gjort ett antal investeringar de senaste åren på nästan 100 miljoner kronor.

Min första fråga är nu, för att följa upp lite: Kommer uppvaktningar och påtryckningar från den socialdemokratiska majoriteten i Haninge, som säger att man vill bygga på Berga, att påverka ett försvarsbeslut? Det är min första fråga.

Min andra fråga är denna: Jag förstår att försvarsministern inte i dag kan ge något besked om vilken verksamhet som kommer att finnas kvar på Berga eller inte, men *när* kommer man att få ett sådant besked? Berga ingår ju i så väldigt många utredningar att det nästan är omöjligt att få en överblick över när allt landar.

Min tredje fråga gäller att jag skulle vilja ha ett förtydligande av svaret. Försvarsministern skriver: "Försvarsmakten har den 5 juli 2001 fått regeringens uppdrag att den 1 mars 2002 redovisa ett förslag till vilka verksamheter som kan förläggas till Musköanläggningen för att få en långsiktigt rationell verksamhet. Försvarsmaktens förslag kommer att hanteras i samband med utredningen." Den 1 mars har ju passerat, så man kanske kan få veta någonting om vad som sades i detta förslag. Och vad menar försvarsministern med att Försvarsmaktens förslag kommer att hanteras "i samband med utredningen"? Är det utredningen om Musköanläggningen, eller är det någon annan utredning? Det blir nämligen minst sagt förvirrat med alla utredningar som pågår kring Muskö och Berga.

Anf. 18 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Jag kan ha respekt för att interpellanten tycker att det verkar oklart eller rörigt med många utredningar. Men det beror ju på att

det vid Muskö och delvis också vid Berga finns delar av Försvarsmakten som inte helt är knutna till samma uppgift utan till många olika uppgifter. Det innebär att när man går igenom och ser hur framtiden ska vara för de olika delarna måste man delvis se problemen utifrån olika utgångspunkter.

Jag ska svara på de tre frågorna.

Jag har inte blivit utsatt för några påtryckningar från lokalt socialdemokratiskt håll om att bygga på Berga. Jag kommer självklart att arbeta med utgångspunkten att det handlar om att åstadkomma goda lösningar för Försvarsmakten och totalförsvaret på de anläggningar som finns och även naturligtvis att tänka på kostnadseffektiviteten.

Jag går så till den andra frågan. Jag tror inte att jag kan lämna ett totalt och slutligt besked vad gäller Berga. Jag tror inte att jag kan göra det ens under överskådlig framtid. Jag tror inte att det finns förutsättningar för någonting sådant. Jag räknar med att de här många utredningarna kommer att ge var sin del i hur Berga respektive Muskö ska användas framåt.

Marietta de Pourbaix-Lundins tredje fråga gällde vad Försvarsmakten hade lämnat för förslag för några dagar sedan. Jag ska gärna nämna det. Försvarsmakten säger att beslutsavsikten är att följande verksamheter ska förläggas till Musköanläggningen: Verksamhet för underhåll av insatsledningssystem flyttas till Muskö. Förrådsställning av amfibiestridskrafternas båtmateriel kommer att, samordnat med annan beredskapsplanläggning, flyttas till Muskö. Annan materiel som ej används frekvent eller identifieras i samband med omförrådsställning flyttas till Muskö för förrådshållning med beaktande av den långsiktiga rationaliteten. Försvarsmakten återkommer med ytterligare förslag till verksamheter som kan övervägas att placeras vid Muskö.

Det är vad jag kan tillföra utöver det som jag nämnde i mitt interpellationssvar.

Anf. 19 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag tackar försvarsministern för att han verkligen anstränger sig för att svara på mina frågor. Jag är väldigt glad över svaret på den första frågan, dvs. att försvarsministern bara kommer att se till Försvarsmaktens bästa när han bedömer vad som ska hända med verksamheten på Berga. Sedan fick jag också veta vad Försvarsmakten hade sagt i sitt svar den 1 mars.

Det jag möjligtvis inte fick veta var detta med den utredning som ska beakta det hela. Är det den som håller på med Musköanläggningen, där Kjell Jansson är utredare, som ska beakta detta som kom fram den 1 mars? Det är bara en liten följdfråga.

Försvarsministern är också ärlig och säger att han inte kan tala om när det kan komma ett samlat besked om vad som kommer att hända vid Berga. Men jag känner ändå så här: När ska Försvarsmakten få lite lugn och ro och få ägna sig åt det man ska? Det kan man trots allt undra. Det är väldigt mycket som rör på sig hela tiden.

Jag vill ställa ytterligare en fråga till försvarsministern. När det gäller Muskövarvet har riksdagen vad jag minns bemyndigat regeringen att när utredningen är färdig fatta beslut om huruvida något civilt ska ta över det hela eller vad det nu blir. Men om man nu ska börja flytta saker utgår jag

från att detta återkommer till riksdagen. Om man ska börja flytta saker från Berga osv. är väl detta trots allt en fråga för riksdagen? Det är ju ingenting som regeringen, antar jag, har i sina egna händer.

Jag har en fråga till. Tror verkligen försvarsministern att Kjell Jansson, som håller på att utreda Muskövarvet, kommer att vara färdig till den 2 maj med tanke på att det nu kanske har kommit till en del saker? Man ska undersöka om man ska flytta verksamheter till Muskö. Gäller den tidtabellen fortfarande?

Prot. 2001/02:76

5 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 20 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Utredaren Kjell Jansson behöver inte beakta Försvarsmaktens förslag, som nu har lämnats, utan han får lämna det han kommer fram till. Han ska hålla det tidigare utsatta datumet. Det blir upp till regeringen, naturligtvis efter hörande av myndigheterna, att ytterligare avgöra de frågor som det handlar om.

Jag anser, som jag har nämnt i interpellationssvaret, att när regeringen tar ställning till den typ av utredningar som gäller det marintaktiska kommandot, Bergas och Muskös del inom den s.k. operativa insatsledningen, behöver regeringen inte gå till riksdagen för ställningstagande. Det är mindre organisations- och lokaliseringsfrågor som regeringen inte behöver vända sig till riksdagen med. Det hindrar inte att jag hoppas att det ska vara möjligt att nå en samsyn i de här frågorna.

Slutligen har Marietta de Pourbaix-Lundin i några av inläggen kanske velat framföra en bild av att det råder stor oro, osäkerhet och brist på överblick i Försvarsmakten när det gäller förändringarna. Jag anser att det naturligtvis finns ett problem i den meningen att Muskövarvet en gång i tiden dimensionerades för marinstridskrafter långt mer omfattande än det säkerhetspolitiska läget erfordrar. Det är en oerhört omfattande anläggning. Vi är helt inställda på att Sveriges försvar har behov av den typen av anläggning, inte därför att den är så stor men därför att den i sina delar är så funktionell. Men det är klart att en så stor anläggning i dagens läge skapar utmaningar. Det kan jag säga.

Jag har också förståelse för att den personal som finns på både Muskö och Berga känner oro på det sätt som vi alla gör när det handlar om förändringar. Jag har varit på besök på marintaktiska kommandot nyligen. Mina medarbetare och jag frågade: Hur är stämningen? Chefen sade: Det är klart att det beslut som regeringen har fattat, att det marintaktiska kommandot i sin helhet, åtminstone som vi utgår från, ska flyttas till Uppsala, inte har varit populärt eftersom de flesta anställda bor på Södertörn.

Jag har förståelse för att man reagerar med oro och kanske t.o.m. negativism när det handlar om förändringar i organisation och lokalisering. Men jag bestrider att det råder brist på överblick eller att Försvarsmakten saknar lugn och ro för att kunna koncentrera sig på sina huvuduppgifter. Försvarsmakten genomgår mycket betydelsefulla förändringar som enligt min mening är riktiga och konsekventa i ljuset av att det säkerhetspolitiska läget är helt annorlunda i dag än under kalla kriget, när så mycket av våra marinstridskrafter dimensionerades, enligt min mening säkerligen på ett riktigt sätt i dåtida säkerhetspolitiska läge.

Anf. 21 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! I försvarsministerns position måste han naturligtvis säga att det är någon som har överblick och att det är lugn och ro. Jag förstår det. Men jag behöver ju bara läsa svaret på min interpellation, som berör en liten del av försvaret, för att se hur många bollar som är i luften. Som jag sade tror jag att om en boll landar finns det risk för att den kastas upp ganska snart igen för den hamnar i en ny utredning. Det är klart att det är "hela havet stormar" som råder när det gäller försvaret.

Min fråga är ändå: Om Socialdemokraterna mot förmodan vinner valet, kan man då förvänta sig ytterligare nedläggningar av försvaret? Det låter nästan som om vi var på väg in i ett nytt försvarsbeslut.

Försvarsministern säger att regeringen kan fatta de flesta av de beslut som de här utredningarna handlar om. Det tycker jag inte verkar helt troligt. Det låter lite anmärkningsvärt. Det finns många delar som är ganska betydelsefulla och som jag faktiskt utgår från ska komma tillbaka till riksdagen. Det var nog inte detta riksdagen bemyndigade regeringen att göra. Men det får vi väl ta när det kommer.

Det som jag har fått ut av den här debatten är att det inte går att få något klart besked om vad som ska flyttas från Berga och vad som ska vara kvar. Jag kan konstatera en sak: Det går inte att flytta helikopterbataljonen eller örlogsskolorna till Muskö i alla fall. Jag tror inte att man har tänkt ta in helikoptrarna i berget. Det är saker som fortfarande kommer att vara kvar.

Jag är också glad att försvarsministern har sagt att det kommer att vara det som är bra för försvaret som gäller för vad som ska vara kvar på Berga. Jag håller med försvarsministern om att Musköanläggningen är unik. Det är en väldigt fin anläggning på det sättet att den är insprängd i berget. Den måste utnyttjas på något sätt. Det vore kapitalförstöring annars.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2001/02:266 om Sveriges minröjningskapacitet och SWEDEC

Anf. 22 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Lars Ångström har frågat om jag avser att vidta någon åtgärd för att den svenska minpolicyn snarast ska kunna gå ut på remiss och därefter antas av regeringen. Vidare har han frågat mig om jag avser att vidta någon åtgärd för att SWEDEC i ökad utsträckning ska vägledas av den humanitära minröjningens behov och styras av ett råd med representanter från olika myndigheter och organisationer.

Jag har nyligen, den 19 februari, svarat på liknande frågor med anledning av Carina Häggs interpellation i ämnet. Jag sade då att det för närvarande pågår ett arbete inom Regeringskansliet med att ta fram en samlad svensk syn rörande minor och oexploderad ammunition. Arbetet syftar till att beskriva och förklara regeringens inriktning och målet med den svenska verksamheten inom ammunitions- och minröjningsområdet.

I arbetet är flera departement i Regeringskansliet, myndigheter och organisationer engagerade, och jag bedömer att regeringen kan informera

riksdagen om detta arbete före sommaruppehållet. Närmare bestämt den 23 maj hoppas jag att kammarkansliet kan finna som en lämplig tidpunkt.

Vid debatten den 19 februari sade jag att det också är min uppfattning att dagens organisation, med SWEDEC ingående i Försvarsmakten, i huvudsak fungerar väl. Styrningen av SWEDEC kommer att behandlas utförligare i regeringens samlade syn på ammunitions- och minröjningsfrågor, varför jag inte vill föregripa frågan.

Då Lars Ångström, som framställt interpellationen, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav talmannen att Marianne Samuelsson i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 23 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka försvarsministern för svaret på frågan om svensk minröjning. Försvarsministern hänvisar till att han för inte så länge sedan har svarat på en liknande fråga. Det föranledde mig att notera att det här är en mycket angelägen del av det svenska arbetet och att det egentligen finns all anledning att skynda på i frågan för att inte dröja för länge med att komma i gång med en viktig verksamhet.

Jag tycker att det är beklagligt att den svenska minpolicyn har dröjt och dröjer så länge. Det har tidigare sagts från regeringens sida att den skulle ha kommit i höstas. Så blev det inte. Nu bedömer försvarsministern att han ska kunna presentera den innan sommaren. Då förmodar jag att den inte kan behandlas av riksdagen utan att det kommer att ta ytterligare tid innan det är klart. Det är bara att beklaga. Det hade varit bra om vi hade kunna få detta klart under vårriksdagen.

Riksdagen har uttalat sig i den här frågan i samband med att utrikesutskottet behandlade motioner i ämnet. Då sade man att ”kapacitet för genomförande av minröjning måste byggas upp och Räddningsverkets främsta uppgifter i detta sammanhang blir ledning, utbildning och kvalitetssäkring av insatser”. Därmed har också Räddningsverket fått ett tydligt mandat att inte bara delta i FN:s Mine Action Service i olika stater utan att också leda insatser i de drabbade länderna.

Jag vill utvidga detta och ställa ett par frågor till försvarsministern. Håller försvarsministern med om att SWEDEC bör få en mer civil inriktning? Håller försvarsministern det som möjligt att chefen för SWEDEC i framtiden blir en civil befattningshavare – detta med anledning av att det är oerhört viktigt att Sverige finns med i de internationella sammanhangen? Det finns all anledning att stärka det samarbete som kan ske på det här området med ideella organisationer som Rädda Barnen, Röda korset och Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen.

Anf. 24 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Det är en angelägen fråga som riksdagen har tagit upp med mig som företrädare för regeringen. Det är också därför som jag vill kunna ge riksdagen en samlad redovisning före sommaruppehållet och före valet.

Jag ser samarbetet, och samordningen, mellan Statens räddningsverk och Försvarsmakten som mycket betydelsefullt och angeläget. Jag utgår från att det ska kunna vara en samverkan, och jag utgår från att den ska kunna fördjupas. Men jag vill inte i dag gå längre i mitt svar. Det gjorde

Prot. 2001/02:76

5 mars

*Svar på
interpellationer*

jag inte i den förra interpellationsdebatten för några veckor sedan. I ljuset av att arbetet med att granska frågeställningen pågår i Regeringskansliet, i kontakt med myndigheterna, vill jag inte gå längre än att uttrycka det jag sade inledningsvis i mitt anförande.

Anf. 25 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag uppfattar ändå att det pågår ett viktigt samarbete över gränserna i frågan. Jag förutsätter att när regeringen blir klar att presentera detta får se att samverkan verkligen ger resultat. Minröjningsprogrammet ska inte bara bli en smal militär uppgift, utan det är angeläget att inte minst de fattiga länder som har drabbats av minor kan få den hjälp de behöver utan att det blir något krångligt i det hela.

Jag har varit på en hearing i dag där biståndsministern deltog. Han poängterade hur det var när han besökte Afghanistan. Där var en smal väg som var minröjd och som man vågade köra på. De stora fälten runt omkring var fyllda av minor, och det gick över huvud taget inte att odla eller använda fälten. Oerhört många människor antingen omkom i minolyckor eller blev skadade och lemlästade för all framtid.

Jag har själv besökt minröjningsprogrammet i Moçambique. Där går det att se hur oerhört angeläget det är för befolkningarna i de fattiga länderna att få möjlighet till att utveckla resurser och odlingar för mat osv. Därför måste det röjas så att det går att använda sig av den mark som finns. I dag är det omöjligt i många länder som har varit drabbade av krig.

Detta visar på vikten av att vara oerhört restriktiv och jobba för att minor inte får användas i någon form över huvud taget eller utvecklas tekniskt. Det sker i en del fall i dag. Det är angeläget att försvarsministern på olika sätt bevakar dessa frågor, så att vi inte får en värld som inte bara drabbas av kriget medan det pågår men där det även går att se stora drabbningar långt efter det att kriget har upphört.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2001/02:253 om Östersjöstiftelsens verksamhet

Anf. 26 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Beatrice Ask har frågat mig vilken betydelse jag vill lägga vid vetenskaplig prövning av olika projekt vid fördelning av forskningsmedel, vilka initiativ jag avser att vidta för att säkra forskningens kvalitet vid Södertörns högskola samt vad jag avser att göra för att ge de nya universiteten och högskolorna likvärdiga förutsättningar att bedriva angelägen forskning. Frågorna har ställts mot bakgrund av den granskning av verksamheten inom Stiftelsen för forskning inom områden med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa, även kallad Östersjöstiftelsen, som Kungl. Vetenskapsakademien nyligen har presenterat.

Jag hoppas att det inte har undgått någon i den här kammaren att jag är en varm anhängare av forskarstyrd forskning. Jag anser att vetenskaplig prövning är av stor betydelse vid fördelning av forskningsmedel ef-

tersom endast forskare har kompetens att avgöra om forskning håller hög vetenskaplig kvalitet.

Önskan att stärka forskarstyret inom svensk forskning har också präglat regeringens politik sedan jag tillträdde som utbildnings- och forskningsminister. För ett år sedan, den 1 januari 2001, inrättades en ny myndighetsorganisation för forskningsfinansiering som understryker den nyfikenhetsstyrda grundforskningens centrala roll och betonar forskarstyrningens betydelse för den vetenskapliga kvaliteten även inom sektorsforskningen.

Detta ska ställas mot den satsning på stiftelser bortom forskarnas inflytande som den borgerliga regeringen genomförde under åren 1991–1994. När löntagarfonderna avvecklades hade den borgerliga regeringen möjlighet att stärka lärosätenas direkta forskningsanslag eller ge forskningsråden mer resurser. Men i stället valde man att skapa Östersjöstiftelsen och andra stiftelser där styrelsen själv utsåg och entledigade styrelseledamöterna. Forskarna fick därigenom inte något inflytande. Självfallet ledde detta till en omfattande kritik från forskarnas sida. Dessutom fattade den borgerliga regeringen beslut om stadgar för stiftelserna som begränsade styrelsernas möjligheter att arbeta på ett väl avvägt sätt. Jag beklagar verkligen detta beslut.

Den nuvarande regeringen arbetar aktivt med att främja kvalitet och vetenskaplig prövning inom forskningen. Det var en viktig huvudlinje i den forskningspolitiska proposition *Forskning och förnyelse* (prop. 2000/01:3) som lades fram hösten 2000. Hälften av de nya medel som då tillskötts forskarsamhället gavs till de nya forskningsråden. Bl.a. höjs anslaget till det nyinrättade Vetenskapsrådet under perioden 2001–2003 med mer än en halv miljard kronor, vilket innebär en anslagsökning om ca 30 %. Detta betyder också att en större andel av resurserna för forskning fördelas efter vetenskaplig prövning.

Regeringen arbetar samtidigt medvetet med att stärka forskningen vid de nya universiteten och högskolorna. Regeringen lägger stor vikt vid att all högre utbildning har forskningsanknytning och att de nya universiteten och de högskolor som tilldelats vetenskapsområde ges förutsättningar att bedriva internationellt konkurrenskraftig forskning och forskarutbildning.

Sedan regeringen 1999 inrättade tre nya universitet i Karlstad, Växjö och Örebro, har dessa lärosätens forskningsanlag höjts kraftigt. I budgetpropositionen för 1997 fick de tre lärosätena tillsammans drygt 90 miljoner kronor för forskning. I år tilldelas de sammanlagt 385 miljoner kronor. Det motsvarar en ökning med mer än 300 %. Dessa universitet har naturligtvis också, som alla andra lärosäten, möjlighet att söka pengar från forskningsråden, och den externa finansieringen låg år 2000 på mellan 30 och 50 % för de nya universiteten. Universitetens möjligheter att bedriva angelägen forskning av hög kvalitet får därmed betraktas som god.

Under mandatperioden har också ett antal högskolor efter omfattande kvalitetsgranskning tilldelats vetenskapsområde, dvs. rätten att självständigt bedriva och examinera i forskarutbildningen. Även dessa lärosäten har fått sina forskningsanslag kraftigt höjda. Under perioden 2001–2003 utgör höjningen sammantaget för dessa högskolor 87 miljoner kronor.

Prot. 2001/02:76

5 mars

Svar på
interpellationer

Samtliga högskolor som inte har vetenskapsområde har under perioden 2001–2003 tilldelats sammanlagt 76 miljoner kronor i höjda forskningsanslag.

Vad gäller kvaliteten på forskningen vid Södertörns högskola vill jag, liksom Kungl. Vetenskapsakademiens bedömare, understryka att den nu genomförda granskningen inte avser Södertörns högskola. Eftersom Södertörns högskola även har andra finansiärer av sin forskning måste en heltäckande bild av forskningen vid högskolan naturligtvis utgå från ett bredare perspektiv än den verksamhet som Östersjöstiftelsen finansierar.

Det är inte min uppgift att bedöma kvaliteten på forskningen vid enskilda universitet och högskolor. Den granskningen bör göras av vetenskapssamhället i stort inklusive lärosätena själva.

Vissa nyckeltal avrapporteras varje år till regeringen och till Högskoleverket. Jag kan utifrån dessa uppgifter konstatera att Södertörns högskola för år 2000 redovisat att andelen forskarutbildade lärare var 58 %. Det är en lika stor andel som vid Göteborgs universitet och den i särklass högsta bland de nyare högskolorna.

Södertörns högskola har också, trots sin ungdom som högskola, för varje år i stark konkurrens tagit hem en ökande andel externa medel från Vetenskapsrådet och dess föregångare. Högskolan ökar också stadigt sin externfinansiering från andra forskningsfinansiärer än Östersjöstiftelsen.

Jag anser att det kan finnas skäl att med större uppmärksamhet följa verksamheten inom både Östersjöstiftelsen och övriga stiftelser som finansierats med löntagarfondsmedel. Riksdagen har ju inrättat dessa stiftelser, och användningen av de medel som avsatts bör med all rätta granskas i syfte att ge största möjliga effekt på Sveriges utveckling.

Anf. 27 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för svaret.

Samtidigt vill jag säga att utbildningsministern inte i något avseende tycks ha tagit så seriöst på de frågor jag har ställt, i varje fall inte i den del som de särskilt berör Östersjöstiftelsens verksamhet. Det beklagar jag, därför att jag tycker att den granskning av verksamheten vid Östersjöstiftelsen som har gjorts på uppdrag av Vetenskapsakademien är värd en seriös behandling.

I rapporten pekar man på två problem där granskningsgruppen förordar åtgärder och där ministern faktiskt kan medverka.

Det första handlar om den restriktion i stiftelsens stadgar som innebär att medel bara får ges till den forskning som är knuten till Södertörns högskola. Däremot begränsar man inte forskningen vad avser discipliner.

Granskningsgruppen konstaterar att den första tiden för verksamheten präglades av behoven att organisera verksamhet. Det kan jag förstå. Man avstod också från att bygga upp en egen organisation för prövning av anslagsansökningar, och man formulerade inte heller någon inriktning för den forskning man avsåg att stödja. I stället beviljades pengar till projektering av ett bibliotek och stöd till ett språklaboratorium bl.a. Av rapporten framgår att medel också har använts för att klara lärarförsörjningen vid den grundläggande utbildningen vid Södertörns högskola.

Granskningsgruppen ifrågasätter också en ordning som i praktiken innebär att stiftelsen beviljat ett klumpanslag till högskolan utan att ha gjort några direkta vetenskapliga bedömningar eller anlitat externa

granskningar. Dock säger man, vilket jag tycker är bra, att styrelsen på senare tid har blivit mer aktiv i att följa upp användningen av tilldelade medel. Men man har ändå klarat det mesta själv och valt att inte använda utomstående bedömare.

Den sammanfattande kritiken när det gäller fördelningen av forskningsmedel gäller att Östersjöstiftelsen dels genom sina stadgar, dels genom den valda arbetsordningen – detta är tudelat – går på tvärs emot grundläggande principer inom svensk forskning, där projekt brukar granskas och bedömas av fristående experter innan pengarna beviljas.

Om detta har utbildningsministern inget att säga, utöver att han anser att den förra borgerliga regeringen hade fel forskningspolitik och att den var sämre än hans egen. Det är inte en särskilt förvånande synpunkt, men det har ju inget att göra med den här forskningsrapporten och den verksamhet som jag tycker att man måste diskutera.

För egen del gör jag en annan bedömning av den borgerliga regeringens forskningspolitik. Men oavsett vad man tycker anser jag att det finns anledning, ett par år efter ett beslut när man synar en verksamhet, att frimodigt våga ta del av den kritik som finns och värdera de synpunkter och förslag som då läggs fram.

Uppenbart är i varje fall att Södertörns högskola har kunnat få mycket pengar och att det måste diskuteras om det handlat om rätt forskning, som man har fått pengarna för. Man måste också fundera över hur vi ska ha det i framtiden. Jag tycker att det är konstigt att utbildningsministern inte vill delta i en sådan diskussion.

Den andra punkten i Vetenskapsakademiens kritik rör den symbios mellan Östersjöstiftelsens ledning och högskolans ledning som har utvecklats. Att de båda organisationerna har en gemensam administration innebär att rollfördelningen mellan anslagsgivare och anslagsmottagare har blivit otydlig. Den oklara rollfördelningen förstärktes när regeringen 1999 utsåg nya ledamöter i stiftelsens styrelse och valde att till ny ordförande i styrelsen utse högskolans ordförande. Vidare utsåg man rektorn vid samma högskola till ledamot i styrelsen. Då var bara två ledamöter utan koppling till Södertörns högskola. Det här är sådant som måste kunna diskuteras.

Anf. 28 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! En väldigt viktig utgångspunkt är varför man bildar stiftelser och varför man tar offentliga medel och för in dem i stiftelseform i stället för att lämna dem till väl beprövat arbete genom fakultetsanslag direkt till högskolorna eller till forskningsråd styrda av forskarna själva. Den här diskussionen måste ta sin utgångspunkt i den frågeställningen.

Nu valde Beatrice Ask, som ju var statsråd på det departement som aktivt arbetade för att inrätta dessa stiftelser, att inte ge pengarna till forskarnas kontroll utan i stället lägga dem i stiftelser. Pengarna finns därmed utanför statens kontroll. De finns inte heller i forskarnas kontroll utan i ett privaträttsligt subjekt, nämligen stiftelsen.

En regering kan inte gå in och ha synpunkter och försöka reglera hur stiftelsen ska arbeta. Om Beatrice Ask vill locka mig till det kommer det att sluta med att jag hamnar i konstitutionsutskottet för att beskriva hur det kan komma sig att regeringen från riksdagens talarstol har synpunkter på ett privaträttsligt subjekts agerande.

Prot. 2001/02:76

5 mars

Svar på
interpellationer

Själva poängen med Beatrice Asks och Per Unckels förslag var ju att inrätta dessa stiftelser. I den meningen blir den här diskussionen väldigt missvisande även om Beatrice Ask själv inte ser det.

Beatrice Ask säger att det finns restriktioner i stadgarna. Ja, och jag beklagar verkligen att de finns. De stadgarna utarbetades i stor hast av Beatrice Ask med kollega för att så snabbt som möjligt försöka föra undan offentliga medel in i stiftelserna, bortom forskarnas och medborgarnas kontroll.

Det är klart att det blev restriktioner. De är skrivna, på ett ibland väldigt ogenomtänkt sätt, både för att vara forskningsresurser till en ny högskola i Södertörnregionen, precis som stadgarna säger, och för att det ska bedrivas forskning med anknytning till Östersjöregionen. Tanken från Beatrice Asks och Per Unckels sida verkar ha varit att dessa medel för en framtida högskola skulle vara att likna vid fakultetsmedel.

Nu finns högskolan där, nämligen Södertörns högskola. Den använder sig av stiftelsens medel för att bedriva sin forskning. Detta är, menar jag, att likna vid de fakultetsmedel som andra högskolor har. Jag skulle önska att de var normala fakultetsmedel, men det är inte möjligt att föra över dem till att vara ordinarie fakultetsmedel, utan en gång stiftelse, alltid stiftelse.

Vill man ha en stadgeförändring som syftar till att ändra stiftelsens ändamål, stiftelsens syfte, måste stiftelsen själv komma med en ansökan om att ändra dessa stadgar. Det blir sedan en sedvanlig procedur om ändring av stadgar i stiftelser. Och som Beatrice Ask känner till kan det vara en ganska besvärlig prövning. Om stiftelsen planerar att göra ändringen är det upp till den att göra det, och då vidtar den sedvanliga prövningen. Regeringen kommer i så fall säkerligen att få yttra sig över en sådan prövning.

En viktig poäng i den här debatten är att det var detta som Beatrice Ask ville uppnå genom att inte lämna resurserna direkt till högskolan, direkt till forskarna, utan i stället placera dem i stiftelser. Nu ser vi vad det blir för konsekvenser av detta.

När det är sagt vill jag nämna att den information jag har om arbetet vid Södertörns högskola är att man har blivit allt bättre på att låta en vetenskaplig prövning styra fördelningen av forskningsmedel. I den meningen arbetar de med sina fakultetsmedel alltmer på samma sätt som ett universitet. Också de är fasta medel som man med hjälp av olika modeller kan utsätta för vetenskaplig prövning. Jag är mycket intresserad av hur stiftelsen kommer att ta del av Vetenskapsakademiens bedömningar, vilka konsekvenser den kommer att dra av det och hur den kommer att vidareutveckla sitt arbete.

När det gäller frågeställningen kring stadgars besvärligheter och stiftelsens agerande skulle jag först och främst vilja säga att det var ett felaktigt beslut att inrätta stiftelserna.

Anf. 29 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Låt oss börja med påpekandet att det var den borgerliga regeringen som införde stiftelserna. Det är alldeles riktigt. I denna fråga har vi olika uppfattningar.

Vi ansåg inte att löntagarfondernas pengar var offentliga medel. Vi ansåg att det möjligen var löntagarnas eller näringslivets pengar. Och det fanns en avsikt att återföra dem. Det var svårt att göra det på ett vettigt sätt. Ett bra sätt var att se till att de kom forskningen till del, och detta var en lösning som man hade, och det är ingenting märkvärdigt med det.

Sedan säger utbildningsministern att det inte är möjligt för honom att diskutera stiftelsens agerande eftersom det är ett privaträttsligt objekt. Det är riktigt i någon mening. Likväl är det precis som ministern säger i nästa led, nämligen att om man nu med anledning av den här rapporten skulle finna att man vill ändra sina regler kommer regeringen kanske att få ha någon synpunkt. Jag antar att regeringen som utser folk i lite olika sammanhang diskuterar verksamheten. Det hade varit roligt att få höra om ministern hade haft någon synpunkt på de synpunkter som förs fram.

Vad det handlar om är ju att det har blivit mer pengar än vad någon kanske kunde drömma om. Det är ju väldigt roligt att det har blivit så. Men det är sanningen. Vi har också varit överens om att Östersjöforskningen var viktig, och vi var överens om att det fanns anledning att stärka just forskningen vid Södertörn. Vi visste inte att det hette Södertörn då, men det var det som var tanken, och det kan vi alla vara glada över. Men nu pekar man ju på att denna relativt nya högskola är något begränsad i storlek. Det gör att forskningsmedel som har blivit större än vad vi trodde inte kan användas på det vida sätt som man kanske skulle önska vid en riktigt seriös forskningsprövning. Då tycker jag att det är riktigt att fundera över om dessa regler är korrekta. I den delen har vi då att vänta på att regeringen möjligen får yttra sig.

När man läser kommentarerna från stiftelsen själv har den tagit intryck av kritiken och redan innan Vetenskapsakademiens rapport kommit funderat lite grann över hur man ska strama upp och vad som kan göras. Men det finns ju svart på vitt att en hel del av pengarna inte har kunnat användas för den mycket seriösa forskning som vi hade önskat.

Jag har inga problem med att det blev mer pengar. Jag har inga problem med att vi hade en forskningsstiftelse. En tanke med det var ju att införa fler aktörer än vi hade i Sverige när det gällde forskningsfinansiering. Det bidrar stiftelserna till på ett bra sätt. Men det är riktigt att det är stelare. Detta kan man ha olika uppfattningar om.

Men likväl tycker jag att det finns skäl att fundera över om man kan använda resurserna ännu bättre och om det gagnar forskningen vid Södertörns högskola att kunna ifrågasättas när det gäller den seriösa bedömningen av forskningsprojekten. Det får inte vara så. Inte minst gäller det de mindre högskolorna som är i ett uppbyggnadsskede. De har verkligen behov av att visa sig duktiga. Det gör Södertörns högskola, precis som ministern säger, genom att få medel från andra håll. Men det är fortfarande så att den får en väldigt stor del från just denna stiftelse. Och i jämförelse med andra lärosäten är det väldigt mycket pengar, och det tycker jag att man ska fundera över.

Den andra delen i kritiken som jag tog upp och inte hann med riktigt gällde symbiosen vid personbesättningar, dvs. att det är samma personer som sitter i stiftelsen och i högskolans ledning och om man ser något problem med det. Här har ju faktiskt regeringen fullt mandat. Det är ju regeringen som bestämmer. Då kan man inte skylla på någon annan att det inte går att göra något. Min fundering är om det kan vara så att den

socialdemokratiska regeringen inte har något bekymmer med svågerpolitik. Jag är väldigt förvånad över det.

Jag tror att det är dumt om samma person sitter på två stolar.

Anf. 30 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag är alldeles övertygad om att vetenskaplig kvalitet skapas bäst om forskarna själva bestämmer över fördelningen av vetenskapliga resurser. Jag hade aldrig deltagit i att bilda stiftelser på det sätt som Beatrice Ask med kollega gjorde just för att det var bortom forskarnas inflytande. Med stadgar som skrivs i all hast riskerar man att få stadgar som fungerar väldigt illa i ett längre perspektiv. Beatrice Ask tycker att man ska ändra stadgar. Om man har den uppfattningen bör man nog inte använda stiftelseformen som sitt verktyg när man förändrar forskningspolitiken. Att ändra stiftelsestadgar, att göra permutationer av stiftelsestadgar, är mycket svårt. Det är svårt av just det skälet att det inte ska vara så lätt att ändra. Det har riksdagen beslutat om när det gäller lagstiftning om stiftelser.

Jag har stort förtroende för Södertörns högskola. Det är en högskola som har en mycket hög kvalitet. Om Beatrice Ask ser på lärarkåren på Södertörns högskola och ser hur många som är disputerade lärare, vilken forskningsbakgrund de har och vilket arbete de gör så tror jag att också Beatrice Ask blir imponerad av verksamheten. Under kort tid har det byggts upp en högskola av mycket hög kvalitet där det också bedrivs mycket god forskning.

Södertörns högskola har inte fakultetsmedel i ordinarie mening som andra högskolor. Högskolans fakultetsmedel får man från den stiftelse som bildades med syfte att stödja forskning och utbildning vid en ny struktur för högre utbildning i södra Stockholmsregionen. Det står i ändamålsparagrafen för stiftelsen.

I den proposition som lades fram av Beatrice Ask med kollega 1993/94 om kvalitet och konkurrenskraft underströk man särskilt att sedan den avsedda universitetsstrukturen etablerats bör stiftelsens administration och förvaltning kunna samordnas med denna. Det var nog tanken också från Beatrice Ask inledningsvis att stiftelsen skulle svara för de fakultetsmedel som andra högskolor har, men denna gång riktat till universitet och högskolor i södra Stockholmsområdet. Det är nu ett faktum, och det är en stark och bra högskola. Jag utgår naturligtvis ifrån att stiftelsen lyssnar mycket noga på de utvärderingar som har gjorts av Kungl. Vetenskapsakademien. Jag vet ju att man inte minst i den senaste styrelsen har arbetat mycket hårt för att stärka kvalitetsgranskningen. Det noterar också Kungl. Vetenskapsakademien. Men jag är alldeles övertygad om att man kan gå vidare i att stärka den kvalitetsgranskningen.

Men om Beatrice Ask med sin fråga vill att vi aktivt ska bidra till att förändra stiftelsens stadgar så att medlen inte längre ska gå till Södertörns högskola, vilket hon antyder, då måste jag sätta ett frågetecken. Det skulle allvarligt försvaga den högskola som nu har byggts stark i södra Stockholm och som är så oerhört viktig för Stockholms utveckling. Vi har nu fått en akademisk kultur och tradition i de delar av Stockholm som har saknat denna tradition. Vi rekryterar studenter på ett helt annat sätt, inte minst studenter med invandrabakgrund. Och vi kan få en högskola nära Stockholms city som pulserar av ett väldigt spännande liv. Jag vill

inte på något sätt bidra till att försvaga finansieringen av denna fina högskola. Jag hoppas att det inte är det som Beatrice Ask menar.

Det är riktigt att det är regeringen som utser styrelsen. Jag menar att det finns rim och reson i tanken, som också Beatrice Ask med kolleger hade en gång i tiden med stiftelsen, att det skulle vara fakultetsmedel för den nya högskolan och också fungerar så som fakultetsmedel gör vid vanliga högskolor, dvs. att högskolan själv är med och fattar beslut om på vilket sätt man ska arbeta.

Anf. 31 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Utbildningsministern säger att han aldrig skulle ha deltagit i bildandet av några stiftelser. Jag tror honom. Sanningen är väl att Socialdemokraterna inte hade velat avskaffa löntagarfonderna heller. Men nu blev det så, och det är en särskild diskussion kring detta.

Det är riktigt att stiftelser som konstruktion har sina begränsningar och sina styrkor. Det var ganska svårt att hitta rätt lösning. Men som jag sade i ett tidigare inlägg tycker jag att även om man har tagit en sådan ståndpunkt måste man kunna ta intryck av en granskning som visar på problem.

Sedan kommer den fäniga argumentationen att om man lyssnar på Vetenskapsakademien skulle man endera ifrågasätta lärarkvaliteten vid Södertörn eller vilja dränera just den högskolan på pengar. Det är ju fänigt. Hela avsikten med konstruktionen från vår sida var ju att tillförsäkra Södertörns högskola ordentliga forskningsmedel. Och ingen är väl gladare än alla vi som sysslar med utbildning om man har en hög lärarkvalitet. Problemet med granskningen är dock att man pekar på att det i dag är en sådan omfattning av pengar att man inte riktigt tillämpar de ganska noggranna principer som finns för prövning av forskningsanslag generellt i högskoleväsendet. Jag tycker att det kanske finns anledning att fundera över om det inte är en ganska bra ordning som man har när man kan ha en vidare grupp.

Vill man då dränera högskolan på pengar? Nej, jag tror inte det. Men jag tror att det är bra att den prövas tillsammans med andra. Jag tycker också att det finns anledning att notera det som Vetenskapsakademien pekar på, nämligen att andra nya universitet och högskolor har en betydligt sämre tilldelning av resurser. Och man måste våga diskutera om det utifrån ett Östersjöperspektiv finns anledning att vidga kretsen. Det är ju möjligt att man med samarbete och annat kan göra det ändå. Men jag tycker att den diskussionen ska föras.

Även om de personer som regeringen utsett till de här styrelserna är aldrig så duktiga behöver det inte vara samma människor på två stolar som gynnar sig själva.

Anf. 32 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Nej, det är riktigt att jag inte har bidragit till att bilda stiftelser. Med mitt engagemang för forskarstyre skulle jag ha valt att använda resurserna till fakultetsmedel och till vetenskapsråd och forskningsråd. Där har vi väl upparbetade metoder för hur forskarnas inflytande ska säkras.

Moderaterna med Beatrice Ask och Per Unckel valde att gå på tvärs mot den tradition som vi haft sedan Tage Erlanders tid – att verkligen

förlita oss på att forskarna själva är de bästa att fördela forskningsresurser – så det var verkligen beklagligt. Sedan dess har vi ju en verklighet att arbeta med där vi har stiftelser som på många sätt gör ett utmärkt jobb och som nu också har styrelser som utses av staten, vilket gjort att stiftelserna har kommit ifrån en del av de verkligt dåliga arrangemangen som härrör från den tiden. Först och främst gäller det alltså fakultetsmedel och rådsmedel, där forskarna själva har kontroll.

Det är intressant att höra att Beatrice Ask som svar på en fråga i sin sista replik faktiskt säger – men hon använde inte själv det uttrycket – att hon vill föra över pengar från Södertörns högskola till andra delar av forskarsamhället. Jag delar inte den uppfattningen. Vi bygger nu starka forskningsmiljöer vid våra nya universitet och vid de högskolor som fått vetenskapsområden, och detta har ökat år för år under de senaste åren. De kommer att nå Södertörns omfattning av forskningsmedel och passera den om vi inte särskilt ser till Södertörn i framtiden.

Vad Beatrice Ask öppnar för är att stiftelsen nu har så mycket pengar att resurserna bör fördelas också till andra. Men då går Beatrice Ask ifrån den stadga som hon själv var med och formulerade. Jag menar att det vore olyckligt för Stockholm som kunskapsstad att dränera den på forskningsresurser.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2001/02:264 om maxtaxan

Anf. 33 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Gunilla Tjernberg har frågat mig vad jag avser att göra för att öka barns tid med vuxna.

Maxtaxereformen, där en del består av en sänkning av avgifterna i barnomsorgen och en annan av införandet av en allmän förskola samt rätten för arbetslösa och föräldraledigas barn till förskoleverksamhet, är den största och mest genomgripande reformen sedan barnomsorgen började byggas ut i början av 1970-talet.

För oss socialdemokrater utgör reformen ett ideologiskt vägval. Med sänkta avgifter bygger vi vidare på den generella välfärdsmodell där ingen lämnas utanför. Förskolan blir en verksamhet som erbjuds alla barn, oavsett föräldrarnas sociala och ekonomiska situation, för barnens egen skull.

Maxtaxan infördes den 1 januari 2002 och har alltså varit i bruk ett par månader. Några rapporter finns ännu inte tillgängliga om maxtaxans eventuella konsekvenser. Personal i barnomsorgen har intervjuats i media och uppfattat att en del barn nu vistas längre i förskolan än tidigare. Föräldrar och personal har uttryckt tillfredsställelse med att stressen vid hämtning av barnen har försvunnit. Hur maxtaxan påverkat barnomsorgen i faktiska termer är det dock alldeles för tidigt att säga.

Maxtaxa, förskoleverksamhet för arbetslösa och föräldraledigas barn och allmän förskola är genomgripande reformer som rör alla barn och barnfamiljer. Regeringen anser att det är mycket viktigt att samtliga dessa reformer följs upp noga. För detta krävs tillförlitliga underlag från myndigheter som Statistiska centralbyrån, Statens skolverk m.fl.

Skolverket har därför fått regeringens uppdrag att ansvara för uppföljningen av maxtaxan och övriga reformer i kvantitativa, kvalitativa och ekonomiska avseenden. Bl.a. ingår i uppdraget att göra uppföljningar av barns vistelsetider och av kvalitetsfrågorna. Uppdraget ska redovisas den 1 mars 2003 och därefter varje år under en period av sammanlagt fem år. Utöver uppdraget att följa upp maxtaxan ska Skolverket göra en fördjupad studie av barngruppernas storlek i förskola och fritidshem. Med utgångspunkt i den forskning och kunskap som finns inom området ska en analys göras av resultaten. Även detta uppdrag ska redovisas den 1 mars 2003.

Skolverket har i en rapport visat att de tidigare tids- och inkomstrelaterade avgifterna riskerade att inte ta hänsyn till det pedagogiska innehållet i förskolan. En maxtaxa med låga och enhetliga avgifter kan medföra att verksamheten i förskolan lättare kan läggas upp utifrån pedagogiska överväganden. Kontakterna mellan föräldrar och personal underlättas om inte föräldrarna behöver jagas av strikt uppgjorda tidsintervall som inte får överskridas. Stämpelur och andra stressframkallande konstruktioner kan undvikas och verksamhetens pedagogiska innehåll därmed ges bättre förutsättningar att utvecklas.

Resurserna till förskolan har under de senaste åren ökat. Hösten 2000 hade förskolan 5,4 barn per årsarbetare, vilket är en minskning från tidigare år. Maxtaxan och de övriga reformerna är väl finansierade av staten både genom höjningar av det generella statsbidraget och genom riktade statsbidrag. Medlen bör givetvis användas för det som de är avsedda för – barngrupper med lämplig sammansättning och storlek, välutbildad personal och ändamålsenliga lokaler. Ett specialdestinerat statsbidrag på 500 miljoner kronor om året ska gå till anställning av mer personal och till kompetenshöjning av personal. Även kommunerna behöver prioritera förskolans kvalitet inför de nya uppdrag som nu ges.

Kristdemokraterna har i riksdagen sagt nej inte bara till maxtaxan utan även till den allmänna förskolan och till att barn vars föräldrar blir arbetslösa eller föräldralediga ska få behålla sina platser i förskola eller familjedaghem, med hänvisning till att detta ger fel signaler till föräldrarna.

Regeringens ambition däremot är att låta alla barn, oavsett familjesituation, få del av förskolan. Förskolan och hemmet ska komplettera varandra – inte ställas mot varandra. Förskolan är basen i ett livslångt lärande och är i första hand till för barnens utveckling och lärande. Den gör det också möjligt för föräldrar att förena föräldraskap och förvärvsarbete. Det är väl känt genom flera undersökningar att föräldrar generellt sett är mycket nöjda med förskolan och familjedaghemmet som omsorgsform för sina barn.

Jag delar inte Kristdemokraternas åsikt att låga och rättvisa avgifter inom förskola, familjedaghem och fritidshem innebär en försämring av barns och föräldrars villkor. Maxtaxan sänker avgifterna för barnomsorgen för de allra flesta barnfamiljer. Den ekonomiska standardhöjning, i kombination med dämpade marginaleffekter vid ökade inkomster, som maxtaxan leder till kommer att förbättra barnfamiljers möjligheter att lägga upp familjeliv och arbetsliv på ett sätt som passar familjens behov.

Av de förvärvsarbetande mödrarna till barn i åldern 1–6 år har 46 % deltidsarbete, jämfört med 6 % av fäderna. 54 % av mödrarna arbetar

heltid. En del av deltidssarbetet, särskilt bland låginkomsttagare, är ofrivilligt. Det bör givetvis vara upp till barnfamiljerna själva att avgöra om maxtaxan ska leda till att man går upp eller ned i arbetstid. Jag kan inte ha synpunkter på hur föräldrarna väljer att göra, men jag kan se till att möjligheten att göra det valet finns.

Anf. 34 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Först vill jag tacka skolministern för svaret. Jag har i min interpellation tagit upp frågan om barns behov av och rätt till tid tillsammans med vuxna och har ställt frågan i förhållande till att maxtaxan nu införts.

Trots att skolministerns svar är både långt och relativt omfattande kan jag inte påstå att något större resonemang kring just den frågeställning som jag har lyft fram förs av skolministern. Men det kanske kommer under den här interpellationsdebatten, vilket jag hoppas på. Jag beklagar i alla fall att det inte framgår av det skrivna svaret.

Om skolministern inte vill ta till sig min och Kristdemokraternas oro när det gäller barns känsla av brist på vuxentid får jag ta hjälp av några rapporter och artiklar som pekar på detta.

BRIS gjorde en undersökning år 2000 där man sammanfattar så här: ”Det går som en röd tråd genom de flesta barnsamtal att de upplever en brist på vuxna som över huvud taget bryr sig.”

BRIS gjorde också en webbundersökning år 2001 där man kommer fram till att mer än hälften av alla barn har dåliga kontakter med vuxna. En fjärdedel av barnen anser att de inte har någon vuxen alls att prata med.

I Nationella folkhälsokommitténs slutbetänkande SOU 2000:91 står det: ”Samhället har ett ansvar för att barnomsorg, skola och fritidsverksamhet är av god kvalitet och bidrar till att varje barn blir uppmärksammat.”

I *Barns och ungdomars välfärd*, SOU 2001:55, tar man också upp problemen kring barns behov av att ha vuxna nära sig.

Vi kan också gå till några tidningar. I Aftonbladet stod det den 26 januari i år, vilket följs upp den 27 januari i år, i en artikel under rubriken Tusentals barn i kön: Enligt Aftonbladets undersökning har var fjärde kommun svårt att ordna barnomsorgsplats i tid. Detta kan jämföras med september, då 97 % av alla kommuner svarade att de inte hade några större problem. Den ökade efterfrågan leder till att kommunerna utökar barngruppernas storlek och det blir fler barn per anställd.

Vi kan också gå till Kommun-Aktuellt som skriver den 13 december 2001: ”Längre dagar på dagis när maxtaxan infördes. Göteborg införde maxtaxa redan i sommar. Där märks tydliga ökningar i efterfrågan på barnomsorg. Större grupper under fler timmar är resultatet av maxtaxan.”

Man skriver vidare: ”Även fritidshemmen räknas in i maxtaxan. De flesta kommuner har tidigare haft avgifter efter vistelsetid. När det försvinner kommer antagligen barnens tid på fritids att öka samtidigt som antalet vuxna per barn minskat drastiskt de senaste åren.”

År 1990, fru talman, var det 8,3 barn per årsanställd på fritidshemmen. I dag är det 17,8 barn per årsanställd på fritidshemmen.

Jag skulle kunna fortsätta, men jag väljer att stanna här.

Skolministern säger att maxtaxereformen, med de konsekvenser som flera artiklar, intervjuer i medier och olika mindre rapporter redan bara efter två månader visar, är ett ideologiskt vägval. Är det att det är en verksamhet som erbjuds alla barn? Det är inget nytt egentligen. Vi har i dag en barnomsorgslag som ger kommuner skyldighet att anordna barnomsorg till de föräldrar som är i behov av det, och det tycker jag är bra. Vi kristdemokrater var med och införde barnomsorgslagen i Sverige.

Vidare säger skolministern att ingen lämnas utanför. Detta är faktiskt, som jag ser det, bara tomma ord. Socialdemokraterna var så ivriga att genomföra maxtaxan att 24 %, dvs. 110 000 barn mellan ett och fem år samt deras familjer, helt ställs utanför. Jag återkommer till detta i mitt nästa inlägg.

Anf. 35 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Det är inte första gången som vi diskuterar maxtaxan i den här salen och kanske inte den sista heller. Jag valde att gå upp i den här debatten, som initierats av Gunilla Tjernberg, därför att det var några intressanta formuleringar i texten i svaret. Det redovisas att detta är ett ideologiskt vägval och att det är den största reformen sedan 70-talet på barnomsorgens tid. Man hänvisar till att de låga avgifterna är en del av välfärdssystemet. Man frågar sig då: Hur låga avgifter? Anser ministern på samma sätt som Vänsterpartiet, nämligen att det ska vara helt avgiftsfritt i förskolan, eller inte? Det kan vara intressant att ta del av den synpunkten.

I övrigt sägs här att det inte finns några rapporter, som dock Gunilla Tjernberg hänvisade till, som kan visa konsekvenserna. Det är en något märklig skrivning, får man ändå lov att säga. Kommunförbundet var först ute på plan och redovisade att det saknades ungefär 1 miljard kronor, att reformen, som den heter, var underfinansierad. Sedan har kommunerna följt upp detta på ett antal plan, nämligen Stockholms kommun, Umeå kommun och andra kommuner har redovisat sina underskott i och med reformen. I svaret säger skolministern att han uppmanar personalen och dagmammorna att gå till sina kommunföreträdare och kräva att kommunerna tillskjuter pengar. Det visar väl på att det här med fullständig finansiering inte är riktigt korrekt. Vi har också sett siffror på att det är fler som är på heltid osv.

Sedan sägs att maxtaxan medför att verksamheten lättare kan utgå från mer pedagogiska överväganden. Det tycker jag är mycket intressant. Det påminner mig om hur det var när jag hade en av mina fyra döttrar i förskolan. Jag hade på den tiden en sådan arbetssituation att jag kunde hämta barnet relativt tidigt på dagen. Efter ett tag blev jag inkallad till föreståndarinnan som frågade: Varför kommer du så tidigt på dagen? Jag berättade att jag kunde göra det. Jag fick helt enkelt på skallen för att det störde verksamheten. Det skulle ätas frukt, och det skulle göras en hel del på eftermiddagen som gjorde att det inte var lämpligt. Det slutade i vart fall med att jag tog min dotter därifrån och löste frågan på annat sätt. Jag tyckte att det var rimligt att det var jag och min familj som fick avgöra hur detta skulle vara. Är det detta som skolministern menar med uttrycket i svaret att maxtaxan utifrån pedagogiska överväganden är att föredra därför att dagen inte störs för barnen med t.ex. tids- och inkomstrelaterad

taxa? Fördelarna överväger. Att barnen är länge på dagis – så måste man tolka den text som skrivs.

Jag skulle vilja veta: Vad betyder detta egentligen? Hur ser skolministern på att barnen är länge på förskolan, och för den delen också i förskoleklassen, med hänvisning till vad som står i det svar som ges?

Anf. 36 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Jag noterar att vi är tre västerbottningar som väljer att diskutera maxtaxa och allmän förskola, vilket ju är glädjande. Jag ser fram emot en fortsatt debatt, kanske hemma i Västerbotten, om detta.

Jag har varit engagerad i diskussionen om maxtaxa och allmän förskola under en lång tid. Därför valde jag att med anledning av Gunilla Tjernbergs interpellation delta i debatten.

Vi ska komma ihåg att maxtaxan är *en* del i en helhet. Där ingår allmän förskola, rätten till förskola för barn till arbetslösa och föräldraledda. Ur mitt perspektiv är det oerhört viktiga delar i den här reformen som många gånger faller bort. Där har Anders Sjölund läst på Vänsterpartiets politik, att det långsiktiga målet för oss är en avgiftsfri förskola tillgänglig och likvärdig för alla. Därför är det bra att det i regeringens proposition, enligt det faktablad jag har med mig, står att med förslaget i propositionen om maxtaxa och allmän förskola m.m. närmar sig förskolan den princip som knappast någon ifrågasätter för skolan, att verksamheten ska vara avgiftsfri, tillgänglig och likvärdig för alla. Det är nästan som hämtat från Vänsterpartiets program.

En fråga som jag gärna bollar till utbildningsminister Östros är om socialdemokratin eller om man inom regeringen har funderingar på att konkretisera de här orden, att gå vidare. Nu kan någon säga att det är för tidigt att gå vidare innan man har sjösatt någonting. Jag tycker i alla fall att det måste finnas en tanke om detta.

Det är helt riktigt att detta är ett ideologiskt val. Vi vet vad som står emot detta. Det är en enad borgerlighet som har ett förslag om ett barnkonto, 40 000 kr per barn under förskoletiden, om jag förstår det, och sedan avdragsrätten för styrkta barnomsorgskostnader upp till 50 000 kr per barn och år. I vanlig borgerlig anda lanseras det här förslaget som en valfrihetsreform – låt föräldrarna bestämma i stället. Jag tycker att det är viktigt att man ser till barnen, inte minst med tanke på det som kommer till uttryck i Gunilla Tjernbergs interpellation.

Redan efter två månader dyker frågan upp om resursproblematiken. Det är helt riktigt att man hänvisar till det regeringsbeslut som fattades den 13 december om uppdraget till Skolverket att följa upp det här. Man ska lämna en redovisning den 1 mars.

Det är en fråga som jag skulle vilja rikta till Thomas Östros om uppföljningen. Jag tycker att uppdraget är tydligt, bl.a. ska uppföljningen visa på de samlade ekonomiska effekterna på kommunerna för att utvisa om det finns skäl för regeringen att återkomma till riksdagen i fråga om ekonomisk ersättning till kommunerna. Det här är en oerhört viktig skrivning i förslaget. Min fråga är om det förs något resonemang om någon form av delrapportering från Skolverket. Det är klart att man före den 1 mars 2003 har en del material och mycket information. Jag tror att det kan vara viktigt för oss som ska försvara och utveckla den här refor-

men att vi får material tidigt för att vi faktiskt ska kunna argumentera för och se i vad mån det behövs resurser.

Prot. 2001/02:76
5 mars

Anf. 37 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Kristdemokraterna engagerar sig i frågan om förskolan. Det tycker jag är väldigt roligt. Annars har Kristdemokraterna av tradition hört till ett av de partier i riksdagen som mest aktivt har arbetat mot förskolans utveckling. Det har varit tydligt också under den allra senaste tiden.

Kristdemokraterna har sagt absolut nej till maxtaxan. Den allmänna förskolan är en av de finaste reformer som vi genomför när det gäller utvecklingen av det livslånga lärandet. Vi bjuder in alla fyra- och femåringar till förskolan med leken som pedagogisk idé. Vi som är småbarnsföräldrar tycker att det är en fantastisk möjlighet för våra barn att få den stimulansen också i förskolan. Det säger Kristdemokraterna nej till.

Barn till arbetslösa och föräldralediga ska inte få gå i förskolan, om Kristdemokraterna får bestämma. Varför inte? Varför ska inte en arbetslös kunna låta sin son eller dotter få ta del av pedagogiken och kraften i förskolan?

Under den senaste tiden har Kristdemokraterna här i kammaren varit bestämda motståndare till utvecklingen av vår förskola. Det är konstigt eftersom förskolan har en så stark ställning bland människor. Det finns knappast någon verksamhet i den gemensamma sektorn som har ett så stort stöd som förskolan. I alla mätningar som har gjorts ligger förskolan skyhögt över alla andra gemensamma verksamheter. Det finns ett starkt stöd bland föräldrarna för förskolan och för att öppna förskolan för fler.

I söndags hörde jag Gunilla Tjernbergs partiledare säga i TV att det vore taktiskt tokigt att gå emot maxtaxan i valrörelsen, så därför skulle man ha kvar den. Det är det engagemang som Kristdemokraterna är beredda att visa för förskolans utveckling.

Men vad händer när ni inte längre ska gå emot maxtaxan? Får arbetslösa och föräldralediga rätt att ha sina barn i förskolan? Kommer en allmän förskola att införas den 1 januari, om Kristdemokraterna vinner valet? Hur kommer maxtaxan att se ut? Det talades om en liten höjning, men med hur mycket? Ska dessa pengar tas från förskolan med mindre personal, större barngrupper och sämre kvalitet som följd? Pengarna ska ju också räcka till det vårdnadsbidrag eller det barnomsorgskonto som ni har föreslagit, vilket kostar 850 kr i månaden per barn.

Jag är väldigt engagerad i att driva utvecklingen mot en ökad kvalitet i förskolan. 90-talet var ett ganska tufft årtionde för förskolorna runtom i landet. Det är först nu som vi har lyckats att komma till en vändpunkt – inte i alla kommuner ännu, men generellt sett i riket har vi för första gången på tio år sett en vändning som innebär att det blir mer personal.

Förutom de 5 miljarder som satsats för att finansiera reformerna betalas det också ut en extra halv miljard till en kvalitetsinsats för att stötta kommunerna så att de kan anställa mer personal och se till att barngrupperna blir mindre.

Anders Sjölund har gjort sig känd i tidigare interpellationsdebatter genom att säga att mer pengar snarare leder till sämre verksamhet i skolan. Det verkar som att detta också är stockholmarnas politik. I Stock-

Svar på
interpellationer

holm får man 48 miljoner i kvalitetspengar, men det verkar inte som om det får någon effekt på barngrupperna där.

Men socialdemokraterna i Stockholm har lagt fram ett alternativ, som också Anders Sjölund tog upp, som innebär att man kommunalt ska satsa mer pengar på förskolan för att få en vändning på 90-talets utveckling. Trots att maxtaxan inledningsvis är väl finansierad är de beredda att satsa extra kvalitetspengar för att minska barngrupperna. Är Moderaterna och Kristdemokraterna med på det, då kan vi få en fantastisk uppslutning för en kvalitetsutveckling i förskolan.

Till sist: Jag instämmer i Lennart Gustavssons långsiktiga vision om en avgiftsfri förskola. Det här är ett rejält steg på vägen mot det.

Anf. 38 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Jag konstaterar bara att skolministern inte sade ett ord om de 110 000 barn som lämnas helt utanför maxtaxereformen och som inte kommer i åtnjutande av dessa pengar.

Jag tog upp flera frågeställningar och rapporter, men skolministern sade inte ett ord eller gjorde någon kommentar om dem. Han sade ingenting, utan han bara målade upp vad Kristdemokraterna tycker. Jag vill då göra några tillrättalägganden.

Jag vill uppmana skolministern att läsa Kristdemokraternas barnomsorgsmotion, för han verkar inte vara påläst.

Det är alldeles riktigt att vi sade nej till maxtaxan. Vi ser också till de 110 000 barnen som inte kommer i åtnjutande av de pengar som staten betalar ut i form av subventioner. Vi vill att dessa pengar ska omfatta alla barn och att föräldrarna ska kunna välja.

Vi är inte det minsta fientliga till förskolan, tvärtom. Jag har 22 års arbete i förskolan bakom mig, och jag är utbildad pedagog. Jag tror på förskolan. Men jag tror också på föräldrarna, och det är det som är vår tyngdpunkt.

Såsom den allmänna förskolan var utformad av regeringen sade vi nej till den. Vi sade nej till att den inte skulle omfatta familjedaghemmen. Thomas Östros skriver mycket riktigt i svaret att barn och föräldrar – framför allt föräldrar – känner sig trygga med förskolor, daghem och familjedaghem. Men sedan är han beredd att rycka upp de barn som vistas i familjedaghem ur denna trygga miljö för att de ska kunna ta del av reformen med allmänna förskolan. Dessa två delar går inte ihop för mig.

Vi sade alltså nej till den allmänna förskolan såsom förslaget var utformat i regeringens proposition. Det handlade bara om vistelsetiden i förskolan. Vi vill att den ska omfatta även familjedaghemmen. Det var därför som vi sade nej till allmänna förskolan. Vi ville bredda den.

Vi har inte sagt nej till föräldralediga och arbetssökande. Det är alltså en vilseledande retorik som man ägnar sig åt. Däremot har vi sagt att det är kommunerna som ska fatta beslutet, och där har vi inte sagt nej. Det handlar om vad man tycker.

Jag skulle vilja höra vad skolministern har för syn på hur de barn som ännu inte omfattas av reformen med maxtaxa ska tillgodoses på ett sätt där valfriheten sätts i fokus. Skolministerns sista mening i svaret handlar om att föräldrarna ska kunna välja, och då måste också det som står där vara trovärdigt.

Sedan efterlyser jag ett svar från skolministern på frågan hur han vill se till att barnens rätt att vara tillsammans med vuxna tillgodoses. Detta är en underfinansierad reform, och vi kan se att barngrupperna blir större. I dag är det pengarna som styr. Jag tror inte att någon av oss kan säga något annat. Det gör att det blir större barngrupper på mindre lokalyta och färre vuxna. Barnen har också mindre tid tillsammans med sina föräldrar. Det är konsekvenserna av maxtaxan. Jag skulle vilja ha en kommentar till detta.

Anf. 39 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Jag återkommer till skolans kostnader och kvaliteten i förhållande till de resurser man har. Vi får ta en egen debatt om det så småningom.

Tack för svaret på min fråga om avgifter. Här går alltså Socialdemokraterna Vänsterns väg, nämligen att förskolan helt och hållet kommer att bli kostnadsfri. Jag frågar mig då: När blir det aktuellt? Blir det under nästa mandatperiod eller precis lagom innan valet?

Visst är det en ideologisk fråga. Båda vill vi sätta barnen i centrum, det tror jag att vi kan vara överens om, men från vilket håll ser vi barnet? Jag ser barnet från föräldrarnas håll medan ni tillsammans med Vänstern ser det från statens och kommunernas perspektiv. Det är den stora skillnaden.

Det är lite synd att diskussionen handlar om teknik, om vem som ska betala, hur mycket som ska betalas och vilka som ska få tillgodogöra sig detta. För mig står det klart att det ska gälla alla, att det ska vara gemensamt finansierat och att det ska vara en enhetlig taxa – hur stor taxan ska vara kan man diskutera. Skolministern tycker att det inte ska vara någon kostnad alls.

Jag undrar om ministern är beredd att föra en bred diskussion om hur man kan utforma ett stödsystem, statligt och kommunalt, som går direkt till barnfamiljerna så att de själva kan avgöra hur de vill disponera de pengar som är avsatta för förskola och barnomsorg. Moderna familjer ser väldigt olika ut. En del vill utnyttja barnomsorgen på nätterna eller på annat sätt. Ett sådant styrt system som maxtaxan innebär är inte modernt, och redan nu borde man kunna diskutera en reform av den.

Anf. 40 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Det gläder mig att Socialdemokraterna och utbildningsministern delar Vänsterpartiets uppfattning om förskolans roll i det livslånga lärandet.

Man kan göra olika vinklingar, men jag kan konstatera att den samlade borgerligheten sade nej till reformen om allmän förskola och maxtaxa på olika bevekelsegrunder. Man sade nej och lanserade en annan lösning. Det får vi inte glömma. Jag har full respekt för att borgerligheten lade fram ett annat förslag, men man kan inte i efterhand stå och säga att man är för allmän förskola, för arbetslösas och föräldraledigas barns rätt till förskola, när man de facto hade andra förslag här i kammaren.

Jag ska ta upp en annan sak som Östros nämnde här, som jag tycker är viktig när vi diskuterar den allmänna förskolan, nämligen lekens betydelse. Vi diskuterade förskolans pedagogik, som jag tycker är oerhört intressant, samtidigt som det också finns oroande drag. Det finns tenden-

ser till en skolefiering av förskolans verksamhet. Jag, och jag tror att jag talar för Vänsterpartiet, ser gärna att den speciella pedagogiken inom förskolan hellre får förskolefiera skolans pedagogik. Om utbildningsministern hade några sekunder över skulle jag vilja att han kommenterade hur vi kan arbeta för att vi i stället för en skolefiering av pedagogiken i förskolan kan få en förskolefiering av pedagogiken inom skolans ram.

Anf. 41 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det är en väldigt viktig ideologisk diskussion som vi nu för. Det är väldigt tydligt att det här finns grundläggande skillnader.

Jag ser förskolan som en del av idén om generell välfärd. Jag ser också förskolan som en del av ett livslångt lärande, precis som Lennart Gustavsson säger, med leken som pedagogisk idé och med den fina plattform som förskolans läroplan utgör.

Idén om den generella välfärden gör det naturligt att också ha visionen om en avgiftsfri förskola. Det som vi nu gör är ett fantastiskt fint steg på vägen mot denna med ett stort och starkt stöd bland föräldrar. Knappast någon verksamhet möter en så stor och hög uppskattning som förskolan.

Jag skulle gärna se att vi fick en uppslutning i riksdagen kring en satsning på kvaliteten i förskolan. Om nu Kristdemokraterna efter att ha sagt nej till maxtaxa, nej till allmän förskola, nej till föräldraledigas och arbetslösas barns rätt till barnomsorg nu byter fot med insikt om det som partiledare Svensson sade i söndags, att det inte går att gå till val på den här politiken, då är ni välkomna. Vi är mycket intresserade av att diskutera också med Kristdemokraterna om vi kan göra ytterligare insatser för att stärka kvaliteten och behovet av ytterligare resurser.

Förskolan hade liksom all offentlig verksamhet en tuff period under 90-talet. Nu har ju kommunerna fått tillbaka mycket av den möjlighet som gör att vi äntligen ser en vändning i många kommuner, dock inte i alla. Men med statens insatser också i form av rena kvalitetsinsatser kan vi få den vändning av kvaliteten i förskolan som jag tycker vore oerhört roligt att se.

Maxtaxereformen är beräknad på ett underlag baserat på antalet barn i förskolan. Det har visat sig vara en intressant utveckling sedan beräkningen gjordes. Det är drygt 20 000 färre barn i förskolan än enligt de beräkningar som gjordes, så inledningsvis är maxtaxereformen väl finansierad. Sedan ska vi tillsammans med Kommunförbundet naturligtvis föra en diskussion efter det att vi har fått en grundlig analys av det första året om hur utvecklingen blev och om det behövs ytterligare insatser.

Om det är så att Kristdemokraterna med detta nu säger ja till maxtaxa, ja till allmän förskola, ja till föräldraledigas och arbetslösas barns rätt till förskola och dessutom är beredda att satsa ytterligare statliga medel på kvaliteten i förskolan, är det en mycket intressant vändning vi har fått. Men jag tror inte att det är så. Jag tror att det ni håller på att arbeta med, det som ni kallar för maxtaxeparaplyet, i själva verket kommer att dränera förskolan på resurser. Då tror jag att vi får en precis motsatt utveckling, att förskolans kvalitet försämras och att den inte blir den fina start på ett livslångt lärande som förskolan bör vara.

Som en del av en generell välfärdspolitik, som en del av en idé om utbildningspolitik på ett nytt sätt blir också allmänna förskolan nästa år

en väldigt viktig reform. Förskolan ska ha leken som pedagogisk idé, den ska ge trygghet för barnen, den ska ha välutbildad personal. Vi har också en ny lärarutbildningsreform som bättre förbereder personalen, framtidens förskollärare, på att ta det här viktiga ansvaret. Men då krävs det att kommuner och stat tillsammans fortsätter att satsa på förskolan.

Prot. 2001/02:76
5 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 42 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Jag konstaterar bara att skolministern väljer att inte ens tänka in de 110 000 barn till föräldrar som väljer en annan barnomsorgsform, att låta barnen vara tillsammans med sina föräldrar. Vi kristdemokrater anser att föräldrarna ska kunna välja vilken omsorgsform de vill ha.

När jag läser svaret ser jag att skolministern väldigt tydligt pekar på vuxnas behov. I reformen finns ett antal idéer om vuxnas behov. Det talas om vuxnas behov av att kunna planera den pedagogiska verksamheten, om kontakten mellan personal och föräldrar, om föräldrarnas möjlighet att förena föräldraskap och förvärvsarbete osv. Men var finns barnet? Barnets behov lyser med sin frånvaro.

Jag har inte fått något svar på frågan om att ta med familjedaghemmen i den allmänna förskolan. Vi hade en liten öppning när skolministern och jag debatterade frågan. Den lilla öppningen har jag inte sett alls i dag, utan utbildningsministern väljer att inte ens prata om familjedaghemmen inom den allmänna förskolans ram. Jag tror att utbildningsministern någonstans upptäckte det misstag man hade begått, att ytterligare en stor grupp barn frikopplas från en stor reform som den om den allmänna förskolan.

Detta skulle jag vilja att skolministern kommenterar. Det gäller de 110 000 barn som inte finns med i den allmänna förskolan såsom den nu är utformad. Kommer familjedaghemmen att omfattas av den reformen? Jag får nog avsluta med dessa konkreta frågor för att jag ska få ett svar, så att det inte blir nya vilseledande målningar här.

Anf. 43 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag har redovisat regeringens politik. Det har lagts fram propositioner i riksdagen, det har debatterats, det har beslutats och beslutet genomförs nu.

Men i fråga om alternativet är det tydligt att Kristdemokraterna är på väg att ändra sin politik, till vad vet vi ännu inte. Vi har fått veta att det från Kristdemokraternas sida inte är lämpligt att gå till val med att säga nej till maxtaxan. Men vad är alternativet? Vad kommer att hända med förskolan om ni får makt och inflytande över dess framtida utveckling?

Enligt min uppfattning är maxtaxan en väldigt viktig och fin reform för förskolans utveckling och framför allt för barnen. Den gör att föräldrarna slipper stämpelklockorna och rusandet till dagis för att hinna till vissa tider. I stället kan man planera sin tillvaro tillsammans med barnen utifrån vad man själv tycker och göra egna bedömningar. Kraftigt sänkta avgifter ger också den ekonomiska styrkan att själv kunna bestämma också över arbetstiden och hur man själv vill lägga upp sin tid med familjen. Den allmänna förskolan ska naturligtvis ha det pedagogiska innehåll som den välutbildade förskollärarpersonalen kan ge i förskolan och som

gör att det blir starten på ett livslångt lärande. Den politiken möter en mycket stark uppslutning.

Kristdemokraterna märker detta och är på väg att ändra sig. Men ni kommer att hamna i läget att ni inser att ni måste använda de resurser som vi nu satsar på att införa också ett barnomsorgskonto. Därmed kommer ni att dränera barnomsorgen, förskolan, på resurser. Det kommer att bli en viktig politisk diskussion framöver.

Men är det så att ni nu bjuder in till en diskussion om ökade resurser till förskolan, är jag säker på att det finns partier här i riksdagen som är mycket intresserade av att föra en sådan diskussion med Kristdemokraterna. Vill ni ha ökade offentliga medel till förskolan, ta i så fall kontakt med oss så börjar vi resonera om detta. Men tala tydligt om vad er politik kommer att innebära i framtiden!

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2001/02:271 om yrkesförbud

Anf. 44 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att behöriga lärare inte ska diskvalificeras från rätten att undervisa på grund av politiska åsikter.

Att Sverige har utbildade, kunniga och engagerade lärare är en förutsättning för en bra undervisning och verksamhet i övrigt i skolan och för att utbildningsmålen ska kunna förverkligas.

Lärarnas insatser är avgörande för kvaliteten i skolan och för skolans utveckling. Lärarnas betydelse för att ge våra barn och ungdomar en god undervisning kan knappast överskattas.

Kommunerna är skyldiga att för undervisningen använda lärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Undantag får göras endast om personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna. Vid anställning av lärare ska sakliga grunder såsom utbildning, förtjänst och skicklighet vara avgörande.

I regeringsformen anges att i Sverige har varje människa rätt att fritt uttrycka sina åsikter och att tillhöra en organisation, oavsett politisk, religiös eller annan inriktning. Lärare i skolan får ha vilken åsikt som helst i en fråga men måste utföra sitt arbete som lärare i enlighet med det synsätt som kommer till uttryck i läroplanen. Skolan har en viktig uppgift när det gäller att förmedla och hos eleverna förankra de grundläggande värden som vårt samhälle vilar på.

Skolan vilar på demokratins grund. I skollagen slås fast att verksamheten ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och att var och en som verkar inom skolan ska främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö.

Skolan ska bl.a. genom ämnet samhällskunskap bidra till elevers förmåga att förstå och leva sig in i egna och andras villkor och värderingar och därmed också till att kunna ta avstånd från och aktivt motverka olika former av förtryck och rasism. Ämnet samhällskunskap har ett särskilt

ansvar att ta upp och analysera de demokratiska värdena och i det sammanhanget utveckla förmågan att granska, värdera och ta ställning i samhällsfrågor och främja viljan att delta och påverka. Det etiska perspektivet ingår i all utbildning, men får sin särskilda betydelse när det gäller frågor kring demokrati, mänskliga rättigheter samt makt och förtryck i olika former. Ämnet ska ge medvetenhet om och insikter i sådana frågor och ge tillfällen till reflexion om det personliga ansvaret. En viktig aspekt är kunskaper om nationella minoriteters och invandringens roll i samhället.

Lärare måste på ett balanserat och nyanserat sätt kunna arbeta med dessa frågor med respekt för de grundläggande värdena i vårt samhälle. Detta grundläggande synsätt gäller naturligtvis all undervisning i skolan. Lärare får inte i sin undervisning uttrycka åsikter som strider mot skolans värdegrund och uppdrag. Lärare ska problematisera och belysa frågor på ett objektivt och sakligt sätt.

Rektor har ett ansvar för att åsikter som är oförenliga med skolans värdegrund inte förs fram i klassrummet. Jag förutsätter att även lärarnas fackliga representanter följer och bevakar dessa frågor. Statens skolverk har som tillsynsmyndighet också ett ansvar att bevaka frågor om diskriminering av både elever och vuxna i skolan, bl.a. i arbetet med granskning och tillsyn av verksamheten i skolorna.

Åsiktsfrihet gäller i Sverige. Jag känner inte till att diskriminering på grund av politiska åsikter skulle vara ett problem vid rekrytering av lärare till skolan, än mindre tal om yrkesförbud. Skolans roll för att befästa demokratin och principen om alla människors lika värde kan inte överskattas.

Anf. 45 STEN ANDERSSON (-):

Fru talman! Jag har haft många debatter här i riksdagen med Thomas Östros. Vi har sällan varit överens, men det har faktiskt varit både trevliga och givande debatter. I dag är vi, om jag tolkar svaret rätt, helt överens i den här aktuella frågan. Det är trist att man i Sverige, där vi som ministern säger hyllar åsiktsfrihet och demokrati, ska behöva ta upp ett sådant här ärende i riksdagen.

Det handlar alltså konkret om att en lärare i Karlskrona skildes från sin anställning, eller sin tjänst, för att han hade haft en politisk åsikt som inte passade i det politiskt korrekta Sverige – detta trots att ingen har bevisat att läraren i fråga någonsin, under någon lektion, fört fram tankar som skulle stå i strid med hur man ska undervisa i den svenska skolan.

Han fick sparken, för att använda ett talande uttryck, för att han privat hade den politiska åsikt som han hade. Elever uppmanades av ett syndikalistiskt fackförbund att ockupera skolsalen, och det kunde inte rektor stå emot. Att SSU och MUF lokalt i Karlskrona stödde beslutet förvånar mig inte ett smack. Men att Östros kollega Mona Sahlin var mycket svävande när hon fick en fråga om detta vid ett besök i Karlskrona, det förvånar mig.

Jag tycker, fru talman och Thomas Östros, att det har gått rätt långt på demokratins nedförsbacke när man skiljer en lärare från hans tjänst trots att ingen kan bevisa eller påstå, eller med trovärdighet hävda, att personen i fråga har använt och framfört sina privata politiska åsikter i undervisningen. Ändå blir han skild från sin tjänst.

Nu säger ministern på slutet att han inte känner till något fall. Men det här fallet tror jag faktiskt att han känner till. Då vill jag fråga Thomas Östros: Är inte utbildningsministern bekymrad över att en behörig lärare fick lämna sitt jobb för att han hade en viss politisk åsikt? Undervisningen höll han för sig— ändå fick han lämna jobbet. Anser statsrådet att detta är hedrande för det svenska utbildningssystemet?

Jag hade aldrig ifrågasatt det här beslutet om det på något sätt kunde bevisas att läraren under lektionstid försökt att pracka på eleverna sin personliga uppfattning. Det har ingen kunnat påstå att han har gjort, ändå fick han sluta sin tjänst. Vad ger det, Thomas Östros, för signal till andra lärare? Är det okej med en lärare på den yttersta vänsterkanten? Jag har aldrig hört att en sådan har blivit skild från sin tjänst. Nu blir han skild från sin tjänst eftersom han tyvärr offentligt i andra sammanhang än i skolan har yttrat sin politiska uppfattning. Jag tycker att detta inte bara är snudd på en skandal. Det *är* faktiskt en skandal!

Anf. 46 TALMANNEN:

Jag får påminna om att vi här i kammaren inte debatterar eller lägger oss i hanteringen av enskilda ärenden hos myndigheter här i Sverige.

Anf. 47 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag tackar för det påpekandet från talmannen. Sten Andersson vet ju också att detta inte får ske. Det är en viktig del av vår demokratis sätt att fungera. Vi kan inte här, som regering och riksdag, diskutera enskilda fall ute på enskilda myndigheter. Det vet Sten Andersson, men han vill ändå driva den här debatten på detta sätt.

Låt mig säga till Sten Andersson att skolan inte är någon värderingsfri plats. Skolan har till uppgift att skänka möjligheter till kunskap till våra elever, men också att stärka dem och ge dem en grunduppfattning om demokratiska rättigheter, demokratiska värden, i vårt samhälle. Det gäller alla människors lika värde. Det gäller kamp mot flyktingfientlighet och rasism. Det gäller att se till att eleverna öppet och fritt kan diskutera och bibringas en tilltro till ett demokratiskt samhälle.

Det är en väldigt viktig del av skolans värdegrund. Det innebär att lärarna har ett mycket stort ansvar för att förmedla denna värdegrund. Det är viktigt i alla våra skolor, för alla våra lärare. Naturligtvis är det så att det råder åsiktsfrihet i vårt land, men i skolan råder inte en frihet från grundläggande demokratiska värderingar. Det är det jag vill ha sagt med mitt interpellationssvar.

Anf. 48 STEN ANDERSSON (-):

Fru talman! Jag har suttit i riksdagen i 18 år, och jag har hört att man har tagit upp enskilda ärenden i många interpellationer. Jag ska inte göra det när jag nu fortsätter, men man kan nog se, om man går igenom arkiven, att det har förekommit många gånger.

När det gäller allas lika värde är vi helt överens, Thomas Östros. Jag hoppas att det här interpellationssvaret kommer att vidareförmedlas till lärarnas fackliga organisationer så att de vet vad de vid eventuella förhandlingar har att rätta sig efter.

Det kan inte vara så att vi antingen har yrkesförbud i skolan eller att man som privatperson i andra sammanhang inte ska få lov att tala om sin politiska uppfattning av rädsla för att därför bli hämmad i sitt yrkesliv.

Framför allt bland anställda inom den offentliga sektorn har det förekommit många demonstrationer där anställda har demonstrerat med huvor framför ansiktet för att de är rädda för att det kan bli negativa konsekvenser. På arbetsplatsen har de inte kunnat säga vad de tycker och tänker på grund av att de har varit rädda för att gå miste om befordran eller för att få en försämrad karriär. Då har de fått dra en luva över huvudet.

Jag tycker att ministerns svar i dag var klargörande, och jag hoppas att de som berörs av det känner sig styrkta. Jag inser att statsrådet trots allt – även om han försöker slingra sig från det – delar min uppfattning att man ska kunna ha ett offentligt jobb i Sverige oavsett vilken politisk åsikt man har, bara man inte i sitt jobb försöker påverka andra utifrån sin politiska uppfattning.

Även om jag enligt talmannen gjorde fel som tog upp ett enskilt fall, tycker jag att jag ändå har nått en viss framgång med den här interpellationen.

Anf. 49 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Om Sten Andersson med sitt exempel om att inte få uttrycka sin åsikt i den offentliga sektorn menar att man som lärare ska ha frihet att i skolan få uttrycka främlingsfientliga åsikter vill jag vara mycket tydlig: Det är icke tillåtet. Det är inte förenligt med skolans värdegrund, och det är inte på något sätt förenligt med skolans uppdrag, nämligen att sprida demokratiska värderingar och att stärka elevernas känsla för och uppfattning om demokrati och alla människors lika värde.

På denna punkt vill jag vara mycket tydlig till Sten Andersson, också för framtida bruk.

Anf. 50 STEN ANDERSSON (-):

Fru talman! Jag hämtade mitt exempel från uttalanden av ledande fackliga företrädare inom den offentliga sektorn. Deras medlemmar vågade på sitt jobb inte framföra sina ärliga åsikter om förhållanden på jobbet. I jämförelse med det jag har tagit upp i min interpellation är dessa rånarluvsmaskerade demonstranter något som är mindre värt.

Låt oss – för att inte ta upp ett enskilt fall – tänka oss att man som lärare är behörig och får en tjänst, även om det bara är en visstidsanställning, och någon säger att man har en viss politisk uppfattning och att man av det skälet inte får lov att ha kvar sin tjänst i den svenska skolan.

Jag hoppas att vi är överens, Thomas Östros, om att detta inte ska hända en gång till i Sverige, som ju åtminstone i middagstal brukar påstås vara demokratins förlovade land.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.34 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

9 § Svar på interpellation 2001/02:273 om kunskapsmålen i grundskolan

Anf. 51 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Sofia Jonsson har frågat mig vilka reformer jag är beredd att genomföra för att nå målet att alla elever ska lämna grundskolan med godkända kunskaper.

Elevernas kunskaper måste stå i fokus i skolan. Jag menar att det är oacceptabelt att så många elever inte når målen. Även om de stora genomgripande systemförändringarna från början av 90-talet står fast gäller det nu att varje nivå i systemet tar ansvar för en ökad måluppfyllelse. Regeringen har redan påbörjat och kommer att genomföra flera stora satsningar för att uppnå detta syfte.

Regeringen genomför sedan hösten 2001 en mycket stor ekonomisk satsning på skolorna genom de riktade statsbidragen till personalförstärkningar i kommunerna. Vi vet att en av orsakerna till de resultat vi nu ser är de stora besparingar som ägde rum under början av 1990-talet, när de elever som nu går ut grundskolan gick sina första år i skolan. Därför är det så viktigt att vi nu kan öka resurserna till skolan för att kunna anställa fler lärare och annan personal i skolan. Nivån på statsbidraget höjs med sammanlagt 17,5 miljarder under en femårsperiod. Jag är övertygad om att vi får se resultat av denna ekonomiska förstärkning framöver.

Nästa steg för ökad måluppfyllelse är ett effektivare och mer strukturerat kvalitetsarbete i kommuner och skolor. Det behövs en mer regelbunden och heltäckande kvalitetsutvärdering av skolorna, kombinerat med effektiva insatser för skolor som inte möter kraven. Statens skolverk har här en mycket viktig uppgift att i sina utvecklingsdialoger diskutera med kommunerna vilka åtgärder som behövs för att förbättra måluppfyllelsen. Särskilt viktigt är det att kommuner och skolor sätter in stöd för elever så tidigt som möjligt.

Skolverket har i sina kommentarer till betygsstatistiken pekat på att skolor som lyckas förbättra sin måluppfyllelse har tydliga regler och normer, att skolorna har arbetsro och att lärarna har höga förväntningar på alla elever. De kännetecknas också av att man är tydlig när det gäller målen och noggrann med att följa upp varje elevs utveckling och att kommunicera med eleven och föräldrarna när det gäller detta.

Jag anser att skolorna måste ta ett tydligare ansvar för varje elevs kunskapsutveckling. I utvecklingssamtalen ska eleven och föräldrarna enligt nuvarande bestämmelser få klara besked om vad eleven kan och en

bedömning av hur långt eleven kommit i förhållande till målen. Detta bör också enligt min mening regelmässigt leda till en framtidsytande individuell utvecklingsplan, som visar vilka insatser som behövs för att eleven ska nå de nationella målen. Elever och föräldrar bör också kunna få denna framtidsytande del av utvecklingssamtalen dokumenterad skriftligt. Därmed skulle rätten stärkas för eleverna att få det stöd och den stimulans de behöver för att gå vidare, och de överenskommelser eller åtaganden som skolan, eleven och föräldrarna gör skulle få ökad betydelse.

Förskolan är det första viktiga steget i utbildningssystemet. Här får barnen en god grund för lärande och språkutveckling. Det är därför mycket betydelsefullt att vi genomför de viktiga reformer som ger fler barn tillgång till förskolans pedagogik, allmän förskola för 4- och 5-åringar, maxtaxa och rätt till förskola för barn till arbetslösa och föräldralediga.

Lärarna har en nyckelroll i genomförandet av en skola med hög kvalitet. Vi behöver fler lärare, och vi behöver lärare med god utbildning. Den nya lärarutbildningen har en starkare knytning till forskningen inom det utbildningsvetenskapliga området för att höja lärarprofessionens status. Regeringen driver ett program för att ge 4 000 obehöriga lärare den kompletterade utbildning de behöver för att nå lärarbehörighet. Vi gör också riktade satsningar på kompetensutveckling i specialpedagogik för lärare som stöd bl.a. till elever med läs- och skrivsvårigheter.

Frågan om att fler elever ska lämna grundskolan med godkända betyg har hög prioritet. Med ökade resurser och en fortsatt kvalitetsutveckling läggs grunden för att fler elever ska ha de kunskaper med sig som de behöver för att vara rustade för framtiden.

Anf. 52 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! Tack för svaret. I riksdagen har vi beslutat om högt ställda mål för skolan, vilket är väldigt bra. Tyvärr vet vi att de högt ställda målen och de verkliga resultaten inte stämmer överens. Det finns ett stort glapp däremellan. Det finns också ett stort glapp, och ett ökande glapp, mellan dem som redan har kunskapen och dem som inte har möjlighet att få den. Vi har kunnat se att antalet elever som lämnar grundskolan utan tillräckliga kunskaper ökar markant för varje år.

Skolministern säger i svaret att det är oacceptabelt att så många elever inte når kunskapsmålen. Jag håller med – det tror jag alla gör – i den frågan. Men frågan är vad den ansvariga ministern tänker göra åt det konkret.

Det viktiga är, som jag ser det, att det tas ett helhetsgrepp om skolpolitiken och att det kommer genomgripande reformer som omfattar hela skolväsendet. Resurserna är en viktig del, men det är också viktigt att det kommer konkreta förslag, så att det ges bättre förutsättningar ute på varje skola och för varje elev.

Mycket av det som Thomas Östros skriver i svaret kan låta väldigt bra. Men jag tycker nog att skolministern har valt att argumentera mer som en oppositionspolitiker än som ansvarig minister. På punkt efter punkt pekar Thomas Östros på vad som borde göras bättre: Här borde vi öka resurserna! Här borde det tas fram förslag! Men var är de konkreta förslagen, Thomas Östros? När får vi se nya resurser? Är det fortfarande

bara fina ord i t.ex. svar på interpellationer som gäller, i stället för konkret handling?

Centerpartiet har tagit ett helhetsgrepp om grundskolepolitiken. Vi har gjort det bl.a. genom att öka resurserna direkt ut till kommunerna. Men vi har framför allt lagt fram tre stora reformer. Vi har valt att kalla dem Rätt till kunskap, Lokal makt och Fler lärare.

I den del som handlar om rätt till kunskap har vi samlat ett antal förslag om hur eleverna ska få bättre möjligheter att tillgodogöra sig kunskaperna i en mer individanpassad skola än i dag. Det handlar om att det är kunskapen och inte tiden som ska styra skolan och om att alla elever får den hjälp och det stöd som de behöver för att nå kunskapsmålen. Det krävs tidiga insatser för läs- och skrivutveckling, som vi har lagt fram ett program för och också resurser till. Det krävs att vi avskaffar timplanen och att det införs individuella studieplaner för alla elever. Det krävs också insatser för lärarfortbildning.

Skolministern var inne på flera av dessa frågor i svaret. Han har också i andra debatter sagt att det kan vara bra idéer och förslag. I dagens svar säger Thomas Östros att individuella studieplaner är en bra idé. Men frågan är om Thomas Östros i dag är beredd att säga att det är viktigt att det kommer tidiga insatser och konkreta förslag från regeringen när det bl.a. gäller ett läs- och skrivprogram och att man måste tillföra resurser för det. Kan vi redan i dag säga att vi ska avskaffa timplanen? Vi måste se till att varje elev står i centrum i stället för att alla ska lära sig inom samma mall och på samma tid. Kan vi redan i dag, Thomas Östros, få höra att vi ska ta fram individuella studieplaner för varje elev på varje skola? Kan vi få de svaren i dag?

Thomas Östros skriver också att regeringen gör stora ekonomiska satsningar på personalförstärkning i skolan. De resurser som skolministern pratar om – de miljarder han tog upp – räcker till en tjänst på 400 elever. Är det en stor ekonomisk förstärkning för skolorna? Är det personalförstärkning av stora mått? Jag undrar om pengarna finns i budgeten i dag eller om skolministern är beredd att tillföra nya resurser.

Anf. 53 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Det är naturligtvis en oerhört viktig fråga som tas upp i interpellationen. Ingen kan vara nöjd med att ungefär en fjärdedel av eleverna inte når upp till grundskolans mål.

När man har diskuterat detta förut har man ibland sagt att det kan vara något ämne som eleverna inte lyckas så bra i, men att det ändå är många ämnen som de lyckas i.

Tittar vi på basämnena – de ämnen man behöver för att vara behörig för att komma in på gymnasiet – ser vi att det faktiskt är 11 % som misslyckas. Det är väldigt dåligt att mer än var tionde grundskoleelev inte har tillräckliga kunskaper för att gå vidare till gymnasiet.

Det finns naturligtvis många orsaker till det här. Framför allt har vi i skoldebatten märkt en väldig rädsla från regeringens sida för utvärdering, en väldig rädsla för tydlig information till elever och föräldrar. Vi har märkt en benägenhet att sopa problem under mattan. Vi har märkt en benägenhet att göra insatser när det är för sent, när elever redan har kommit så långt i systemet att det är väldigt sent att reparera skador.

Under de år sedan 1998 som jag har deltagit i riksdagsdebatter om skolpolitik har diskussionen handlat om sådana saker som huruvida det är tillåtet att informera eleven och föräldrarna skriftligt eller inte. Detta har kritiserats från ministerhåll och från skolverkshåll. Det har handlat om att avskaffa kravet på godkänt för att få börja gymnasiet. Det har varit varningar från Skolverkets sida för att skolan ska bli för kunskapsinriktad. Det har varit förslag om nya ämnen med ett väldigt suddigt innehåll. Men debatten har inte handlat om hur vi ska försöka komma åt de verkliga problem vi har.

Det är alltså helt uppenbart, herr talman, att regeringen inte har menat – hittills, i alla fall – att det behövs några nya åtgärder utan att problemen på något sätt kommer att lösa sig själva. Men det är min övertygelse att reformer behövs.

Vi kan ha en del olika uppfattningar, men en sak är väldigt viktig: Skolvärlden väntar helt enkelt på konkreta förslag från utbildningsministerns och regeringens sida. Tyvärr är de riktigt stora frågorna begravda i två kommittéer som inte ska lägga fram sina förslag förrän långt efter valet. Jag hoppas dock och tror att Thomas Östros är beredd att diskutera de viktiga frågorna om olika konkreta förslag som gäller skolan och inte bara hela tiden hänvisa till att vi har en kommitté som arbetar med detta. Det är nämligen inte skolan hjälpt av.

Från Folkpartiets sida har vi ett antal konkreta förslag:

Vi vill införa olika längd på den tid man går i skolan så att eleverna får sluta när målen har nåtts. Det kan ta åtta år, det kan ta nio år och det kan ta tio år, men det är mycket bättre för en människa att lära sig läsa när han är liten än att lära sig det i gymnasieskolan.

Vi vill hålla kvar kravet på att man ska få godkänt i basämnena innan man kommer in på gymnasiet. Det är inte i gymnasiet man ska läsa grundskolekurser, och vi ska inte slussa elever vidare till misslyckanden uppe i gymnasieskolan.

Vi tror att nationella prov ska sättas in tidigt, just för att stöd till läsinlärning osv. kan sättas in riktigt tidigt i grundskolan och så att vi också kan öka antalet speciallärare tidigt i grundskolan.

Här har vi ett antal reformer och förslag som jag skulle vilja höra skolministerns uppfattning om. Framför allt skulle jag vilja höra vilka förslag ministern själv har.

Anf. 54 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag är alldeles övertygad om att resurserna spelar en mycket viktig roll när det gäller möjligheterna för skolan att stötta alla elevers rätt att nå de kunskaper de behöver för att gå vidare i utbildningssystemet och för att gå vidare ut i livet. Resursfrågan är därför alldeles central.

Det är alldeles klart att de besparingar som gjordes i skolan på 90-talet har haft effekter. Därför är det så oerhört viktigt att vi får den här vändningen, särskilt som de resurser vi nu satsar – som kommer att räcka till omkring 15 000 nyanställningar i skolan av lärare och andra specialister – ska riktas mot att öka måluppfyllelsen. De ska i skolans arbete riktas mot att se till att eleverna får den hjälp och det stöd de behöver. Det kan handla om ytterligare speciallärare, om att skolpsykologsfunkt-

ionen behöver stärkas på skolan osv. Det måste avgöras lokalt. Men det är väldigt viktigt att de resursinsatser vi nu gör faktiskt riktas till skolan.

Det är därför jag är så väldigt besviken på Centerpartiet, som talar vitt och brett – och väl, måste jag säga – om satsningar på skolan men vägrar att öronmärka dem till skolan. I stället vill man att det ska avgöras i kommunerna. Där vet vi att det finns många angelägna uppgifter. Om en kommun väljer att satsa de här pengarna på att förstärka äldreomsorgen, vilket ju också är viktigt, är då Sofia Jonsson nöjd med att de inte gick till skolan?

Jag ser det som ett väldigt viktigt trendbrott att vi nu har ett öronmärkt statligt stöd för att utveckla skolan, ett öronmärkt statligt stöd för att anställa fler lärare och andra specialister. Till detta säger Centerpartiet blankt nej. Det bekymrar mig, då Centerpartiet är ett parti som annars brukar kunna ha en förnuftig hållning i skolfrågan.

Det är klart att resurserna gör det möjligt att tidigt ge de insatser till barnen som kommer att behövas. Jag tror att det är väldigt centralt och viktigt att man följer upp barnen väldigt noga och ser hur det går med kunskapsutvecklingen. Att man använder sig av prov och test är självklart, men man måste också vara väldigt tydlig i sin information till föräldrar och elever. Det ska syfta till en individuell utvecklingsplan som gör att föräldrar och barn får en starkare ställning i att begära de resurser som behövs för att barnen ska kunna nå de mål som vi har fastställt att alla barn ska nå. Att arbeta tidigt och medvetet på varje skola med detta är viktigt.

Och – vilket är centralt – om skolan ser att man inte lyckas nå målen måste det till ett väldigt aktivt kvalitetsarbete i hur man ska nå målen. Detta menar jag är ännu en viktig strategisk fråga: kvalitetsarbetet ute på skolorna. Skolverket bör bli än starkare i att vara den tillsynsmyndighet och utvärderingsmyndighet som ska driva den här utvecklingen framåt.

Här ser vi de viktiga delar som behövs för att få en vändning och en fortsatt förstärkning framöver av andelen elever som går ut nian med godkända betyg: mer resurser för att kunna ge barnen hjälp tidigt, ett mer medvetet kvalitetsarbete på skolorna för att se var man behöver förstärka sitt eget arbete och, naturligtvis, en rejäl satsning på att se till att obehöriga lärare i skolan får chansen att få behörighet. Detta gör vi nu i ett unikt program där 4 000 obehöriga lärare får den kompetensen.

Centern har sagt nej till öronmärkta satsningar på skolan. Centern säger i stället att vi i riksdagen ska besluta om ett särskilt läs- och skrivprogram. Jag tycker inte att det är lämpligt att riksdagen fastställer exakt hur det ska gå till. Visa respekt för professionen! Se till att de får resurser! Formulera inte exakt hur lärarna ska jobba i riksdagen! Alla inom samma mall, säger Sofia Jonsson. Det är ju där vi riskerar att hamna om Sofia Jonsson tror att en aktiv skolpolitik är detaljreglering bestämd av riksdagen.

Anf. 55 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! Som vanligt ger Thomas Östros inga direkta eller klara besked. Det är de fina orden som fortsätter om hur viktigt det är att alla ska nå kunskapsmålen och hur viktigt det är att vi får mer resurser till varje kommun och varje skola. Men jag börjar fundera på vilken linje Thomas Östros egentligen väljer. Är det de allmänt fina orden, eller är

det de förutsättningar och möjligheter som vi kan ge härifrån ut till varje skola, ut till varje elev?

Utbildningsministern pratar om stärkta resurser. Det är en av de viktigaste sakerna, säger han. Ja, men när kommer de då? Är det de som redan ligger i regeringens budget? De räcker ju inte särskilt långt. De räcker inte till särskilt mycket av det som Thomas Östros diskuterade alldeles nyss – fler specialpedagoger, fler lärare osv. De pengar som ligger i Socialdemokraternas budget räcker inte långt för att utveckla det.

Centerpartiet har under lång tid arbetat för lokal makt. Det är den lokala kommunen och de lokala skolorna som ska ha makten att besluta och bestämma. Det är därför vi motsätter oss en centralisering där någon, precis som Thomas Östros sade, sitter och styr med pekpinnar uppifrån. Vi tror på och litar på våra lokala politiker, vilket inte Thomas Östros gör med sina egna lokala politiker. Vi säger: Ge makten och ge resurserna till varje kommun! Vi lägger 10 miljarder mer än regeringen ut till kommunerna för att bl.a. kunna satsa på skolan. I den potten ligger också en satsning på ett läs- och skrivprogram som ska ge en möjlighet att arbeta utefter den metod som man väljer på varje skola.

Jag tycker också att Thomas Östros har en ganska märklig vinkling när han diskuterar fler lärare. Han säger att man nu satsar på att utbilda 4 000 obehöriga lärare. Det är ju en bra början. Men vi vet också att det höstterminen 2000 fanns 15 000 obehöriga lärare ute på skolorna i hela landet. Vi vet att de stora pensionsavgångarna kommer och att det behövs ännu fler lärare. Vilka ess har skolministern mer i rockärmen att ta fram och säga: Det här ska vi göra så att fler vill bli lärare. Hur ska vi göra för att förbättra arbetsmiljön ute på varje skola?

Utbildningsministern var återigen inne på att diskutera kunskapsmålen. Är regeringen beredd att säga att det är kunskapen och inte tiden som ska styra? Är regeringen en gång för alla beredd att säga: Nu ska vi låta varje elev få en chans i skolan. Nu ska vi ge de resurser som behövs på skolorna. Vi ska ge varje elev det stöd och den hjälp som behövs. Är skolminister Thomas Östros beredd att säga att det behövs mer resurser till de tidiga insatserna, att det ska bli individuella studieplaner för varje elev? Kan utbildningsministern ge besked om det i dag?

Anf. 56 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Det är klart att det behövs mycket pengar till skolan. De extra pengar som Thomas Östros talar om, som för övrigt Folkpartiet har bifallit i riksdagen, kan säkert göra en viss nytta, men absolut inte tillräckligt. Det viktiga är ju hur pengarna används. Jag brukar säga att en bra skola kostar pengar, men en dålig skola kostar mycket mer pengar. Det gäller ju att använda pengarna på rätt sätt.

Pengarna läggs fel så länge vi har kvar hela det system som bygger på att alla elever ska gå nio år och sedan gå vidare. Har de inte kunskaper går de vidare till individuella programmet på gymnasieskolan. Pengarna läggs på att hjälpa elever som är 16–18 år som kunde ha fått hjälp när de var 7–9 år.

Herr talman! Hela Thomas Östros anförande var som vanligt på många sätt mycket värtaligt. Med reservation för att jag inte uppfångade alla ord uppfattade jag inte några konkreta förslag till förändringar i systemet som skulle kunna hjälpa fler elever att nå upp till kunskapsmålen.

Vi från Folkpartiets sida säger att resurserna ska sättas in i rätt tid. Det är tidigt, i grundskolan. Därför vill vi avskaffa individuella programmet och lägga de pengarna på mycket mer resurser i grundskolan. Vi vill införa en flexibel grundskola där olika elever tar olika lång tid på sig. Det är några av våra förslag, och vi har hört några av Centerpartiets förslag. Nu skulle det vara intressant att få höra vad regeringen har för förslag redan i år och inte behöva vänta till efter valet.

Anf. 57 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det är synd att Ulf Nilsson inte lyssnar. Det kanske är så att Folkpartiet nu har en så centraldirigerad hållning i skolfrågan att det är bäst att försöka hålla fast vid den oavsett inlägg och kritik. Det oroar mig att Folkpartiet har gått så långt åt höger i skoldebatten. Det oroar mig därför att det innebär ett radikalt skifte av den tradition som Folkpartiet står för.

Vad döljer sig bakom de ord som Ulf Nilsson levererade i sitt inlägg? Där döljer sig en återgång till en mycket gammal form av skola med sortering som en pedagogisk idé, där barnen mycket tidigt i skolan ska sorteras i grupper efter hur pass duktig man har varit på proven och där man också mycket tidigt i skolåren med automatik ska sorteras bort från klassen om man inte uppfyllt provkraven.

Jag är mycket oroad när det gäller att genomföra en sådan politik på bred front. Vad kommer det att leda till när man ser på elevernas studiemotivation och lust till inlärning? Vad kommer det att leda till när eleverna, som ni vill redan i nioårsåldern – om man betänker att de är mycket beroende av sin sociala miljö, den klass de går i – kommer att uppleva att om man inte klarar de prov som Folkpartiet har bestämt att man ska klara vid en viss tidpunkt får man inte längre vara kvar i klassen?

Min lösning på det hela är att vi måste se till att skolan har kraft och resurser att sätta in för att hjälpa barnet i den miljö där barnet trivs. Det är klart att det kan hända om föräldrar, elever och skola är överens att man kan gå om ett år. Det kan man göra redan i dag. Men vi ska inte ha utsortering som en automatiskt verkande funktion i den svenska skolan.

Sedan vill ni gå vidare. I högstadiet ska man helst inte läsa samma djup i ämnena.

Sedan vill ni gå vidare igen. I gymnasieskolan ska man heller inte ha ambitioner för eleverna som går de yrkesinriktade programmen. De ska inte läsa kärnämnen. Där ska inte kunskapskraven vara så höga. Där ska vi snarare säga att vill man bli yrkesarbetare behöver man inte så mycket av djupa kunskaper. Sortering hela vägen är er pedagogiska idé.

Vi har sett att Centerpartiet har reagerat mot denna idé. Det är förhoppningsfullt. Jag tror att det blir viktigt i skoldebatten framöver att göra det vägvalet. Jag menar att en individualisering av utbildningen alls icke kräver sortering av eleverna. Det kräver att vi faktiskt låter barnen arbeta i den takt som bäst passar barnen. Det är riktigt. Det kräver att läraren följer varje elevs utveckling mycket noggrant och gärna använder sig av test och prov för att känna sig trygg med att veta hur elevens utveckling går.

Det kräver att vi kan ge insatser tidigt med specialpedagoger, med de typer av yrkesgrupper som kan stötta den elevens utveckling. Men det

kräver inte en genomgripande sortering med jämna mellanrum som kommer att leda till att skolan får än sämre måluppfyllelse. Det vet vi från länder som vi kan jämföra oss med. Tyskland har valt ett system som påminner om det gamla svenska skolsystemet, en mycket tidig sortering, tidiga betyg och resultat som ligger långt efter de svenska resultaten.

Sofia Jonsson säger att kommunerna ska bestämma om vi ska satsa på skolan eller inte. Det är klart att kommunerna spelar en väldigt viktig roll. Ska vi få en stark utveckling av skolan måste kommunerna vara fortsatt starkt engagerade. Men det Sofia Jonsson säger samtidigt är att i valet mellan att satsa på äldreomsorgen eller på skolan är hon beredd att säga att skolan kan få komma i andra hand.

Jag menar att vi behöver öronmärka pengarna till skolan för att vara säkra på att få de resurser och det antal lärare som skolan behöver.

Anf. 58 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! Thomas Östros säger att Centerpartiet reagerar på skolpolitiken. Det gör vi, t.o.m. mer än vad Socialdemokraterna själva verkar göra.

I åtta år har Socialdemokraterna haft makten. I åtta år har Socialdemokraterna pratat om att vård, skola och omsorg ska bli bättre. Det måste göras någonting, säger man. Men vad har det konkreta resultatet blivit? Hur kan vi se att det har hänt någonting ute på varje skola, att eleverna har fått mer resurser, att eleverna kunnat nå de kunskapsmål som vi gemensamt i riksdagen har satt upp? Vi har inte sett det resultatet, men i åtta år har regeringen pratat om de förbättringar som ska komma, som inte har syns ute på varje skola och som inte kommer till konkreta förslag här i riksdagen.

Jag tycker att det är väldigt synd att Thomas Östros och regeringen för en sådan politik. Jag tycker att det är ett svek. Det är ett svek mot alla dem som lade sin röst just på Socialdemokraterna därför att man sade att nu krävs det förbättringar, nu ska vi gå i bräsch och göra någonting för att alla elever ska få det stöd och de möjligheter som man har rätt till i skolan. Så har det inte blivit, och nu tänker Socialdemokraterna återigen ta upp det som en devis i valrörelsen inför hösten. Det är synd, Thomas Östros, att vi återigen ska få den debatten.

Jag är helt övertygad om att kunskap är den enda rätta och hållbara vägen till verklig social utjämning. Det är därför som Centerpartiet satsar stort på skolan. Det är därför som vi satsar de pengar som vi gör så att kommunerna kan utveckla skolan till en bra skola där alla får en rättvis möjlighet från start. Vi gör det därför att vi anser att eleverna ska få den möjligheten. Vi gör det därför att vi tror på eleverna, inte för att vinna fler poäng i valrörelsen.

Anf. 59 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag bedömer att det egentligen finns en ganska god grund i det politiska Sverige för att ha en gemensam uppfattning i skolpolitiken. Min bedömning är egentligen att det är Folkpartiet som med stora steg har lämnat det som har varit mitten- och vänsterpolitikens grund för skolan. Det är väldigt olyckligt att man har gjort det. Det inne-

bär också att de möter starka reaktioner från lärare, från socialliberaler, från människor som definierar sig själva som tillhörande politikens mitt.

Centern har ännu inte gjort det. Jag hoppas att det inte heller blir så framöver. Jag vet att ni samarbetar tätt. Om det blir statlig skolpeng med Centerns stöd, om det blir sorteringsskolan som ska gälla i grundskolan framöver, kommer Centerns väljare inte att vara intresserade. Kommer ni att överge öronmärkta satsningar på skolan och låta det bli en öppen fråga om skolan ska få mer resurser eller inte? Är det andra angelägna delar i kommunernas verksamheter som ska få resurserna? Vi har sett hur Centern i andra fall har varit tveksam till t.ex. storstadssatsningar i storstädernas ytterförorter. Vi har sett när Centern inte har varit intresserade av att öronmärka satsningar på skolan.

Jag ser lärarutbildningen som en av de verkligt viktiga frågorna framöver. Vi ska få en attraktiv lärarutbildning, som fortsätter att anta fler studenter, som får en stark forskningskoppling, som också knyter forskning och utveckling till skolans verksamhet. Där har vi kanske en av de viktigaste långsiktiga frågorna, dvs. att få mer av forskning kopplad till skolans utveckling.

Här har Centern deltagit i ett arbete med att reformera lärarutbildningen. Jag hoppas att det är ett tecken på att Centern också framöver kan tänka sig att lämna högerburen i skolfrågorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellationerna 2001/02:265 och 272 om Ekeskolan

Anf. 60 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Sten Tolgfors har frågat mig dels vad jag avser att göra för att leva upp till löftena som regeringen gav om Ekeskolan, dels om jag är beredd att i ljuset av de nya uppgifterna upphäva beslutet om omställningen av verksamheten vid Ekeskolan.

Erling Wälivaara har frågat mig vad jag avser göra för att Ekeskolans specialskola återupprättas.

Jag besvarar interpellationerna i ett sammanhang.

Inledningsvis vill jag betona att det är utomordentligt viktigt att utveckla undervisningsformerna så att situationen för alla elever, och i synnerhet för elever med funktionshinder, kontinuerligt förbättras. Barn med funktionshinder bör så långt möjligt ges möjlighet att bo med sina föräldrar och gå i en skola i närheten av hemmet. Det är ett kommunalt ansvar att tillgodose alla elevers skolgång och behov av stödsatser, men även staten har fortsättningsvis ett tydligt ansvar. Regeringen bedömer att det med tillgången till stöd från Specialpedagogiska institutet i kombination med en utveckling av visstidsplaceringar finns goda möjligheter till fungerande lösningar för de enskilda barnen och deras familjer inom denna målgrupp.

Antagningen till specialskolan vid Ekeskolan, eller Resurscenter syn, inför höstterminen 2001 skilde sig inte från tidigare år. Precis som vid tidigare antagningar har elever som sökt sig dit utretts av de professionella vid resurscentret, och en bedömning har gjorts av om de tillhört

målgruppen för skolan. Inför hösten 2001 både sökte och skrevs dock ovanligt många elever in vid Ekeskolan.

Specialpedagogiska institutet har ansvar för att fördela medel inom sina verksamheter så att man på bästa möjliga sätt kan tillgodose varje enskild elevs behov och erbjuda verksamhet av hög kvalitet. Staten har tillfört Specialpedagogiska institutet extra medel på 12 miljoner kronor för 2001 respektive 15 miljoner kronor för 2002 för uppbyggnaden och utvecklingen av den nya myndigheten. Dessutom satsar staten medel för att genomföra en riktad kompetensutveckling av lärare som arbetar i det offentliga skolväsendet med elever med synskada och ytterligare funktionshinder. Mot bakgrund av de uppgifter som nu har framkommit avser jag att begära in underlag från Specialpedagogiska institutet avseende ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenser av det ökade elevantalet vid Ekeskolan samt att ge Ekeskolan möjlighet att inkomma med synpunkter.

Staten har även fortsättningsvis ett stort ansvar för såväl de synskadade eleverna vid Ekeskolan som för de synskadade eleverna i hemkommunerna. Staten ger genom Specialpedagogiska institutet stöd till elevernas hemkommuner att möta deras behov på ett professionellt sätt. Elever som i dag är inskrivna vid Ekeskolan har enligt övergångsbestämmelserna till skollagen rätt att fullgöra sin skolplikt vid Ekeskolan till dess de har avslutat den. Därtill kommer att barn från hela landet kan erbjudas visstidsplacering under kortare eller längre tid.

Visstidsplaceringarna vid Ekeskolan är en viktig förutsättning för att elever i hemkommunens skola ska kunna få sina behov tillgodosedda på bästa sätt. Det är dock viktigt att betona att en placering på visstid vid resurscentret måste föregås och kontinuerligt följas upp genom ett samarbete mellan de professionella vid resurscentret, eleven, dennes vårdnadshavare samt hemkommunen. För att eleverna ska kunna erbjudas bästa möjliga undervisning har jag redan tagit initiativ till att utreda hur visstidsplaceringarna vidare kan utvecklas, vilket jag tog upp i interpellationsdebatten den 5 februari 2002. Jag anser det vara viktigt att utredaren utgår från att en visstidsplacering kan innebära att elevens hela skolgång förläggs till resurscentret. Dessutom bör utredaren analysera huruvida initiativ till en visstidsplacering kan tas av såväl vårdnadshavaren, kommunen som resurscentret samt se över möjligheterna att överklaga fattade beslut.

Med visstidsplaceringar samt stöd till hemkommunerna kan många fler av Sveriges synskadade elever med ytterligare funktionshinder få ta del av Ekeskolans spetskompetens. För att hjälpa så många elever som möjligt på bästa sätt anser jag det vara viktigt att utveckla formerna för utbildningen på det sätt jag har redovisat.

Anf. 61 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Thomas Östros tvingas alltmer backa från regeringens politik angående Ekeskolan. Det är ett underkännande av regeringens syn på skolan för barn med funktionshinder, men det är inte gott nog. Hans backande är en taktisk reträtt för att minska trycket på att upphäva stängningen av själva specialskolan Ekeskolan.

Det Östros har sagt nu och det han sade om Ekeskolan i Örebro stämmer inte överens. I går sade Östros att Ekeskolan måste ha en fast

Prot. 2001/02:76
5 mars

Svar på
interpellationer

skoldel, dvs. enligt vissa medier han talade med. Till vissa andra sade han annat.

Socialdemokraterna beslutade för två år sedan att stänga just Ekeskolans fasta skoldel. Barn med funktionshinder måste ha rätt att få gå hela sin skoltid på Ekeskolan. Beslutet ska ligga hos barn, föräldrar och skolans experter och inte som nu kunna hindras av politiker. Stängningen av specialskolan Ekeskolan kvarstår nämligen i Östros förslag, trots det han har sagt i DN och Svenska Dagbladet i dag. Ekeskolans fasta skoldel, som Östros i går sade sig rätta, är densamma som specialskolan Ekeskolan. Det var t.o.m. benämningen regeringen och riksdagen använde om specialskolan vid stängningsbeslutet. Jag vill uppmana skolministern att läsa propositionen om FUNKIS och se att det han pratade om i går inte går ihop.

Barn med multifunktionshinder är numera t.o.m. bortlyfta i lagen från specialskolornas målgrupp. Vad i hela världen menar Thomas Östros med att det ska finnas kvar en fast skoldel? Är det samma sak som han tidigare kallade för mindre skoldel för visstidsvistelse vid resurscentret? Är det något annat?

Skolministern måste ge besked. Jag tror nämligen att skolministern bluffar. Jag tror att skolministern tvivlar. Han har sagt olika saker i olika medier. Därför vill jag ställa ett antal frågor.

1. Kommer alla som vill att få gå på Ekeskolan?
2. Kommer alla som vill att få gå hela sin skoltid med klasskamrater läsårsvis på Ekeskolan?
3. Ska barn med funktionshinder ha rätt att välja skola enligt skolministern?
4. Kommer Östros att tillåta att kön till Ekeskolan öppnas igen?
5. Vill han nu klara ut vad han menar med en fast skoldel vid Ekeskolan?

Resurscenterverksamheten, liksom ekonomin och vad visstidsvistelse vid resurscentret egentligen innebär ska Östros nu, två år efter nedläggningsbeslutet, låta utreda. Dock kvarstår de allvarigaste bristerna i regeringens syn på skolan för barn med multifunktionshinder.

Skolministern susade förbi Ekeskolan i går och åt lunch och undvek att träffa sina främsta kritiker, nämligen föräldraföreningen. De var inte inbjudna. Det säger väl någonting om hur säker skolministern är på sin sak. Han medger numera att det finns svåra brister i kommunerna. Han sade i går: "Efterhand får vi jobba med att hemkommunerna blir bra på att ta om hand om sina barn." Efterhand? Hur kan Socialdemokraterna då framhärda i att avveckla specialskolan innan det finns realistiska alternativ? Skolministern själv medger detta. Intagningsstoppet gäller ju nu, men kommunerna ska tydligen stärkas i framtiden.

Specialskolan Ekeskolan stängs. Hälften av de barn som lovades plats där innan intagningsstoppet infördes sveks. Resurscentret har över huvud taget inte fått resurser att ta emot barn för visstidsvistelser. Köerna för utredningsbesök kommer att bli längre. Stödet till kommunerna kommer att minska eftersom det inte finns pengar för resor, biljetter och traktementen för att åka till kommunerna. Verksamheten gick i fjol på det som

numera heter Resurscenter syn Örebro – Ekeskolan är borta, skolministern – med mer än 2 miljoner kronor i underskott. Man har tvingats skära ned på personal. Det är två år för sent som Östros ser över effekterna av regeringens eget beslut och de ekonomiska konsekvenserna för skolan. Beslutet måste rivas upp.

Prot. 2001/02:76
5 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 62 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka skolministern för svaret. Jag vill tolka skolministerns svar positivt och hoppas att de funktionshindrades situation snabbt förbättras och att hotet mot deras rätt till specialskola nu undanröjs. Det vore tacknämligt om vi fick det svaret här i kväll.

För någon tid sedan fick jag ett brev från en funktionshindrad elev i en svensk skola. Brevet var nedplitat med stor omsorg – ett brev som det säkert hade tagit väldigt lång tid att skriva.

Anna, som hon heter, berättar i brevet att hon är funktionshindrad och bor tillsammans med sina föräldrar. Anna går i en vanlig kommunal skola på hemorten. Hon har sin egen skolbänk, visserligen i ett hörn av klassrummet, lite avskilt från de andra eleverna. Anna, som är elva år, känner sig ofta övergiven och ensam. Ingen har riktigt tid med henne. Anna är dessutom ensam funktionshindrad på sin skola. Hon skriver i sitt brev att hon inte är mobbad på skolan, men hon skulle väldigt gärna vilja ha en bästis, en kamrat som är som hon och som har samma intressen som hon. Men Anna är ensam.

Sådan är tyvärr situationen för många funktionshindrade i dag.

Strikt ansvarsmässigt delar jag skolministerns syn att det är varje kommuns uppgift att ansvara för att alla kommuninvånares primära behov tillgodoses, oavsett förutsättningar och ålder. Men, herr talman, frågan är mycket mer komplex än så.

Många kommuner ute i landet har svårt att leva upp till kravet att integrera de funktionshindrade i skolan och ge dem en meningsfull tillvaro och en god utbildning. Fallet med Anna är inte unikt, utan flera rapporter pekar på att samma förhållande råder i många kommuner. Kommunerna har varken ekonomiska, tekniska eller pedagogiska resurser att ge multifunktionshindrade en god utbildning och den stimulans de behöver för att utvecklas utifrån sina möjligheter. De resurserna och den kunskapen finns på Ekeskolan.

Det är de multifunktionshindrades behov som gjort att Kristdemokraterna envetet har arbetat för och avsatt ekonomiska medel i budget efter budget för att behålla den fasta skoldelen på Ekeskolan. För innevarande år har vi exempelvis avsatt 15 miljoner kronor i vår budget för att behålla den fasta skoldelen på Ekeskolan.

Lika ofta har Socialdemokraterna avslagit våra yrkanden, ofta med motiveringen att det inte finns något behov och att ett resurscenter på Ekeskolan med visstidsplacering kommer att tillgodose de multifunktionshindrades behov.

Nu har äntligen ett hälsosamt uppvaknande skett hos skolministern och Socialdemokraterna. Nu har skolministern efter ett besök – kanske han rusade igenom Ekeskolan – i alla fall insett det allvarliga läget och flaggat för en ny utredning om Ekeskolans framtid. Kristdemokraterna välkomnar skolministerns uppvaknande. Vår förhoppning är att utredningen inte dras i långbänk utan att frågan får en skyndsam behandling.

Jag vill ställa en rak fråga till skolministern: Kommer Ekeskolan att ha en fast skoldel och inte bara vara ett resurscenter i framtiden? Är det skolministerns ambition? Jag hoppas få ett rakt svar.

Anf. 63 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag är glad över att skolministern har aviserat en utredning om begreppet visstidsvistelse vid Eke- och Hällsboskolorna. Det beror inte på att riksdagen inte har sagt att det ska finnas en skolenhet där – det har riksdagen varit tydlig om. Den ska finnas där, även om den inte kallas fast skolenhet, med lärare, med lokaler och med kompetens att ta hand om de barn som behöver visstidsvistelse på Ekeskolan.

Lika klart var det att skolminister Ingegerd Wärnersson sade att viss tid också kan handla om längre tider och i vissa fall också hela skoltiden för barnen.

Jag tycker ändå att det är bra att utredningen kommer till stånd, dels därför att man behöver vara tydligare i hur föräldrarätten ska tillvaratas, dels därför att man behöver göra mer av bedömningar av vilken långsiktig volym som behövs när det gäller skolan – och inte minst, Sten Tolgfors, därför att enskilda ledamöter har spridit så märkliga rykten om verksamheten vid Ekeskolan.

Jag är också glad att skolministern besökte Ekeskolan. Vi hade ett väldigt fint besök på skolan, och det var roligt att höra hur riksdagsbeslutet påverkat utvecklingen på ett positivt sätt, och hur skolverksamhet och utåtriktad resursverksamhet griper in i varandra.

Vi mötte en lärare som sade: Förut lämnade kommunerna ifrån sig barn till Ekeskolan. Nu måste kommunerna och Ekeskolan samarbeta om barnen på skolan. Finare kan det inte sägas.

Det handlar inte bara om barnens vistelse på Ekeskolan och Hällsboskolan utan också om barnens liv i hemkommunerna. Det handlar om deras hela liv.

Jag tycker att det är viktigt att vi kan ge barnen trygghet på Ekeskolan. Det är därför vi socialdemokrater från länet så hårt har drivit kravet på att Ekeskolan ska finnas kvar i Örebro och kunna utvecklas. Lika viktigt är det, tycker jag, att vi tar ett ansvar också för de barn som inte är långsiktigt inskrivna på Ekeskolan.

Debatten kring Ekeskolan handlar om de 42 barn som i dag finns där. Den handlar också om 300–400 barn med väldigt tunga handikapp som finns utanför Ekeskolan. Ett, kanske två, av barnen med Spielmeier-Vogts sjukdom går på Ekeskolan, och 30–40 barn med denna svåra sjukdom finns hos kommunerna. De behöver också stöd, Sten Tolgfors.

Det är därför en ynkedom att samma moderater som vitt och brett talar om Ekeskolan tar bort hela anslaget från Specialpedagogiska institutet, 319 miljoner, återför endast 200 miljoner till Skolverket, lägger 25 miljoner på Specialskolemyndigheten och 1 miljon till utveckling av läromedel för elever med handikapp. Eventuellt handlar det om att anslå 50 miljoner till ett kvalitetscentrum.

Hur man än räknar, Sten Tolgfors, har ni över 40 miljoner, med all sannolikhet över 90 miljoner, mindre än Socialdemokraterna till stöd för Ekeskolans och Hällsboskolans verksamhet. Det är svagt. Det är dåligt.

Det känns också lite trist att Kristdemokraterna tog 15 miljoner till Ekeskolan från de döva barn som lyder under Specialskolemyndigheten.

Jag ser att Erling Wälivaara skakar på huvudet. Jag rekommenderar att man läser Kristdemokraternas särskilda yttrande i utbildningsutskottets betänkande, UbU1, liksom s. 154. Där finns detta svart på vitt.

Prot. 2001/02:76
5 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 64 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! Ekeskolan i Örebro har under många år byggt upp en kvalificerad kompetens för att stödja de elever som går där. På Ekeskolan har barn som tidigare varit socialt isolerade för första gången funnit vägar ut ur ensamheten. De har kunnat bygga upp kamratrelationer och också sitt självförtroende.

Beslutet i riksdagen för ett par år sedan om att lägga ned Ekeskolan grundade Socialdemokraterna på att barn med multihandikapp skulle gå i vanlig kommunal skola antingen de ville eller inte. Det är en förmyndarpolitik. Denna förmyndarpolitik har regeringen valt att föra på flera områden, t.ex. vad gäller maxtaxan. Också där säger regeringen att den vet bäst och att vi i riksdagen ska bestämma vad som är bäst för alla elever, alla barn och alla familjer.

Hur kan man tro att det i varje kommun kan byggas upp en sådan kompetens som den man under många år byggt upp på Ekeskolan? Det är helt orimligt för kommunerna att klara av. Det säger ju sunda förnuftet.

Samarbetet mellan kommunerna och specialskolan är oerhört viktigt och ska också utvecklas. Det finns ingen motsättning, Inger Lundberg, mellan att ha en specialskoledel på Ekeskolan och ett bra arbete ute i kommunerna. Snarare är det så att de förebygger och hjälper varandra.

Men Socialdemokraterna valde att sätta de barn som gick i Ekeskolan mot de barn med liknande handikapp som finns ute i landet. Inger Lundberg var inne på det i dag igen. Det är en ganska märklig motsättning. Det naturliga borde ju vara att det finns en valmöjlighet. Vill jag att mitt barn ska gå i en skola i den kommun där vi bor ska den möjligheten och resurserna för det finnas just där. Men om vi som familj väljer att låta barnet gå på en specialskoledel i Ekeskolan så ska det också vara en möjlighet. Men den valfriheten och dessa möjligheterna säger Socialdemokraterna att de inte ska ge några familjer över huvud taget.

Det resurscenter som Ekeskolan skulle omvandlas till med specialpedagoger som skulle arbeta utåtriktat och hjälpa kommunerna att möta barn med dessa grava funktionshinder var på sitt vis väldigt bra. Men problemet är ju att det inte finns resurser till det. Man har inte kunnat arbeta på det utåtriktade sättet. Man har inte ens kunnat arbeta och bygga upp den visstid som Socialdemokraterna sade skulle vara så viktig.

Nu säger Thomas Östros att denna visstid ska utredas, vilket är väldigt bra. Vi har varit flera kritiker som har sagt att detta inte går, speciellt inte för de barn som behöver trygghet, lugn och ro och som behöver veta vad som händer flera år framöver, och inte minst för familjerna som kanske t.o.m. skulle välja att flytta den till ort där specialskolan finns.

Skolministern uttalade sig om ett par saker i går som gör att det finns en hel del frågetecken om vad det han sade egentligen betyder. Betyder det som Thomas Östros sade om att det ska finnas en fast skoldel kopplad till resurscentret att vi ska riva upp beslutet om stängningen av Ekeskolans fasta skoldel? Betyder det att barn även fortsättningsvis kan gå hela sin skoltid på skolan? Betyder det att Ekeskolan ska få de resurser

som krävs för att både klara av en fast skoldel och den utåtriktade verksamheten?

Anf. 65 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Ja, jag besökte Ekeskolan i går och förde en mycket bra diskussion med olika delar av skolans ledning, och jag träffade också elevrådet för att diskutera Ekeskolan. Den diskussion som vi förde handlade just om relationen mellan att vara ett resurscenter som har den kompetens som Sofia Jonsson lyfte fram och som kan bidra till att utveckla verksamheterna i alla kommuner i Sverige och vad det betyder att också ha en fast skoldel där man också upprätthåller den kompetensen. Jag tror att det är en väldigt viktig kombination. Fokus ska vara barnens bästa. Det är mitt intresse. Sten Tolgfors antyder bluffar och annat. Jag tror inte att många i riksdagens kammare skulle sätta sådana frågetecken inför varandra. Mitt fokus är barnens bästa. Jag vill ju att Ekeskolan ska kunna vara ett starkt resurscenter.

Min bedömning är att man också bör ha en stark skoldel för att hela denna idé ska fungera på ett bra sätt. Och skoldelen i Ekeskolan kommer att ha elever som har olika typer av visstidsplaceringar. Då kan det handla om att vara där en kort tid, om att kanske vara där regelbundet för att stärka föräldrarna, personalen från hemkommunen och eleven när det gäller elevens möjligheter att utvecklas hemma. Men det kan också vara så att man har en visstidsplacering på Ekeskolan för hela skoltiden. Jag menar att vi inte ska fatta dessa beslut här i riksdagen för varje enskild elev, utan det ska föras ett resonemang mellan de professionella på Ekeskolan, kommunen, eleven och föräldrarna. Då bör vi också utreda hur vi ska skapa det system som gör att också föräldrarna känner en trygghet i att de har möjlighet att få en prövning av ett beslut. Inte heller i den gamla specialskolan fick alla plats. Också där gjordes det en prövning.

Jag menar att vi nu ger förutsättningar för Ekeskolan att bli ett väldigt starkt resurscenter som också kan möta eleverna på deras villkor tillsammans med föräldrar och hemkommun. Det var också det som var vårt resonemang när vi satt och pratade på Ekeskolan, att just ge denna möjlighet. Skolans ledning och de engagerade i personalen ansåg att detta var en möjlighet för Ekeskolan att utvecklas vidare, att just kunna erbjuda denna variation av insatser. Då kommer det naturligtvis att finnas – detta som svar på Erling Wälivaaras fråga – en fast skoldel. Hur ska man annars kunna ta emot elever på både kortare och längre tid?

Sofia Jonsson säger att det är väldigt bra att visstidsbegreppet utreds, och jag är glad över det stödet. Jag tror att vi behöver gå igenom ett antal frågeställningar här så att vi är säkra på att det blir en fin utveckling. Det som är viktigt här för att vi ska komma vidare är att vi måste visa att hemkommunerna har ett ansvar, så att vi inte får det läge som Inger Lundberg tog upp, att det känns som att man lämnar ifrån sig ett ansvar. De barn och ungdomar som nu går sin skoltid på Ekeskolan växer och blir vuxna och ska komma hem till sina kommuner eller väljer kanske att flytta till någon annan kommun. Då måste man också ha arbetat med frågeställningarna och ha förberett sig och skaffat den kompetens som behövs så att dessa barn och ungdomar i vuxen ålder får det stöd som de behöver. Vi kommer att tillsätta en utredning för att just göra detta, se hur vi kan utveckla Ekeskolan vidare med visstidsbegreppet som det

viktiga, vilket kan innebära allt från kortare regelbundna träffar till långa placeringar som innebär hela skoltiden. Jag känner mig övertygad om att det är ett bra sätt att också utveckla resurscentret vid Ekeskolan så att det kan bidra till alla kommuners kunskaper och kompetens i dessa frågor.

Prot. 2001/02:76

5 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 66 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Jag ställde ett antal frågor till skolministern men fick inte svar på någon. Det är Tomas tvivlaren som träder fram. Han säger olika saker beroende på var han är, vem som frågar och vilken tidning det är fråga om. Ibland handlar det om skoldelen, ibland handlar det om resurscentret, ibland handlar det om en fast skoldel. Jag ska läsa ur regeringens proposition 1998/99:105 för skolministern, eftersom han uppenbarligen inte känner till detta. Där står det:

De fasta skoldelarna vid Ekeskolan och Hällsboskolan avvecklas.

När Thomas Östros är ute och talar om en fast skoldel vid Ekeskolan krävs det alltså att han snarast återkommer till riksdagen med en proposition för att upphäva sitt eget och regeringens förslag till riksdagen och det beslut som riksdagen då fattade. Jag tycker att det är tråkigt, men det är talande att oppositionen måste påtala detta för skolministern.

När det gäller kommunerna har Östros själv medgett att vi efterhand får jobba med att hemkommunerna blir bra på att ta hand om sina barn. Arbetet är alltså knappt ens påbörjat, men alternativet stängdes i somras. Kan skolministern möjligen se att det blir en lucka för många berörda barn däremellan? Samtliga de löften som regeringen lämnat till barnen på Ekeskolan har svikits. Regeringen lovade dyrt och heligt att alla barn som så behövde skulle få skrivas in innan intagningsstoppet infördes förra sommaren. Hälften sveks. Bara 10 av 20 sökande fick komma in. Och 120 barn, vilket jag har påtalat för Östros tidigare, står alltså i kö för utredning, och köerna till skolan kommer enligt rektorn att bli längre.

För skolministern verkar detta löftesbrott inte vara något problem. Barnen verkar inte finnas som individer, bara som statistik. Varför? Jo, därför att det handlade om 10 barn i somras, vilket ändå var fler än de 5 som skrevs in ett annat år. Så varför bråkar Moderaterna? Jo, därför att Socialdemokraterna bara i fjol krossade 10 barns livsdrömmar när barnen trots regeringens löfte nekades plats på skolan. Och det är totalt ointressant, skolministern, hur många barn som tidigare behövt gå där. I somras var det nämligen 20 och 10 kom in.

Varje år framöver kommer det att finnas barn som behöver få gå i specialskolan Ekeskolan men som inte kommer att få den sista chans och den första möjlighet i livet som skolan hade inneburit. Och om det hade varit någon ruter i Östros så skulle han erkänna att stängningsbeslutet var fel i grunden och riva upp det. Ring barnen och säg att de är välkomna, annars får skolministern ha dessa barns situation på sitt samvete.

Så över till detta med visstidsbesök. Östros framhårdar i att detta inte bara kommer att bli en möjlighet utan bli en fantastisk möjlighet för landets alla kommuner och alla barn med behov. Men vad visstid innebär vet ingen. Regeringen har upprepade gånger utlovat att det skulle kunna vara flera år. Och smaka bara på det som Östros sade här tidigare: visstidsvistelse hela skoltiden. Är det regeringens nya skolpolitik för alla barn, visstidsvistelse i den kommunala nioåriga grundskolan? Vad är det för respekt för barn med funktionshinder? De har precis samma rätt som

alla vi andra att tillsammans med klasskamrater gå läsårsvi i en social gemenskap med möjlighet att planera sin utbildning och inte hänvisas till visstidsvistelser hela skoltiden.

Det är t.o.m. så att Ekeskolan är avförd från det offentliga utbildningssystemet som grundskola.

Var går du i skola? Jag vet inte om jag går i skola. Jag går på ett resurscentrum på visstidsvistelse.

Bara detta borde, skolministern, säga att det är dags att se över hela det beslut som riksdagen tidigare har fattat. Dessutom är barnen inte ens garanterade att komma på visstidsvistelse därför att det avgör hemkommunen – beroende på om den har råd med det eller inte!

Kan skolministern ge garantin att alla barn, som så behöver, efter sina egna och föräldrarnas beslut kommer att få komma till Ekeskolans resurscenter på visstidsbesök?

Anf. 67 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Jag vill i alla fall tacka för svaret. Det var ett klart besked om att det ska finnas en fast skoldel på Ekeskolan. Jag hoppas att också Inger Lundberg noterat det. Det verkar ju finnas en viss diskrepans mellan er. Inger Lundberg säger att det, även om det inte kallas för fast skoldel, ska finnas ett resurscenter. Nåväl, jag är glad över det svar som jag fått av skolministern.

Kommunerna har det yttersta ansvaret för att kommuninvånarnas grundläggande behov tillgodoses, men även staten har – som också kan läsas om i det skriftliga svaret från skolministern – ett ansvar för att de allra svagaste, som de multifunktionshindrade är, ska få en bra skolgång samt bra livskvalitet och livsmiljö.

Det finns dock, skolministern, en uppenbar risk att många kommuner inte anser sig ha råd att skicka sina barn till specialskola. Är skolministern beredd att se till att inga multifunktionshindrade, på grund av att den egna kommunen inte har råd att skicka dessa barn till Ekeskolan, ska behöva avstå från den kompetens som specialskolan kan erbjuda? Och kan skolministern lova att multihandikappade elevers speciella behov ska tillgodoses också i framtiden genom att staten ställer ekonomiska resurser till förfogande?

Anf. 68 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag delar till fullo Sofia Jonssons syn när det gäller den ovärderliga kompetens som finns på Ekeskolan. Det gäller både det pedagogiska arbetet och arbetet med fritidsverksamhet. Det gäller också den kamratskap som finns på skolorna. Det gäller såväl skolenheten som den betydelse som verksamheten och kompetensen har för barnen ute i kommunerna. Detta är oerhört viktigt.

Det är trams att det, som Erling Wälivaara påstår, finns skillnader mellan min och skolministerns syn på detta med fast skoldel. Jag är trött på att man från borgerlighetens sida bara använder det begreppet. Vad är då fast skoldel? Ja, åtminstone Sten Tolgfors, som bor i Örebro, borde veta att det är fast anställda lärare, fasta lokaler och fast kompetens som finns där – oavsett om man använder begreppet fast skoldel eller inte.

Det är tydligt att Sten Tolgfors och Erling Wälivaara har ägnat mer tid åt advokatyr än åt att verkligen bry sig om verksamheten där ute. Om

Sten Tolgfors med hjärtat brydde sig om innehållet i verksamheten, varför då inte se den väldigt fina och spännande verksamhet som utvecklats där i samspel mellan kommunerna och Ekeskolan? Och varför då inte se till att Moderata samlingspartiet, precis som Socialdemokraterna gör, tillför tillräckliga resurser till de barn som har olika handikapp?

25 miljoner kronor i någon sorts extra politiskt demonstrativt tillskott till Specialskolemyndigheten – ja, det är inte ens rätt myndighet. Så litet intresse har Sten Tolgfors i saken – detta samtidigt som det netto handlar om minst 43, sannolikt 93, miljoner kronor mindre till dessa barn, dvs. till Ekeskolans barn, till Hällsboskolans barn och till de barn ute i verksamheten som har svåra sjukdomar. Det är ledsamt, Sten Tolgfors! Dock är jag mycket glad över utbildningsministerns klara ställningstaganden.

Anf. 69 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! Jag tycker att det finns en del dubbla budskap i den här debatten. Det är lite svårt att veta vad som egentligen är på gång och hur regeringen framöver kommer att ställa sig vad gäller Ekeskolan. Å ena sidan säger Inger Lundberg att vi är överens om hur bra Ekeskolan är med de pedagoger och de möjligheter som där finns. Å andra sidan säger Inger Lundberg: Varför ska vi tjafsa om en fast skoldel? Det är ju bara ord.

Ja, men det var ju de orden som vi i riksdagen fattade beslut om för ett par år sedan. Det var de orden och de begreppen samt deras innebörd som sade att grundskolan och begreppet specialskolan Ekeskolan inte skulle finnas kvar. För oss betyder det mycket, och speciellt för de barn, elever och föräldrar som finns på skolan betyder just de ord så mycket som Inger Lundberg säger inte är så viktiga.

Herr talman! Skolministern säger också att det är viktigt att det finns en bra koppling mellan resurscentret och kommunerna. Ja, givetvis. Det finns ingen motsättning där, utan det tycker jag är väldigt bra. Sedan kommer begreppet fast skoldel in igen. Det kan betyda lite olika saker – en fast skoldel för en elev under en termin, några veckor eller kanske hela tiden. Jag tycker att det är ganska märkliga budskap.

Vad ska skolministern säga till de föräldrar som gör ett val och säger att deras barn ska kunna få möjlighet att gå i specialskola och få den här unika kompetensen och den här unika möjligheten att få starkt självförtroende och att få leva upp som människa och barn? Ja, kanske finns det möjlighet för ert barn att under några veckor eller några år få göra det, kan det heta. Men just den ovissheten måste vi komma bort från.

Skolministern måste vara tydlig om vad som gäller för Ekeskolans framtid. Kan det bli en grundskola igen? Ska vi riva upp beslutet och säga att Ekeskolans framtid är säker och att Ekeskolan ska vara en grundskola för de här barnen?

Anf. 70 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag vill se att Ekeskolan blir ett starkt resurscentrum som har den kunskap och de resurser som krävs för att också kunna bidra till skolutvecklingen i landets kommuner. Det behövs, och den kompetensen finns i dag på Ekeskolan. Dessutom ska man ha möjlighet att ta emot elever på de villkor som bestäms i mötet mellan eleverna, deras

föräldrar, skolan och även hemkommunen, som har ett ansvar för alla medborgare.

Det ska – jag vet att detta stöds livfullt också från skolans ledning – kunna resultera i att man just gör individuella lösningar. Här finns det möjlighet att stötta elever, föräldrar och personal från hemkommunen genom att ha kortare besök regelbundet för att både stärka kompetensen och stimulera utvecklingen. Här finns också möjligheten att finnas på skolan under hela skoltiden.

Jag tror inte alls – och tolkar nog inte heller Sofia Jonsson så – att det bara ska vara en lösning som gäller. Lite grann är det nog så att ni blir så ivriga att ni nästan ramlar över till att vi inte ska ha något kommunalt ansvar över huvud taget. Ska alla barn då gå på Ekeskolan? Det finns ju väldigt många barn ute i kommunerna i dag. Vi måste se till att stärka också dessa barns ställning. Det finns en väldigt bra verksamhet i många kommuner, medan det i andra kommuner också finns behov av kvalitetsutveckling.

Vad jag alltså vill se är ett resurscentrum, naturligtvis med en fast skoldel. Självklart går det inte att ta emot barn på vare sig kortare eller längre tid om man ska anställa folk varje gång som det är dags eller om man ska ha en organisation som inte har några planeringsförutsättningar alls. Här kommer det att finnas möjlighet för skolan att göra bedömningar som är sådana att man håller ihop grupper och ser till att barnen har en trygg och fin samvaro. Det menar jag att vi ska skapa förutsättningar för. Vi ska nu ta första steget genom att just utreda de visstidsplaceringar som riksdagen har fattat beslut om ska finnas vid skolan. Det stöd som jag upplevt från skolans ledning och från flera av de engagerade lärarna är, menar jag, ett gott tecken på att vi kan komma vidare den vägen.

Jag noterar också att det finns ett stöd från Erling Wälivaara och Sofia Jonsson för att göra den här utredningen i syfte att se till att vi får klarlagt vilka förändringar som måste göras och hur vi ska vidareutveckla skolans verksamhet.

När det gäller själva budgetdiskussionen kan vi inte i denna interpellationsdebatt ge oss in i myndighetens interna diskussion så länge om hur pengarna ska fördelas. Men jag kommer att följa det väldigt noggrant och informera mig om resultatet. Vi får väl återkomma till en diskussion om detta.

Jag har goda förhoppningar om att det går att få ett brett politiskt stöd för den här typen av inriktning för att utveckla skolans verksamhet. Jag har redan noterat att det från skolans ledning finns ett sådant stöd.

Anf. 71 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Det fanns tre skäl som regeringen anförde för att stänga Ekeskolan. Det första var principen om integrationen av alla barn, med eller mot deras vilja. Nu har skolministern backat från en tidigare debatt med mig.

Det andra var lösningen med visstidsbesök. Nu ska man, två år efter det att beslutet fattades, utreda vad man egentligen menade med det när man sade det. Vi har påtalat hela tiden att det var oklart. Inger Lundberg bl.a. har förnekat det.

Det tredje var att stödet till kommunerna skulle öka. Skolministern medger nu själv att så inte har skett och att det blir nästa steg. Därmed

uppstår rimligen ett glapp eftersom specialskolor redan har stängts. Varför det skulle vara nödvändigt att stänga specialskolan för att stärka resurscentret har Thomas Östros aldrig förklarat. Tvärtom förhåller det sig så att verksamheten på resurscentret förutsätter samverkan med Ekeskolan och den kunskap som utvecklas i specialskolan. De behöver varandra. Det var och är fel och orättfärdigt att ställa barnen på Ekeskolan, specialskolan, mot barnen som går i sina hemkommuner. En välfärdsstat borde klara, skolministern, både att ha specialskolor och att driva resurscenter. Det andra är bara en debatteknisk fint från ministrarnas sida.

Vad säger då rektorn på Ekeskolan om resurscenterverksamheten som skolministern slår sig för bröstet om? Ja, hon säger: Att klara verksamheten inom Resurscenter syn Örebro inom den angivna anslagsramen blir utifrån våra beräkningar en omöjlighet.

Det är det brevet jag citerat i den här debatten, och jag har gjort det i artiklar och rapporter, och det är det som Inger Lundberg bara rakt av avfärdar och som skolministern hävdar att jag hittar på. Jag kopierar det gärna för att ge till dem som är intresserade.

Det är två år för sent som regeringen nu bestämmer sig för att se över ekonomin. En ansvarskännande minister hade dessutom gjort det själv-
mant för att följa upp konsekvenserna av sitt eget beslut, inte låtit oppositionen driva fram det. Det måste i Sverige finnas utrymme för både specialskolor för funktionshindrade barn och ett betydligt ökat stöd till hemkommunerna så att de barn som går där också kan få det bättre. Det är orimligt och orättfärdigt att som skolministern ställa barnen mot varandra. Det är landets mest behövande och mest utvecklingsbara barn.

Anf. 72 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Jag vill tacka skolministern för debatten, för de svar och de besked som vi har fått. Jag vill tro skolministern, och jag tror att det här kommer att bli bra också om man bevarar den fasta skoldelen på Ekeskolan.

Däremot blir jag väldigt beklämd när jag hör Inger Lundberg här och nu tala sig varm för Ekeskolan när hon gång efter annan i debatter här i kammaren har avstyrkt och röstat emot ett bevarande av Ekeskolans fasta skoldel. Jag kan förstå att Inger Lundberg känner sig besvårad över att Kristdemokraterna för de kommande tre åren har avsatt 55 miljoner, alltså 15 miljoner detta år, 20 miljoner nästa år och ytterligare 20 miljoner 2004, till Ekeskolan. För mig känns det som att Inger Lundberg här i kväll har talat med kluven tunga. Jag undrar vem det är som tramsar.

Anf. 73 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag menar att också den här diskussionen visar att det går att finna en bra lösning för Ekeskolans framtid som kan få ett brett stöd med utgångspunkt i riksdagsbesluten och med en utveckling av visstidsplaceringarna, just på så sätt att skolan får en möjlighet att vara ett starkt resurscenter. Det behövs verkligen, det behövs vidareutbildning och stöd ute i kommunerna av den kompetens som finns på Ekeskolan, tillsammans med att man kan möta barnen på deras villkor. Utredningen ska titta på hur vi ska se till att ha ett system där föräldrars och elevers röst är tydlig, där kommunerna som ytterst ansvariga för alla sina medborgare – det får vi inte glömma – är med och där naturligtvis Ekeskolan

som den kunskapsorganisation den utgör är med. Det är en viktig utredning, för den kan också visa på det sätt man ska kunna arbeta på med visstidsplaceringarna. Jag har samtalat med skolans ledning om detta. De ser goda utvecklingsmöjligheter med den här idén.

Jag noterar att både Sofia Jonsson och Erling Wälivaara är resonabla på den här punkten. Jag tror att det bästa vore om vi kunde fortsätta att föra samtalet just i denna ton.

Jag tackar för en viktig diskussion. Vi ska tillsammans arbeta för en fin utveckling av denna viktiga verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2001/02:254 om nyföretagandet i Sverige

Anf. 74 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat mig om jag avser att på ett generellt plan föreslå ytterligare åtgärder för att långsiktigt stärka företags- och företagarklimatet i Sverige, om jag avser att föreslå eller vidta åtgärder som gynnar ett ökat nyföretagande och slutligen om jag avser att vidta åtgärder för att i framtiden undvika att den statistik regeringen använder när det gäller utvecklingen på nyföretagarområdet inte kommer förrän halva året har gått.

Jag har tidigare besvarat frågor och interpellationer i detta ämne och då bl.a. refererat till Sveriges officiella nyföretagarstatistik som Institutet för tillväxtpolitiska studier, ITPS, med hjälp av SCB årligen presenterar avseende det faktiska nyföretagandet i Sverige. Jag vill påpeka att detta inte är en statistik som enbart regeringen använder sig av utan används i alla officiella statistiksammanhang. Ett problem är, som interpellanten mycket riktigt påpekar, att resultatet på grund av mängden data kommer först några månader in på nästa år. För att förbättra detta har dels ITPS ett övergripande mål att minska eftersläpningen i statistiken och att höja dess kvalitet, dels har regeringen uppdragit åt ITPS att ge en samlad översyn av den statistik som behövs för att följa den ekonomiska utvecklingen. Denna översyn har resulterat i ett antal förslag till hur bl.a. företags- och företagarsstatistiken kan förbättras. Förslagen är under beredning i Regeringskansliet.

Regeringens arbete för att främja företagsamhet är i första hand inriktat på att skapa goda ramvillkor för företagandet. Regler ska vara så enkla och ändamålsenliga som möjligt, därför är Simplex arbete prioriterat. Det är också nödvändigt att en effektiv konkurrens råder på olika marknader, så att små företag kan utmana större företag och effekterna kommer konsumenterna till godo.

Arbete pågår inom flera politikområden för att uppmuntra till företagande och underlätta för företagen. Exempel är ett flerårigt nationellt entreprenörskapsprogram. Syftet är att skapa ett mer entreprenöriellt klimat, att främja och uppmuntra entreprenörskap, bidra till positiva attityder till entreprenörskap och företagande samt öka nyföretagandet. Förslag har även lämnats om införandet av ett system för mikrolån via ALMI Företagspartner AB, och ökade insatser har annonserats för att främja kvinnors och invandrades företagande samt kooperativt företa-

gande. För att ytterligare förbättra statens insatser har regeringen tillsatt en särskild utredare, f.d. landshövdingen Ulf Lönnqvist, för att lämna förslag till inriktning, effektivisering och organisering av statens insatser för tillväxt och företagsutveckling på regional nivå. Arbetet omfattar finansiering, rådgivning och organisering av statens insatser.

Näringsdepartementet kartlägger också omfattningen, utvecklingen och varaktigheten av nya former för företagande i gränssnittet mellan egenföretagande och anställning i syfte att beskriva och finna vägar att undanröja de hinder som eventuellt kan finnas för individer som vill gå mellan att vara anställd och att vara företagare.

En av de viktigaste frågor som går att påverka från politiskt håll när det gäller ett lands förmåga att vara attraktivt för företagande är att förutsättningarna för produktionen med hög kunskapsnivå är god. Enligt en *benchmarking*-rapport från OECD uppvisar Sverige många tecken på att vara kanske världens främsta kunskapsbaserade ekonomi. Sverige är t.ex. det land som, enligt rapporten, satsar mest på forskning, högre utbildning och investeringar i datorprogram mätt i andel av BNP. T.ex. har Sverige den högsta andelen innovationer och placerar sig tvåa när det gäller antalet patentsökningar till EU.

En annan positiv trend vi upplever i Sverige är att eget företagande står högt i kurs bland unga svenskar. En rapport som Svenskt Näringsliv presenterade under förra året redovisar att var fjärde svensk mellan 16 och 25 år hellre startar eget än blir anställd. Det är den högsta siffran bland tio jämförbara EU-länder.

Jag har även i mina tidigare svar påpekat att vi känner av en konjunkturavmattning, och det innebär naturligtvis risk för ett minskat företagande, vilket innebär ett ännu större behov av fler entreprenörer som kan omvandla goda idéer till nya och växande företag. Detta är en prioriterad fråga för regeringen och Näringsdepartementet, och jag kommer noga att följa utvecklingen inom området.

Anf. 75 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag undrar om näringsministern någon gång har funderat på varför han under den senaste tiden har fått så många interpellationer och frågor och fått delta i så många debatter som rör näringsklimatet i Sverige. Kan det möjligen bero på att regeringen och Björn Rosengren har haft en ganska hög svansförling när de har pratat – och jag vill poängtera pratat – om hur bra näringsklimatet är i Sverige? Jag vill påstå att verkligheten är en helt annan.

Varslen duggar tätt. Jag hörde nu senast på nyheterna om ett nytt varsel på Gotland. Företag flyttar utomlands. Nyföretagandet minskar. Undersökningar visar att svenska företagsledare inte ger så särskilt höga betyg åt regeringen. Endast 12 % ger Godkänt och Väl godkänt.

Vad gör regeringen? Jo, man tillsätter utredning efter utredning, men jag vill påstå att resultatet lyser med sin frånvaro. Simplex är ett flaggskepp som alltid nämns och som också nämns i interpellationssvaret. Jag vet inte om företagen anser Simplex har åstadkommit så mycket. Det kommer inte så många nya förslag, men man har inte tittat på de gamla förslag som finns och de regler som berör företagen.

Tyvärr är bilden av Simplex inte så lysande. Den första chefen som lämnade Simplex sade: Jag hade räknat med att stänga min panna blodig,

Prot. 2001/02:76

5 mars

Svar på
interpellationer

men inte med att avlida på min post. Detta sade Bengt Månsson när han lämnade Simplex.

I sitt svar till mig tar Björn Rosengren upp en hel del olika stöd som ges för att man ska få i gång företagandet. Men jag undrar om man inte skulle ta bort hinder i stället. Är det inte så, Björn Rosengren, att det finns hinder för att fler ska våga att starta företag?

Jag vill ställa tre frågor till Björn Rosengren. Är Björn Rosengren nöjd med näringsklimatet i Sverige? Är Björn Rosengren nöjd med utvecklingen av nyföretagandet i Sverige? Är Björn Rosengren nöjd med den småföretagarpolitik som förs i Sverige?

Det går att svara ja eller nej på dessa frågor. Naturligtvis är det väldigt bra om jag får en motivation till varför Björn Rosengren svarar ja eller nej.

Anf. 76 CATHARINA HAGEN (m):

Herr talman! Bakgrunden till att vi står här och diskuterar nyföretagandet är inte bara konjunktursituationen, utan Sverige har också generellt sett en ganska låg andel av befolkningen som sysselsätter sig med nyföretagande. Vi ligger långt efter USA och Skandinavien i övrigt.

Som näringsministern nämnde i svaret har ITPS lämnat en omfattande statistik, bl.a. över antalet utflyttade företag år 2000. Antalet netto-utflyttade uppgick till 1 250 företag, och denna utvecklingstakt accelererar. Det är mot denna bakgrund som det är viktigt att nyföretagandet ökar.

Vad som är mycket lättare än att vidta speciella stödåtgärder för vissa grupper är att underlätta drivkrafterna för entreprenörerna. En av entreprenörernas viktigaste drivkrafter är att kunna vara oberoende. I oberoendet ligger också en stark balansräkning och en hög självfinansieringsgrad.

I dagens system, Björn Rosengren, är våra skatteregler direkt kontraproduktiva. Exempelvis beskattas eget kapital mycket kraftigare än lånat kapital. Eget kapital beskattas både hos företaget och hos ägaren. Skatten kan bli upp till 50 % medan lånat kapital beskattas med 30 %. Vi är snart ensamma om att ha förmögenhetsskatt, och den dränerar också riskkapitalmarknanden både på incitament och på utbudet av kapital.

Vi har t.o.m. sett här i vinter att pomperipossaeffekter kan inträda om småföretagaren säljer sitt företag i utbyte mot andra aktier. Dessa effekter existerar ju inte för andra företag än just för fåmansbolag.

Mot den bakgrunden måste jag fråga Björn Rosengren: Anser inte näringsministern att det nuvarande skattesystemet är ett hinder för småföretagen, särskilt med tanke på att småföretagare tar risker som inte löntagare tar? Skattesystemet bygger ju på att småföretagare ska beskattas som löntagare.

När man har utformat skattesystemet har man inte tänkt på att en liten företagare inte bara tar finansiella risker utan också ofta har lägre lön. De kanske inte har råd att ta ut så hög lön utan får kanske låna till sitt uppehälle. På det viset kan de också gå miste om socialförsäkringsförmåner eftersom lönen ofta är knuten till pensionsersättningar, sjukersättningar osv.

Den risken måste man också ta hänsyn till när skattesystemet för småföretagare utformas, men det har man inte alls gjort. Dessutom har

småföretagare ofta sämre villkor hos leverantörer. Småföretagaren tar alltså en mängd risker som inte skattesystemet tar hänsyn till.

Slutligen vill jag fråga näringsministern: Varför är det så svårt att fatta beslut som generellt gynnar och underlättar för småföretagen? Man har en benägenhet att ta till riktade insatser och bidrag till småföretagen, men man har väldigt svårt för att komma med generella åtgärder.

Jag undrar när 3:12-utredningen kommer med sitt förslag. Jag hörde i dag att det är försenat. Stämmer det, näringsministern?

Anf. 77 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Varför pratas det så mycket? Om inte annat är det ni som får mig att prata. Jag hoppas att ni respekterar att jag försöker prata till er och ge olika synpunkter på företagsklimatet.

Vi kan konstatera att näringsklimatet är bra i Sverige. Det säger Svenskt Näringsliv till mig. Man anser att det klimatet är väldigt bra i Sverige. Om vi jämför med många andra länder är företagsklimatet i Sverige bra. Det är bara att titta på vad som händer när det gäller både sysselsättningsutvecklingen och företagandet.

När den socialdemokratiska regeringen tog över 1994 bildades ca 22 000 företag i Sverige per år. År 2000, under den socialdemokratiska regeringstiden, startades 38 000 nya företag. När vi får ta del av statistiken får vi se vad som har hänt.

Vi har nu en lågkonjunktur, en recession, och det är klart att det för med sig konsekvenser för såväl småföretagandet som företagandet i stort och bl.a. människors konsumtion.

Men om nu denna pratminister får prata vill jag börja med att tala om vilka indikationer som finns när det gäller företagandet.

För det första: Vi har det bästa innovationsklimatet i världen. Vi ligger före USA och Finland.

För det andra: Utländska företag kommer hit till Sverige och investerar. Gör de det för att de är hyggliga mot oss, eller är det för att vi har ett så dåligt företagsklimat? Nej, de gör det därför att det är bra att investera i Sverige. Vi har under de senaste åren haft mellan 100 och 150 miljarder i direktinvesteringar i Sverige. Gör man dessa bara för att det är så dåligt här? Jag ställer frågan.

Jag kan som exempel ta de många stora företag som också påverkar väldigt många små företag. Låt oss som exempel ta Astra Zeneca, som investerar 6, 7, 8 miljarder. Och många av de stora läkemedelsföretag som har knoppats av med anledning av Upjohn är företag som växer oerhört snabbt, och de växer snabbt på grund av att vi har väldigt många väl utbildade människor i Sverige. Vi är duktiga just på att få fram väl utbildade människor. Då blir diskussionen nästan befängd när ni ställer er upp här och talar om hur dåligt företagsklimatet är, hur dåligt företagandet är. Det låter nästan som om man befann sig i ett u-land när ni talar.

Jag vill säga, om jag nu ska svara på era frågor, att företagsklimatet är hyggligt i Sverige jämfört med många andra länder, och inte minst jämfört med de länder som vi konkurrerar med. Däremot kan man säga att det självklart kan bli bättre, och det är det som vi ska utgå från. Det måste bli bättre. Då kan man alltid föra en diskussion om hur det ska bli bättre.

Prot. 2001/02:76

5 mars

Svar på
interpellationer

Den patentmedicin som Moderaterna alltid har är: Sänk skatten, sänk skatten! Det är det krav ni har, och det får man väl respektera. Jag tror inte att det bara handlar om det. Jag tror att det handlar om så väldigt mycket annat, och det ska jag be att få återkomma till i nästa inlägg.

Anf. 78 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Näringsministern får gärna prata här i kammaren. Det jag tänkte på var mer allt prat utanför kammaren, som inte leder till så jättemycket resultat, när näringsministern lovar det ena och det andra som sedan inte kan infrias.

I det här inlägget tycker jag att näringsministern var ärlig och bra. Det var bra att han sade att det kan bli bättre, för jag vill påstå att vi inte lever i de bästa av världar, även om det är det som näringsministern ofta ger sken av. Det var det som jag menade med den höga svansföringen och pratet om att det är så jättebra i Sverige. Så började inlägget, men det slutade på ett lite mer sansat sätt.

Det räcker liksom inte att man har ett bra klimat om ingen går och badar, eller hur? Om man då jämför situationen med företagarnas, hjälper det inte att man har ett bra näringsklimat om ingen vågar starta nya företag.

Så sent som i november förra året uttryckte näringsministern i ett skriftligt svar att han var oroad över de siffror som visade att antalet nyregistrerade företag minskade. Han tog det på allvar då. Det gör han inte i dag, för nu försöker han hävda att så är det inte, och han väntar på att nya siffror ska komma. Jag vet inte om det beror på att valet närmar sig att näringsministern inte kan uttrycka någon oro över att företagandet minskar. Jag misstänker att det kan bero på detta och att det är därför som näringsministern har en annan syn på det hela.

Jag har inte begärt att näringsministern här ska stå och tycka att moderat politik är den bästa, utan jag vill faktiskt höra vad Socialdemokraterna vill göra. Och vi kanske kan enas om vissa saker som är grundläggande.

En sak kan vi säkert enas om, och det är att entreprenörskap är grunden för välbefinnande. Annars har ingen av oss något att fördela som vi vill till den välfärd som vi har olika uppfattningar om men som vi ändå vill ska finnas. Jag hoppas att vi är överens om detta. Om nu näringsministern lyssnade eller inte vet jag inte.

När det gäller statistiken tycker jag att det är bra att näringsministern håller med om att det inte är bra att den kommer så sent, utan att man ska försöka skärpa upp det hela så att den kommer lite tidigare, så att man om man ska göra något kan göra det lite snabbare. Kan man då inte använda siffrorna från PRV, RSV, Jobs and Society för att skynda på det hela? Näringsministern säger att förslaget är under beredning i Regeringskansliet. Man undrar när det blir färdigt.

Sedan kan jag hysa en väldigt oro för hur det ska gå i framtiden. Jag hoppas i och för sig att det inte kommer att vara samma majoritet efter valet. Men när man läser vad de i Vänsterpartiet håller på med och hur de ser på småföretagandet, måste det oroa även näringsministern. De säger om småföretagen: En hög andel småföretag i en ekonomi kan dock vara tecken på fattigdom och svaga offentliga strukturer där människor för sin överlevnad mer eller mindre tvingas att starta egna rörelser.

Det är väl inte så vi ser på företagande och nyföretagande? Jag hoppas att näringsministern håller med mig om att det faktiskt är entreprenörskap och företagande som är grunden för det välstånd vi har i Sverige. Då kan man inte se det som Vänsterpartiet ser det, utan man måste se det på ett helt annat sätt.

Det är bra om näringsministern kan försöka att konkretisera sig lite. Jag kräver inte att han anammar några moderata förslag, utan att han konkretiserar sig för att det ska bli ännu bättre.

Min slutliga fråga: För tre månader sedan, i november, var näringsministern väldigt oroad över att nyföretagandet minskade. Är han inte oroad i dag?

Anf. 79 CATHARINA HAGEN (m):

Herr talman! Jag hade önskat att vi hade fått en liten diskussion om sakinnehållet i frågan om näringslivsklimatet.

Svenskt Näringsliv har visst sagt att det behövs förändringar. De som framför allt behöver förändringar är småföretagen. Jag instämmer med näringsministern i att företagsklimatet är relativt bra för storföretagen. De som har problem är småföretagen.

Jag har i alla fall aldrig på något sätt påstått att det bara är skatter som behöver åtgärdas. Visst, det finns många andra saker som behöver ändras, t.ex. konkurrensen inom vård, skola, omsorg, byggbransch osv. Det finns anställningsregler som behöver ändras. Det finns massor av andra saker än skatter som behöver åtgärdas. Jag ville bara ta upp skatterna därför de är ganska substantiella för ett litet företag.

När det gäller innovationer måste jag kommentera näringsministerns svar. Vi har en mycket hög andel innovationer – det vet jag också – och en mycket stor andel patent. Men många av uppfinningarna kommer andra företag till godo. De kommersialiseras i företag där ägandet ligger utomlands därför att ägandet beskattas så högt i Sverige. Vi har ju en av världens högsta beskattning på ägande, om man lägger samman alla ägarskatter. Jag tror att näringsministern är medveten om att även om företagen ibland drivs i Sverige ligger ägandet utomlands, och det är ju onödigt.

Jag vill bara avsluta med att fråga näringsministern: Anser näringsministern att 3:12-reglerna missgynnar småföretagen?

Anf. 80 LENNART VÄRMBY (v):

Herr talman! Jag kom egentligen hit för att delta i nästa interpellationsdebatt, men när jag hörde Vänsterpartiet utmanas och citeras här vad gäller vår syn på småföretagsamhet tyckte jag att jag var tvungen att göra ett litet beriktigande.

Citatet som Marietta de Pourbaix-Lundin återgav var taget ur sitt sammanhang. Dessutom är inget företagande – smått eller stort, statligt eller privat – i sig enbart gott. Alla mynt har två sidor, även den svenska kronan. Även euron, om vi nu får den, är ett mynt som har två sidor.

Vi har i vår riksdagsgrupp en grupp som heter Företagsam vänster och som jag är stolt över att vara ansvarig för. Vi har gjort några små rapporter, och de hälsas med glädje inte minst bland småföretagarna. Där tar vi upp just problematiken med 3:12-regler och andra krångligheter som berör småföretagsamheten. Det har också i skatteutskottet öppnat för

lite intressanta öppningar på skattesidan. Det måste man väl ändå i ärlighetens namn erkänna. Kombinationen s plus v är faktiskt oslagbar tycker jag.

Storföretagsamheten, Wallenbergimperiet och annat, har pressen deklarerat att Socialdemokraterna står för, och vi tar hand om småföretagsamheten. Det är en bra arbetsfördelning, och det bådär gott inför framtiden.

Anf. 81 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Jag skulle här och nu vilja ha ett konkret svar på vad jag har lovat och inte hållit. När man står i talarstolen och säger att jag har lovat och inte hållit det jag lovat vill jag ha det konkret beskrivet. Det kräver jag.

När det gäller företagandet ska jag gå igenom något av vad vi gör. Vi utarbetar nu ett nationellt entreprenörskapsprogram som ska genomföras för att främja positiva attityder till företagande hos ungdomar.

Det som jag tycker att man kan vara kritisk mot när det gäller företagsklimatet i Sverige är just inställningen till entreprenörskapet. Det tror jag har att göra med att vi har en gammal struktur i Sverige som väldigt mycket handlar om stora företag och stora företags villkor. Det finns också en lite avvisande attityd hos människor generellt sett till detta med entreprenörskap, att vara lite annorlunda och våga. Det gäller från skolåldern och upp till vuxen ålder. Jag kan ge många exempel på det, inte minst från min tid som landshövding i Norrbotten. Det som jag tror är det viktigaste är entreprenörskap.

Sedan ska en försöksverksamhet med entreprenörskap och tekniskskolor startas på samma sätt som vi har gjort med kommunala musikskolor, det som ju faktiskt har varit så framgångsrikt. Ett generellt mikrolån för ny- och småföretagare hos ALMI Företagspartner kommer att införas under 2002. Flera statliga aktörer som stöder små- och medelstora företags kapitalförsörjning – såväl NUTEK, ALMI och Industrifonden som Stiftelsen Innovationscentrum – har nyligen enats om att samordna resurserna bättre för att öka effekterna av sina insatser. För småföretagare, för att man ska kunna starta småföretag, handlar det faktiskt mer om detta än om de generella skatteregler som man ofta hör moderaterna tala om.

Regeringen har tillsatt en arbetsgrupp för att se över möjligheterna att utveckla en mer omfattande lånegarantimodell och stödja framväxten av kreditgarantiföreningar. Företagarguiden vidareutvecklas för att företagen lättare ska hitta rätt information på Internet. 24 olika myndigheter deltar i arbetet med att utveckla portalen.

Förenklad registrering av företag på Internet kommer att genomföras genom att samarbetet mellan Riksskatteverket och PRV, alltså Patent- och registreringsverket, i projektet Kontakt-N, som vi kallar det, ska fullföljas. Skattefrågorna för fåmansbolag bevakas med hög prioritet, exempelvis 3:12, om generationsskifte, avkastning i små företag, orimliga skatteeffekter vid andelsutbyte av småföretag och förenklingsutredningens förslag. Jag vet inte att man har begärt att få skjuta upp det ytterligare. Enligt den information som jag har kommer detta att läggas fram i juni.

Där kan jag nämna *en* sak som jag tycker är allvarlig och som inte fungerar bra. Det är just det här med generationsskiftet. Där finns det

problem när man i familjeföretag, småföretag, för över detta. Det anser jag vara det kanske viktigaste. Sedan finns det också annat rörande 3:12-frågor.

Sedan har vi översynen av gränsvärden inom redovisningslagstiftningen. Arbetet har två syften, dels att göra regelverket mer genomskådligt och enhetligt, dels att förenkla för mindre och medelstora företag. Ett antal seminarier – stora sådana – om innovationsklimatet kommer att anordnas under våren.

Detta gör vi tillsammans med Svenskt Näringsliv för att få en diskussion om just en fråga som är viktig, och den kan jag rubricera enligt följande: Det handlar också om företagens förpliktelse att vara en del i tillväxtpolitiken, inte bara om politikens oförmåga. Vi måste också få en diskussion mellan näringslivet och alla aktörer om företagens förmåga att också ta till sig, förändra och vara en del i den utveckling som sker i samhället. Det får inte bara vara den här ensidiga debatten om politikens oförmåga.

Vi ska ha möten med företagare om näringsklimatet med inriktning på ungt företagande den 19 mars för att nämna en annan viktig, om än kanske liten, punkt i detta sammanhang.

Anf. 82 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag vill börja med Vänstern. Det är väldigt intressant. När de här små företagen, som Vänstern nu säger sig värna om, blir stora, då ska de socialiseras. Det är vad som står i ert program. Så akta er för att bli stora och expandera, för då åker ni dit enligt Vänstern.

Så vill jag säga något till näringsministern. Flaggскеppet, tycker jag, under hela den här mandatperioden har varit Simplex. Det nämns jämnt och ständigt, allt detta fantastiska som Simplex skulle åstadkomma. När man pratar med företagare märker de ingenting av detta. En del säger t.o.m. att det har blivit krångligare.

Det där har näringsministern pratat väldigt mycket om. Jag fick inget svar på min fråga om näringsministern känner samma oro som han uttryckte i ett skriftligt frågesvar i november. Då skrev han att han kände oro för att nyföretagandet minskar. Den oron känner han inte i dag, tre månader senare. Beror det på att valet närmar sig och att allt nu bara måste gå uppåt och vara väldigt, väldigt bra?

Det är inte näringsministern som har sagt det utan det var en kollega till näringsministern på Näringsdepartementet – det var Mona Sahlin – som sade att hon skulle hylla småföretagarna som Sveriges hjältar. Det sade hon för ungefär tre och ett halv år sedan. Jag frågar: Känner sig småföretagarna i Sverige som Sveriges hjältar? Jag är inte så säker på det.

När det gäller 3:12-reglerna är det faktiskt så att i alla fall vi som sitter i skatteutskottet i dag fick beskedet att nej, det kommer inget före sommaren. Det kommer att ta ytterligare tid. Det tycker jag är beklämmande, för det om något berör småföretagen. Om de ska få anständiga villkor och känna en ekonomisk trygghet måste det ändras på en hel del när det gäller 3:12-reglerna. Det tror jag att vi kanske är överens om. Därför är det beklämmande att det har tagit så lång tid att komma fram och att vi ännu inte har sett något förslag.

Prot. 2001/02:76

5 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 83 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Jag börjar med Simplex. Jag tycker att Simplex har gjort ett fantastiskt arbete när det gäller att påtvinga konsekvensanalyser när nya lagar och regler kommer. Dessutom är det så, och det är kanske det viktigaste med Simplex, att vi nu utbildar handläggare på myndigheterna. Vi får myndigheterna att samarbeta, vi får myndigheterna att se över sitt regelverk. Det är faktiskt där vi har de största problemen, när företagaren tar kontakt med skattemyndigheten eller någon annan myndighet som berörs. Det är där vi måste jobba hårdast, och det är där vi också gör det.

Sedan kan jag hålla med om att det tog tid innan Simplex kom i gång – det erkänner jag. Men nu har vi ändå detta på bra rull. Vi har gjort om sammansättningen i den rådgivande gruppen för Simplex, och jag tycker att det fungerar väl.

När det sedan gäller småföretagarna och om jag är orolig för att antalet småföretag inte ökar så mycket vill jag säga att ja, det är klart att jag är. Det är jag fortfarande. Självklart är jag det. Men jag kan också säga att den bild som ni ofta målar upp inte stämmer med verkligheten. Det var det som var min lilla poäng. Jag är stolt över vad vi har uppnått, men jag är långtifrån nöjd. Vi behöver göra mycket mer.

Jag tycker att småföretagarna är våra hjältar – bland många andra hjältar. De är viktiga hjältar. Det har mycket att göra med den omstrukturerings som sker i svenskt näringsliv, där vi tar till oss mer och mer teknik, inte minst i basindustrin, inom verkstadsindustrin. Vi producerar alltmer med allt högre kvalitet. Vi slåss på kända marknader med kända produkter. Då är det viktigt att vi har småföretagare som skapar nya produkter, nya tjänster och varor, på nya marknader. Det är där vi kommer att se sysselsättningsökningen. Småföretagarna är viktiga.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2001/02:256 om mål för förnybar energi

Anf. 84 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Harald Nordlund har ställt ett antal frågor till statsrådet Lena Sommestad om mål för förnybar energi. Frågorna gäller på vilket sätt statsrådet avser att agera för att Sverige ska leva upp till det mål man förhandlat fram i EG-direktivet om förnybar energi och om regeringen är beredd att ompröva sin utformning av stödet till utveckling av förnybar energi. Interpellationen har överlämnats till mig.

Harald Nordlund ställde i slutet av januari i år frågan om vilka åtgärder jag avser att vidta för att försäkra mig om att Sverige kan leva upp till de mål för förnybar elproduktion som kommer till uttryck i EG-direktivet 2001/77/EG. Jag svarade då att enligt direktivet ska Sverige senast den 27 oktober 2002 redovisa en rapport med nationella vägledande mål för den framtida användningen av el producerad från förnybara energikällor. I denna rapport ska redogöras för de åtgärder som vidtagits och som planeras på nationell nivå för att uppnå de nationella vägledande målen.

I mitt svar skrev jag också att regeringen avser att presentera ett nytt marknadsbaserat system för främjande av förnybar elproduktion i den kommande energipolitiska propositionen. I propositionen kommer rege-

ringen att konkretisera förutsättningarna för den förnybara elproduktionen, bl.a. med utgångspunkt från det direktiv som Harald Nordlund hänvisade till. Jag avslutade svaret med att jag, med hänsyn till att beredningen av propositionen pågår, inte vidare kunde kommentera frågan.

Harald Nordlund återkommer nu i frågan till statsrådet Lena Somerstad. Eftersom regeringen nu har presenterat en lagrådsremiss, i vilken ett mål anges, kan jag i dag ge en utförligare kommentar till det referensvärde för Sveriges nationella vägledande mål som finns med i det nämnda EG-direktivet.

Enligt direktivet om främjande av el producerad från förnybara energikällor ska medlemsländerna vid uppsättandet av de nationella målen ta hänsyn till de referensvärden som anges i bilagan till direktivet. För svensk del har kommissionen angett som referensvärde att målet för de förnybara energikällornas bidrag till bruttoelanvändningen ska vara 60 % år 2010. Detta skulle innebära en ökning med ungefär 25 terawattimmar från i dag beroende på hur elanvändningen utvecklas. Detta är dock inget bindande mål som Sverige tagit på sig att uppnå.

Regeringen gör bedömningen att en ökning med 10 terawattimmar från år 2002 fram till 2010 är ett väl avvägt mål. Vid en gynnsam utveckling bedömer regeringen att målet kan höjas till en ökning med 15 terawattimmar till år 2012. Denna bedömning ligger till grund för den lagrådsremiss om främjande av förnybar elproduktion samt fortsatt utveckling av el- och gasmarknadsreformerna som regeringen beslutade om den 14 februari. Det föreslagna målet är i linje med det mål som Sverige i en fotnot till direktivet framförde som realistiskt. Den svenska linjen stöddes också av riksdagens EU-nämnd.

Anf. 85 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Ett övergripande mål för den svenska energipolitiken är ju att skapa förutsättningar för en omställning till ett ekologiskt hållbart energisystem. Det innebär bl.a. att miljövänliga och förnybara energikällor som vindkraft och bioenergi måste utvecklas, samtidigt som användning av miljöfarliga energikällor som olja, kol och kärnkraft på sikt måste avvecklas.

I det nämnda EG-direktivet om främjande av förnybar elproduktion, som antagits av EU-parlamentet och ministerrådet – det skedde i höstas, tror jag – anges mål för utbyggnaden av elproduktionen. Man anger där som mål att årsproduktionen ska öka med ca 26 terawattimmar fram till 2010. Då skulle man kunna både avveckla Barsebäck och bli av med kol och olja i elproduktionen.

Näringsministern svarade att direktivet skulle innebära en ökning med ungefär 25 terawattimmar i förhållande till i dag, beroende på hur elanvändningen utvecklas. Detta är dock inget bindande mål som Sverige har tagit på sig att uppnå, säger han. Den formuleringen gör mig lite besviken. Jag tycker att regeringen här borde visa mer lust till att offensivt komma åt och nå högre målsättningar.

Regeringen gör också bedömningen att ”en ökning med 10 terawattimmar från år 2002 fram till 2010 är ett väl avvägt mål”, som det sägs i svaret från näringsministern. Det här måste alltså betyda att regeringen inte vill uppnå de miljömål som man har förhandlat fram i EU – och det skedde under Sveriges ordförandeskap!

Man kan fundera över vad det skulle innebära om andra EU-länder skulle följa Sveriges exempel. Nog skulle vi få ett bakslag för EU:s klimatpolitik om flera skulle säga att de inte var beredda att nå målen.

Jag skulle i svaret ha velat se mer av förklaringar till varför man inte kan sätta målet högre. Jag skulle ha velat se en uppräkningslista av åtgärder som regeringen är beredd att vidta, åtgärder som t.ex. vindkraftsindustrin pekar på som förutsättningar för att komma vidare. Varför nämner inte ministern vilka åtgärder man skulle vara beredd att vidta? Är det en riktig tolkning av mig att man inte vill vidta särskilt många åtgärder?

Anf. 86 LENNART VÄRMBY (v):

Herr talman! Först vill jag säga att det är utomordentligt positivt att Harald Nordlund, som ju representerar ett borgerligt parti som inte gjort alltför bra ifrån sig tidigare när det gäller förnyelsebara energikällor, engagerar sig i den här diskussionen. Det är bra att han driver på och kritiserar målsättningen i en kommande energiproposition och säger att den är för svag och för dålig. Jag tycker det är bra att man blir beskyddad för att inte ha tillräckligt höga ambitioner. Det stärker den rörelse som behövs för att vi ska kunna genomföra en absolut nödvändig energi- och miljöomställning.

Men Harald Nordlund hänger upp sig för mycket på siffror och sifferexercis. Det väsentliga i den kommande propositionen – den som nu varit ute på lagrådsremiss – är inte om det ska vara 10 terawattimmar från förnybara energikällor år 2010 eller hur mycket man ska öka till 2012. Hela affärsidén, grundbulten i propositionen, är ju certifikaten i sig. Det är ett helt nytt sätt, en helt ny metod. Vi undgår de trånga budgettaken. Via certifikaten får vi in en marknadsmekanism, där vi som konsumenter får vara med och betala för det energieffektivaste och mest ekonomiska sättet att producera förnyelsebart.

Det är väl helt riktigt som sägs i den utredning som ligger till grund för propositionen att biobränslena åter upp det mesta till att börja med. Men biobränslen är ju också förnyelsebara. Vid sidan om detta kommer förslag om hur vindkraft, solceller och annat ska överleva och kunna utvecklas vidare. Ekonomiskt är de till en början inte tillräckligt slagkraftiga jämfört med biobränslena.

Här har vi äntligen fått ett verktyg för att på sikt åstadkomma att vi ökar den förnyelsebara andelen år från år. Det är ju själva poängen.

Dessa 10 terawattimmar är ju inget maximimål. De utgör inget tak i budgeten utan de är golvet som vi ska gå på. Det finns inget som hindrar t.ex. McDonalds – om de vill göra sin affärsprofil lite mer positiv – från att köpa 100 % certifierad el. Det går utöver miniminivån på 10 terawattimmar så småningom, för det är ju elleverantören som ska visa upp en viss kvot när året är slut.

Det är utomordentligt dynamiskt – om man vågar säga det efter alla skattereformer som Folkpartiet och andra har hittat på. Jag väntar mig alltså dynamiska effekter. Jag är full av förtrostan på att det här kommer att bli bra. Ännu bättre är att själva affärsidén, dvs. modellen man arbetar efter, går att överföra på andra områden. Till att börja med vore det önskvärt att man införde den på den fria inre marknaden som vi ska ha i Europa, där nu elmarknaden successivt växer.

Kan vi kombinera detta med att man kan handla med certifikaten tvärs över alla gränser blir resultatet att vindkraften inte alls har spelat ut sin roll. Tvärtom. Men vindkraftverken placeras väl i första hand på den blåsiga irländska ön och inte i inlandet i Tyskland där det inte blåser. Nu pumpar den tyska regeringen generöst ut skattepengar i bidrag, så att man bygger vindkraftverk i Tyskland som aldrig förr. Det är inte energieffektivt. Det är inte ekonomiskt vettigt att hantera pengarna på det sättet.

Jag ser faktiskt dessa certifikat som något historiskt. Det är inte ett vågspel utan början på en epok där man kan få ett bra och effektivt sätt att finansiera nödvändiga investeringar inom den förnyelsebara energin. Det är verkligen nödvändigt.

I Sverige har vi mycket vattenkraft, men i EU som helhet är bara 6 % av den totala energiproduktionen förnyelsebar i dag. Det ska man nu dubbla till 12 %. Sedan återstår, om min matematiska förmåga inte leder mig alldeles fel, 88 %. Vi har mycket framför oss.

Jag är glad och tacksam om Harald Nordlund kan övertyga resten av Folkpartiet om att stötta det här förslaget när det väl kommer på riksdagens bord.

Anf. 87 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Jag vill börja med att påminna om att Sverige, näst efter Österrike, har den största andelen el producerad av förnybara energikällor. Enligt statistiken i det refererade EG-direktivet var andelen i Sverige år 1997 49 %. Som jämförelse kan nämnas att t.ex. Danmark samma år hade 9 % och Tyskland 4,5 %.

Skulle vi kraftigt öka det förnybara vore det enklast att bygga ut de fyra stora oregrerade älvarna. Jag tror ingen skulle stödja det. Jag hoppas att ingen stöder det. Men det är den vägen vi kan gå.

Jag vill som Lennart Värmbys säga att den väg vi har att gå är de gröna certifikatens väg. Den förnybara elproduktionen i Sverige utgör så mycket som en femtedel av den förnybara elproduktionen i hela EU. 20 % av all förnybar energi produceras i Sverige. Vi är bäst på detta, näst Österrike som är bra av naturliga skäl.

Det innebär att vi startar från en mycket hög nivå. Ytterligare åtgärder för att öka produktionen kräver stora uppoffringar inte minst vad gäller ekonomi och påverkan i miljön.

Jag vill också säga att målen är indikativa. Direktiven för främjande av förnybar elproduktion är något som Sverige inte accepterat eller kommit överens med andra länder om. Inget annat land har heller accepterat dem. Här gäller subsidiaritetsprincipen, dvs. att länderna själva hanterar frågan. Men det är klart att målen är viktiga.

Jag vill ansluta mig till det Lennart Värmbys sade. Vi talar om 10 terawattimmar. Det är en bas eller botten. Vi säger att vi fram till 2012 ska försöka uppnå 15 terawattimmar. Vi talar också om att det vad gäller vindkraften i ett längre perspektiv kan röra sig om ungefär 10 terawattimmar.

Eftersom marknaden ska kunna agera utifrån detta, och eftersom marknadsmekanismerna gör att den förnybara energin byggs ut, menar jag att det ger väldigt stora möjligheter. I detta avseende tycker jag ändå att vi kan vara väldigt nöjda med vad Sverige har förmått.

Jag vill också säga att jag är väldigt glad över att vi har kunnat bygga vidare – det ger en väldigt stabilitet när det gäller energipolitiken – på den överenskommelse vi har mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet. Det har varit en ambition.

Vi kommer också att presentera en del andra radikala åtgärder i propositionen, som kommer att leda till att utvecklingen går mot det förnybara även när det gäller sådant som har att göra med kärnkraften.

Anf. 88 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Det är klart att siffror inte löser problemen. Men visst är det viktigt att vi sätter upp mål. Vad ska vi annars jobba mot? Därför menar vi att de mål som man ändå har satt upp inom EU, som gäller för Sverige, är viktiga att sträva efter.

Det som gör mig besviken är att regeringen i sitt svar inte tydligare visar att man vill nå så långt, låt vara att man finner skäl att påpeka att vissa åtgärder inte är möjliga att vidta på den tid som man skulle önska. Men man bör ändå visa att man har viljan. Jag tänker på en hel del åtgärder som man har pekat på från vindkraftsindustrins sida.

Man talar om stabila och överblickbara ekonomiska förutsättningar. Inte nämner näringsministern någonting om detta. Man talar också om orimlig fastighetsbeskattning när det gäller vindkraften. Jag har heller inte sett någonting om detta. Man talar om bygglovshantering, miljöskatter och miljöskadeförsäkringar m.m.

Näringsministern nämnde, fru talman, också vattenkraften. Såvitt jag förstår vill regeringen inkludera vattenkraften i kvoten för förnybar elproduktion. Jag skulle ha respekt för det om man samtidigt sade att man vill nå upp till de mål som har satts inom EU. Å ena sidan vill man räkna in vattenkraften, men man bryr sig å andra sidan inte särskilt mycket om de mål och de direktiv som det har fattats beslut om inom EU. Det tycker jag är en inkonsekvens.

Till Värmbys vill jag säga att det jag uppfattade, förutom de positiva orden, var att man från Vänsterpartiets sida lutar på marknaden. Här behövs inga särskilda åtgärder från statens sida. Det kommer att lösa sig. Måhända var det en aning slarvig tolkning, men nog kunde vi utläsa detta.

Anf. 89 LENNART VÄRMBY (v):

Fru talman! Harald Nordlund! Jag sitter mitt i samarbetet mellan s, v och c. Jag kan bara intyga det som Björn Rosengren sade om att det har varit viktigt. Det har varit viktigt av flera olika skäl, men inte minst för att det ger en långsiktig trygghet för berörda parter – för kraftproducenter, industri och oss konsumenter. I det fortsatta arbetet är det väldigt viktigt att inte hasta för fort fram.

Grundbulten i den kommande propositionen är certifikaten. Det är en helt ny affärsmetod och ett helt nytt verktyg i arsenalen. Då tycker jag att en målsättning på 10 terawattimmar kan vara rimlig för att verkligen se till att denna nya energimarknadsåtgärd fungerar.

Jag är övertygad om att den kommer att göra det, men för att det ska bli bra flyt i arbetet tror jag att man ska låta bli att spänna bågen för hårt eller sätta ribban för högt. Men självklart är mål viktiga, och det är riktigt att ha dem.

Det uppstår konstigt nog en motsättning – det har det gjort under arbetets gång och under diskussionen – mellan olika förnybara energislag, och det tycker jag är synnerligen beklagligt. Jag hoppas, Harald Nordlund, att vi gemensamt kan hjälpas åt att undanröja dessa motsättningar mellan vindkraft och de andra förnybara energislagen. Man känner sig förfördelad.

Poängen med certifikaten är än en gång att de gynnar alla förnybara energislag. Just i övergångsskedet har vi varit tvungna att ge extra stödåtgärder för exempelvis solceller. Ångströms i Uppsala har inte en chans med certifikaten. Vindkraften är också lite för dyr till en början, men det kommer att bli möjligt för den att överleva och utvecklas.

Jag har i viss utsträckning tilltro till marknaden, men det är faktiskt lagstiftning som fixar fram de certifikat som vi sedan tvingar marknaden att se till att det blir rulljans på.

Jag tror som sagt att det kommer att bli en bra proposition. Harald Nordlund gör en gudibehaglig gärning om han övertygar sin folkpartigrupp om att stötta själva grundidén.

Anf. 90 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! I det mål om 25 terawattimmar som EU-kommissionen satte upp räknade man med de fyra oreglerade älvarna. Det kunde vi självklart inte acceptera. Det är det perspektivet man ska ha.

Man ska också ha i åtanke att EU-länderna har olika stor befolkning. Tyskland har t.ex. nästan tio gånger så stor befolkning som Sverige. Eftersom det är fråga om att främja i dag olönsam elproduktion innebär en ökning att någon typ av subventioner behövs, vilket ska betalas av befolkningen i landet. Ökningen per invånare är därför relevant att jämföra med.

Vid en sådan jämförelse kan konstateras att Sverige fått den största bördan av alla länder. Endast Finland och Österrike är ens i närheten. Jämfört med genomsnittet i EU är den föreslagna ökningen i Sverige två och en halv gång så hög per invånare.

Referensvärdet för Sverige innebär en ökning som motsvarar 3,5 megawattimmar per invånare, medan referensvärdet för exempelvis Tyskland motsvarar en ökning med 0,7 megawattimmar per invånare. Jämfört med Danmark är ökningen per invånare i Sverige dubbelt så hög.

Det innebär att en väldigt tung börda lagts på de svenska konsumenterna, vilket regeringen inte ansåg rimligt. Än en gång: Vi skulle behöva bygga ut de fyra oreglerade älvarna. Det kunde vi inte acceptera.

Jag vill återgå till diskussionen om målet om 10 terawattimmar. 2012 ska det, om det går bra, vara 15 terawattimmar. Själva tekniken är att de gröna certifikaten upphandlas på en marknad. Snittpriset skulle troligtvis bli något högre för konsumenten om vi inte hade detta system, men det är själva tanken. Marknaden stimuleras hela tiden med automatik att producera mer och mer förnybar energi, och det tycker jag är den väg vi ska gå.

Det handlar också om andra saker, t.ex. om att spara och om att tillse att vi inte förbrukar el i onödan.

Anf. 91 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Först gällde det vattenkraften och frågan om den inkluderas i det mål som anges från EU. Jag grundar mitt uttalande på vad man kunde läsa i medierna för en tid sedan. Det kan visserligen vara felaktigheter. Vid denna tidpunkt var uppgifterna egentligen inte offentliga, men av någon anledning hade de kommit ut i medierna. Där kunde man läsa att regeringen vill inkludera vattenkraft med hänvisning till att EU också gör detta.

Sedan gällde det vindkraften, att komma vidare och bygga ut på det sätt som är möjligt med hänsyn tagen till miljöolägenheter, bullereffekter, estetiska effekter m.m. Det står väl klart att det inte är särskilt svårt att praktiskt klara en utbyggnad av vindkraften i en omfattning som skulle göra att man når upp till de här målen. Problemet ligger i, vilket man också säger från det hållet, oklara förutsättningar, inte minst ekonomiska – fastighetsbeskattningen, bygglovshanteringen, vissa miljöskadeförsäkringar osv. Jag har också läst att man hänvisar till att militären begränsar möjligheterna på ett sätt som gör det här besvärligt.

Anf. 92 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig bara kort ta upp frågan som togs upp sist här. Under den senaste tiden har det i medierna diskuterats om planeringsföresättningar för den storskaliga vindkraften. Jag kan här säga att regeringen har lagt ett antal uppdrag på myndigheter, varav några nu håller på att delredovisas. Regeringen avser att göra en bedömning av möjligheterna till och konsekvenserna av en storskalig utbyggnad av vindkraften i havs- och fjällområden när uppdraget redovisats. Då ska vi göra vår bedömning.

När det gäller de gröna certifikaten är det självklart att de också kommer att innebära någon form av stöd för vindkraften.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2001/02:274 om vägsituationen i Västra Götaland/Dalsland

Anf. 93 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Elver Jonsson har frågat om jag är beredd att se till så att anslagen till drift och underhåll av vägarna i Västsverige, främst i Dalsland, blir i paritet med behoven samt om jag är beredd att klassificera landskapet Dalsland som ”skogslän”.

Elver Jonsson kallar den infrastrukturproposition regeringen överlämnade till riksdagen i höstas för uppblåst. Men jag vill hävda att det finns reella förslag i propositionen som kommer att gynna Dalslands vägnät. Allra viktigast för Dalsland är att regeringen avsätter 17 miljarder kronor för att förbättra det befintliga vägnätet i landet. Det handlar om åtgärder för tjälsäkring, bärighet och rekonstruktion. Regeringen bedömer att en sådan insats kommer att göra det möjligt att fram till 2015 uppnå full bärighet året runt på de vägar som bedöms som viktiga för

näringslivet. Därmed ger vi också Dalsland goda förutsättningar att utvecklas.

Elver Jonsson anser vidare att propositionen är baktung genom att relativt lite pengar anslås i närtid, dvs. detta och nästa år. När det gäller de närmaste åren innehåller propositionen extra resurser om 12 miljarder kronor till vägar och järnvägar. Redan i år kommer en stor satsning på tjälsäkring, bärighet och rekonstruktion att göras. Ungefär 1,6 miljarder kronor kommer att gå till denna typ av vägförbättringar 2002.

Dalsland har, särskilt i de norra delarna, en befolkningsstruktur och ett näringsliv som påminner mer om t.ex. Värmland än om resten av Västra Götalands län, som Dalsland tillhör. Dalsland omfattas också av en del särskilda regionala utvecklingsåtgärder. T.ex. ingår den norra delen i nationellt stödområde och hela Dalsland i EG:s strukturfonders mål 2-program Västra. Begreppet ”skogslän” har ingen reell innebörd i regionalpolitiken, varför en sådan beteckning på Dalsland inte skulle få någon betydelse.

När det gäller åtgärder för bärighet, rekonstruktion och tjälsäkring av vägarna kommer Vägverket att planera för detta centralt på samma sätt som verket gör med drift och underhåll. Genom detta säkras vi att olika landsdelar bedöms efter likadana grunder i planeringen.

Anf. 94 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag tackar näringsministern för svaret.

Jag har aktualiserat de problem som följer i spåren av ett ofullständigt, för att inte säga torftigt, beslut kring infrastrukturfrågorna. Det är kanske därför regeringens svar är så knapphändigt. En längre redogörelse skulle förmodligen gett besked om de stora blottor som finns i möjligheterna att åstadkomma en god infrastruktur.

Knappt hade bläcket torkat i regeringens regleringsbrev förrän Vägverket gick ut med en pressrelease där budskapet var: Pengarna räcker inte. Trafiken har fortsatt att öka trots att konjunkturen har avmattats. Ökningen gäller framför allt den tunga trafiken, vilket ger ökat slitage och ökat behov av insatser för drift och underhåll för att kunna hålla vägnätet i befintligt skick.

Vägverket beklagar också – fortfarande enligt pressmeddelandet – att de tidigare långtidsplanerna för vägutbyggnad som arbetats fram i ett antal projekt runtom i landet och som står färdiga att påbörjas inte ser ut att kunna förverkligas om inte mer investeringsmedel anvisas.

Att jag, fru talman, har tagit upp Dalslands vägnät beror på att det är ett område som är hårt ansatt och som inte har kunnat hävda sig för att få en bra utbyggd infrastruktur. När andra nordliga län – statsrådet säger t.o.m. att Dalsland påminner om Värmland – fått pengar utifrån begreppet ”skogslän” säger nu statsrådet att detta inte har någon reell innebörd i regionalpolitiken, varför en sådan beteckning inte skulle få någon betydelse. Jag betvivlar faktiskt det. Nu har Dalsland så att säga fallit mellan stolarna. Det har inte hört till skogsområdena, och det har inte heller fått en tillräckligt stark position i det nya storlänet där de trafiktunga stråken kräver finansiellt utrymme.

När jag väckte interpellationen var 60 mil avstängda i det lilla landskapet Dalsland. Nu har frosten tagit ny fart, och det är just nu kanske tjugotalet mil. Men vårsolen kommer igen, var så säker. Tjällossningen

kommer att fullföljas, och det kommer att ske säkrare än ett infrastrukturpropositionsavlämnande.

Det känns faktiskt, fru talman, något generande att tala med företagare uppe i norra Dalsland som säger att det här måste lösas relativt snart, annars flyttar vi nog över till andra sidan Kölen. Det berättas att kommunerna tillsammans med regionen nu eventuellt kommer att försöka få loss lite EU-pengar till detta. Det känns nästintill besvärande när vi vet att det är ett statligt åtagande att rusta upp vägar som t.ex. 172:an, som är en viktig led när det gäller transporter från hela södra Osloområdet ned mot Årjäng-Bengtsfors och Trollhättan. I detta område finns Dals-Ed, Nössemark, Töftedal, Torrskog och Ånimskog – områden som är starkt beroende av skogstransporter men som inte kan garanteras detta.

Riksdagen har en tung ryggsäck att bära på. Först var det en eftersläpning på flera år då detta försumrades. Därtill kommer vattenskadorna av mycket stora mått i flera län som ska finansieras. Från regeringens och ministrarnas sida har man ju talat om den ”gigantiska” satsning som infrastrukturpropositionen sades ha och sagt att det aldrig förr har satsats så mycket. Det är klart; om man sträcker ut tidsrymden flera år extra blir förstået totalsumman ganska hög. Men årsvis är det, som Vägverket säger, alldeles för svaga insatser, fru talman.

Anf. 95 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Näringsministern är för det mesta väldigt nöjd. Det är ju trivsamt med ministrar som är nöjda. Han var nöjd för en tid sedan när han och jag här i riksdagen diskuterade arbetsmarknadspolitik, trots att vi hade 15 % arbetslöshet. Jag får citera ministrarnas uttalande: Arbetsmarknadspolitiken har, ”om jag ska försöka uttrycka mig lite ödmjukt, varit en liten framgångssaga. Vi har lyckats på alla områden”.

Säkert är ministern ganska ensam om den åsikten.

Inte heller i detta svar kan man spåra några bekymmer, om än inte ministern anser att hans infrastrukturproposition varit lika framgångsrik; åtminstone framgår det inte av detta svar. Men man kan konstatera att alltför lite pengar satsas på vägar, vägunderhåll och enskilda vägar i denna infrastrukturproposition. Det är viktigt att E 6, riksväg 44, där en dödsolycka skedde häromdagen, riksväg 45 och riksväg 40 snabbt blir färdigställda.

I det pressmeddelande som Vägverket sänt ut, och som Elver Jonsson nämnde lite grann förut, kan man konstatera att Sverige har haft en vikande konjunktur och att vägtrafiken har fortsatt att öka. Vägverket tycker att nivån för år 2003 bör vara ca 3 900 miljoner kronor högre än regeringens förslag i infrastrukturpropositionen, och, säger man, ökade insatser behövs för underhåll av våra vägar och broar. Av framkomlighets- och trafiksäkerhetsskäl behövs också en högre vinterhållningsstandard.

Man kan konstatera att de moderata förslagen ligger 174 miljoner högre än regeringens. Vi har 100 miljoner för bärighetshöjande åtgärder och 74 miljoner kronor för enskilda vägar.

Regeringen har under en lång följd av år låtit vägnätet förfalla. Det är en gigantisk kapitalförstörelse. Samtidigt har det haft negativa effekter på svenskt näringsliv, på befolkningsutvecklingen och på landsbygden.

För två år sedan framgick i en rapport från Skogforsk att bärighetsproblemet kostade den svenska skogsnäringen drygt 900 miljoner kronor

årligen. Sedan dess har kostnaden snarast ökat. Det är inte enbart industrin som drabbas, problemet berör hela Sveriges skogsindustri. Bärigheten på landets vägar är därvid en faktor som avgör möjligheten för svenska sågverk, massa- och pappersindustrier att vara konkurrenskraftiga på den internationella marknaden.

Detta är alltså oerhört bekymmersamt. Man kan konstatera att det allmänna vägnätets eftersatta underhåll ligger på ca 17 miljarder kronor. Hundratals broar är nedgångna och några resurser till omedelbara åtgärder finns knappast. Ibland måste man konstatera att broarna är de enda utfartsvägar som många människor har.

Man kan fråga sig då, det skulle vara intressant att höra: Vad ämnar ministern göra för att Dalsland, norra Bohuslän, andra delar av Bohuslän och andra delar av Västra Götaland och skogslänen ska få bättre vägar? Vi bohuslänningar, dalslänningar, älvsborgare m.fl. väntar på ett svar. Vad tänker ministern göra för att vi ska få bättre vägar så att de människor som bor dåligt och lastbilarna ska kunna komma fram?

Anf. 96 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Det är klart att man vill vara med när diskussionen handlar om vägar och infrastruktursatsningar i västra Sverige. Det är vi alla oerhört angelägna om, åtminstone vi riksdagsledamöter från Västsverige. Vi har också från Västra Götalandsregionen enats om att det behövs 50 miljarder till vägarna och järnvägarna i västra Sverige. Det är en enig region som står stark inför de fördelningar som ska ske nu.

Sedan kan man väl bli lite förvånad över att Kent Olsson kan stå här och vräka ur sig vad han hade gjort om han hade varit i regeringsställning, om han hade trollat med knäna eller varifrån han hade fått pengarna. Det var inte precis så att när Moderaterna lade fram sin s.k. skuggproposition för ett år sedan innehöll den mer pengar än regeringen nu faktiskt har föreslagit. Den innehöll mindre pengar. Det är lite av ett slag i luften från Moderaternas sida.

Jag tycker i stället att vi från Västsverige borde tänka på att nu hävda vår röst gentemot resten av landet och se till att satsningarna görs i västra Sverige. Vi bör se till att vi får de vägar och järnvägar som behövs i Dalsland, i Skaraborg, i Bohuslän och i norra och södra Älvsborg. Det behövs satsningar på E 20 inte minst och förstås också på väg 48 utanför Skultorp, men självfallet också i Dalsland.

Jag tycker att det är viktigt att vi har flyttat fram våra positioner eftersom regionen är enig. Vi får se nu om regionen har bestämt sig för att tidigarelägga ett antal projekt genom att gå in med extra medel från regionen. Man förhandlar nu med kommuner för att se om det går att få med kommunerna på de här tidigareläggningarna. Det är vad som behövs i dag. Det tycker jag är oerhört starkt. Det är bra att vi har en region som kan sätta ned foten.

Anf. 97 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Vägverket har tillsammans med näringslivet, kommuner m.fl. aktörer pekat ut ett vägnät som kallas "Robusta stråk i Dalsland" och utgör de vägar som är viktigast för den tunga trafiken i landskapet. Vägnätet omfattar 23,5 mil. De återstående kostnaderna för att åtgärda det bedöms vid ingången av 2002 till 330 miljoner kronor.

Prot. 2001/02:76

5 mars

Svar på
interpellationer

Vägverket räknar med att starta tjälsäkringsåtgärder för 32 miljoner kronor i år. Det är fyra länsvägar med en sammanlagd längd av 29 kilometer som kommer att åtgärdas. Vägarna ligger i kommunerna Vänersborg, Mellerud, Färjelanda och Ed. Dessutom blir tre objekt som påbörjades förra året och sammantaget kostar 50 miljoner kronor klara nu i vår. Dessa tre objekt omfattar tillsammans 22 kilometer och ligger i kommunerna Färjelanda, Bengtsfors och Ed.

Sammantaget betyder detta att det återstående behovet för ”Robusta vägar i Dalsland” kommer att uppgå till 297 miljoner kronor vid utgången av detta år. Låt mig säga det här i kammaren: Det är ett litet belopp. Det kommer vi att fixa.

I den nu gällande länsplaneringen har vi 8,8 miljarder kronor. 17 miljarder kronor – om ni lyssnar på mig nu – till tjälsäkring, bärighet och rekonstruktion är alldeles för lite, säger Folkpartiet. Vi har alltså fördubblat detta belopp, från 8,8 miljarder till 17 miljarder kronor. Är det dåligt?

Ja, det är tolv år. Det är inte så lång tid. Det gäller också att vara realistisk. Regeringens förslag innebär således nästan en fördubbling av satsningarna, och vår bedömning är, som jag har sagt, att vi med en sådan satsning kommer att ha full bärighet året runt på de vägar som bedöms som viktiga för näringslivet. Detta är mycket viktigt för skogsindustrin, jordbruket och turismnäringen i landets olika delar.

Sedan har vi en del vägar som har nämnts här. Det gäller vägarna 40, 44, 45, E 6 och E 20. Dem ska jag be att få återkomma till i mitt sista inlägg.

Anf. 98 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Först ett par reflexioner. När den socialdemokratiska ledamoten kom näringsministern till undsättning nämnde hon att man i Västra Götaland faktiskt har tagit sig samman och fått ett infrastrukturprogram som är ett föredöme och som jag skulle vilja säga är någonting för Finansdepartementet att ta efter. Nu manar Monica Green till en samlad kamp. Det är alldeles utmärkt. Motståndare skulle möjligen vara om inte hela regeringen så åtminstone delar av Näringsdepartementet.

Men jag är tveksam när hon säger att regionen och kommunerna får vara med och ställa upp. Det är klart att det är lite konstigt när ett statligt vägansvar plötsligt ska gå med häven till fattiga kommuner och regioner. Det känns fel.

Fru talman! Nu säger näringsministern att det här ska fixas. Utmärkt! Då har väl debatterna inte varit utan värde. De har stressat departementet så att man kommer att anstränga sig ett stycke. Det är ganska enkelt: Här finns en bedövande majoritet i denna kammare för det Björn Rosengren innerst inne önskar, nämligen att få ett rejält väganslag. Han har många gånger, vid sidan av dessa talarstolar, uttryckt att han önskar mera pengar, och motståndet har funnits i den politiska komplikation som regeringen har dragit på sig genom att bakbinda sig själv.

Näringsministern säger att detta inte är så dåligt. Pengarna fördubblas, osv. Men jag tror inte att många branscher i Dalsland och andra områden kan vänta fram till 2015. Det är ganska bråttom. Vägarna är nedgångna och har försummats under ett antal år. Sedan finns det som inte

sägs på så många ställen, nämligen de väldiga översvämningarna för något år sedan. Det blev oerhört stora skador.

Fru talman! Jag tror vi får ta fasta på vad Vägverket säger, nämligen att det behövs 3–4 miljarders förstärkning för verkets egna planer. SIKa, Statens institut för kommunikationsanalys, säger att de närmaste årens trafikökning kommer att ligga helt på vägarna. Man kan ha synpunkter på om det är så lyckat – därom kan vi diskutera – men allt talar för att det kommer att bli så som SIKa har uttryckt det. Det betyder att vägnätet behöver en upprustning, reparation och återuppbyggnad. Det behöver också byggas nytt.

Vägverket tar för övrigt också upp trafiksäkerhetsfrågorna. Vägens standard och struktur är ganska avgörande.

Fru talman! Sist i denna omgång kan jag konstatera att det visst går att ha annan trafikförelöring – på sjö och på järnväg. Men för högförädlade varor är det bråttom. Då är det vägarna och flyget som gäller. Tio gånger så mycket i varuvärde förs fram på vägarna som på järnvägarna. Det går att ha synpunkter på det också, men det är en realitet.

Fru talman! Det går inte att bortse från realiteterna, inte ens i en sådan här gemytlig riksdagsdebatt.

Anf. 99 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Jag har här en lista, näringsministern, framtagen den 5 mars 2002 över bärighetsnedsättningar i Västra Götalands län. Det är i dag 24 projekt. 15,8 mil väg är avstängd för tung trafik. För en halv vecka sedan var det 54,6 mil. Det kan synas vara bättre än då, men samtidigt vet vi att vintern inte är slut än. Om jag var näringsminister och hade ansvar för trafiken skulle jag vara oroad över att så stora delar av vägarna i Dalsland och Västra Götaland i dag har bärighetsnedsättningar och att det är svårt att komma fram.

Ministern säger att det inte är några större bekymmer. Samtidigt säger hans eget vägverk att man behöver 4 miljarder kronor mer. Om ministern är nöjd med infrastrukturplanen blir jag mycket förvånad. Det är många som är missnöjda. Alltifrån skogsindustrin till privatpersoner har bekymmer. Det kommer att ta tolv år att fixa detta. Det är en oerhört lång tid.

Jag kanske blir lite förvånad över att ministern behöver assistans i den här debatten av Monica Green. Om Monica Green läser ordentligt vad vi skriver ser hon att vi inte trollar med knäna. Vi har tagit fram de pengar som finns. Det är bara att läsa innantill. Debatten förs huvudsakligen med näringsministern. Därför skulle det vara intressant att höra om näringsministern är nöjd med infrastrukturpropositionen. Det är i alla fall inte vi som bor i Västra Götaland.

Anf. 100 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag kan försäkra Kent Olsson att det inte är Björn Rosengren som har begärt någon assistans från min sida. Det behöver han inte. Han vet hur han ska diskutera. Det är faktiskt jag som västra götälänning som själv har begärt att få vara med i debatten. Jag gör det eftersom jag tycker att det är oerhört viktigt att vi satsar på vägarna och järnvägarna i västra Sverige. Där har även vi i regionen satt ned foten. Jag är stolt över att vi har en region som har satsat så oerhört mycket på att lägga ned

kraft på att få fram en infrastruktursatsning i västra Sverige som det finns politisk enighet om.

Elver Jonssons partikamrater är med i denna majoritetsställning. Centern, sossarna och Folkpartiet styr Västra Götalandsregionen. Moderaterna har också gått med på den satsning som Västra Götalandsregionen kräver. Jag är glad över att vi är eniga i den satsningen. Det är dessutom positivt att regionen tidigarelägger ett antal vägsatsningar. Det har även Folkpartiet och Moderaterna i Västra Götaland varit med på. Det är bra att vi kan göra sådana gemensamma satsningar.

Det är möjligt att Kent Olsson inte behöver trolla med knäna för att ta fram riktiga pengar. Men det var mindre pengar. Det var inte lika mycket pengar som Moderaterna s.k. satsade i den skuggproposition som man lade fram tidigare än regeringen. Det hade varit mycket intressant att se hur Kent Olsson då hade sagt att pengarna ska användas i Sverige.

Jag tror på detta. Jag tror att vi kan satsa ordentligt. Jag tycker att vi i Västra Götaland gemensamt ska kräva satsningar för framtiden.

Anf. 101 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Kent Olsson började debatten med att tala om arbetsmarknadspolitiken. Han sade att vi har en arbetslöshet på 15 %. Det distanserar Kent Olsson från all trovärdighet. Vi har en öppen arbetslöshet på 4 %, och omfattningen på dem i åtgärder är 2–2,5 %. Vi vet alla att det är så. Då blir trovärdigheten inte speciellt hög. Kent Olsson är en i mina debatter känd dysterkvist, en mörkmålare. Lägg det åt sidan.

Jag ska ta upp den fråga som berör vägarna 40, 44, 45, E 6 och E 20. Just nu pågår ett antal utbyggnader på dessa vägar. På E 6 byggs det just nu på två ställen, mellan Hogdal och Nordby. Det är ett projekt som kunde komma i gång redan i år efter regeringens förslag i vårpropositionen att bemyndiga Vägverket ett lån på 100 miljoner kronor. Dessutom pågår en utbyggnad av en trafikplats i Håby.

På väg 44 pågår en utbyggnad av den olycksdrabbade sträckan mellan Uddevalla och Väne-Ryr till en kostnad av 360 miljoner kronor. På E 20 pågår en utbyggnad av trafikplats Nääs mellan Lerum och Alingsås, där två plankorsningar ersätts av en trafikplats till en kostnad av 105 miljoner kronor. Utöver detta pågår det planeringsarbeten i olika stadier för utbyggnad av alla dessa fem vägar.

Regeringen har föreslagit att en ökad satsning ska göras på infrastrukturen under perioden 2002–2004. När det gäller väginvesteringar handlar det om att satsa 4,3 miljarder kronor extra på åtgärder som ligger i de gällande planerna. Vägverket ska senast den 1 april i år redovisa vilka byggprojekt man räknar med att starta tack vare denna satsning.

När det gäller åtgärder efter 2005 kommer regeringen inom kort att besluta om planeringsdirektiv till Vägverket, Banverket och länet. Det handlar om att omsätta de 364 miljarder kronorna i infrastrukturpropositionen till objekt och åtgärder. För Vägverkets del är planeringsramen 39 miljarder kronor, och för länet sammantaget 30 miljarder kronor. Hur mycket av dessa pengar som till slut hamnar på de vägar som Elver Jonsson räknar upp beror på vilken samhällsekonomisk lönsamhet och vilken uppfyllelse av de transportpolitiska målen åtgärderna har.

Om vi tittar på den proposition som riksdagen har antagit läggs mycket pengar på vägar. Framför allt satsar vi på drift och underhåll,

precis av de skäl som har sagts här. Vägarna har varit dåligt underhållna, inte minst i Dalsland, Västernorrland, Västerbotten, Norrbotten och Värmland. Det finns också andra delar där vi behöver göra väldigt mycket, inte minst för våra industrier och framför allt de industrier som har behov av tunga transporter.

Det här handlar om vilket samhälle vi vill ha. Att vi satsar så mycket på tåginvesteringar har helt enkelt att göra med att vi vill ha ett samhälle där vi kan ta alltmer av de tunga transporterna på järnväg, i stället för att fortsätta och hamna i det läget att vi kraftigt ökar lastbilstrafiken. Så enkelt är det. Det handlar om ett politiskt val, och det politiska valet har vi gjort.

Anf. 102 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag har bara en kort kommentar till Monica Green. Jag uppskattar den enighet som Västra Götalands alla partier har nått. Återigen är det föredömligt om också ett departement tittar på det. Möjligen kan man säga att det går ganska hyggligt då Folkpartiet är med. Tack för den passningen!

Näringsministern räknar upp de olika vägarna. Riksväg 44 är oerhört angelägen, därför att dödsolyckorna där är skrämmande många mellan Trollhättan och Uddevalla. E 20 nämns också, och där pågår ett arbete vid Nääs mot Alingsås. Men den svåra passagen är Vårgårda kommun. Av 15 dödsolyckor mellan Eskilstuna och Göteborg har hälften inträffat i just Vårgårda. Där finns bitar som man behöver rycka ut till med nästan ambulansfart för att klara.

Jag tror, fru talman, att slutsatsen av den här debatten är att det behövs nya grepp när det gäller finansiering. Näringsministern har tidigare anmält sitt intresse för ett mera kreativt tänkande. Men han är bakbunden åtminstone månaderna fram till valet, och vi får hoppas att det lossnar sedan. När det gäller att få en upprustning finns det ett starkt stöd i denna kammare. Det är mycket enkelt att få ett majoritetsbeslut för en satsning på vägarna. Näringsministern säger att man satsar väldigt mycket på vägarna, och det är klart att i ett stort land som är glest befolkat blir det mycket vägar. Vi kan önska mera spårburen trafik här, men det är inte läge för det, framför allt inte i norra Dalsland, som vi nu har talat om. Där hänger näringslivets framtid ihop med hur vi klarar just vägutbyggnaden.

Fru talman! Näringsministern har mycket att fixa.

Anf. 103 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Infrastrukturen, såväl vägar och järnvägar som luftfart och sjöfart, har en väldigt stor betydelse för vår tillväxt. Den är också avgörande för regionalpolitiken. Man kan säga att det viktigaste för regionalpolitiken är våra kommunikationer. Därför har vi i infrastrukturpositionen fördubblat pengarna till tjälsäkring, bärighet och rekonstruktion. Det är själva tanken. Av de 364 miljarderna åtgår ungefär 150 miljarder för drift och underhåll när det gäller både järnvägar och vägar. Vi har även eftersatt när det gäller järnvägar på detta område. Därmed tror jag att vi är ganska överens.

Men jag tycker att det är viktigt att säga detta: Även om vi hade satsat dubbelt så mycket pengar finns det en begränsning: Det ska finansieras.

Prot. 2001/02:76

5 mars

Svar på
interpellationer

Det finns också en annan begränsning: Det finns inte resurser i samhället att åtgärda allt detta på en gång. Det tar sin tid.

Vi har också balansen mellan storstadssatsningarna. Vi kan ta Stockholm, som behöver stora satsningar för att klara av trafikproblemen. Så är det även i Göteborg. Då måste vi hantera detta inom en ekonomisk ram som vi på något sätt kan bära. Vi måste också ha resurser att dra i gång alla dessa arbeten. Om vi skulle dra i gång alla dessa arbeten på en gång, vad skulle det leda till? Jo, vi skulle få enorma problem. Därför måste vi ha en plan som är långsiktig.

Jag vill tacka för debatten. Den har i varje fall givit mig väldigt mycket.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2001/02:259 om kartellbildningar inom byggbranschen

Anf. 104 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Rigmor Stenmark har frågat vilka åtgärder jag ämnar vidta för att motverka kartellbildningar inom byggbranschen i Sverige som förhindrar att människor får tillgång till bra bostäder till rimliga kostnader.

Jag vill inledningsvis framhålla att jag delar Rigmor Stenmarks uppfattning att konkurrensfrågorna är av vital betydelse för att boendekostnaderna ska hamna på en rimlig nivå.

Den senaste tidens händelser runt kartellbildning i asfaltbranschen är ett tecken på uppenbara brister i bygg- och anläggningssektorn. Detta är nu inte de enda problem som byggbranschen brottas med. Därutöver har det under de senaste åren vid flera tillfällen uppstått skador i byggnader som är relaterade till fukt. Jag tänker nu främst på de problem som uppstågats på Moderna museet och i Hammarby Sjöstad. Vidare konstaterades för en månad sedan sprickor i brokonstruktionen på Tvärbanan i Stockholm. Här ställs ansvarsförhållandet mellan beställare och utförare på sin spets.

Riksskatteverket lämnade en rapport i oktober 2001 om svart arbetskraft inom byggbranschen. Den redovisning av de iakttagelser som gjorts i kontrollarbetet visar att omfattningen av svarta löner i byggbranschen är mycket stor. Enligt RSV kan bortfallet av skatter och avgifter enbart utifrån pågående utredningar och identifierade härvor, där utredning ännu inte påbörjats, uppskattas till mellan 2 och 2,5 miljarder kronor årligen. RSV avstår från att försöka uppskatta det svarta arbetets totala omfattning i branschen men uttrycker en oro inför omfattningen.

Det rör sig inte här om enstaka företeelser utan de får i stället ses som resultatet av en utveckling som pågått inom byggbranschen alltför länge. Det finns således behov av konkreta åtgärder som kan bidra till att höja kvaliteten, hålla nere byggkostnaderna och främja konkurrensen inom bygg- och anläggningssektorn. Regeringen tillsatte därför en särskild kommission om konkurrensen, kvaliteten och kostnaderna i byggsektorn redan den 21 februari i år.

Kommissionen ska senast den 15 oktober 2002 föreslå åtgärder som syftar till att främja konkurrensen och motverka konkurrensbegränsande beteende, användande av svart arbetskraft och kartellbildning, inom bygg- och anläggningssektorn. Kommissionen ska vidare föreslå åtgärder som syftar till att hålla nere byggkostnaderna och höja kvaliteten inom bygg- och anläggningssektorn.

Åtgärderna ska syfta till att bryta strukturer som motverkar en effektiv konkurrens och pristransparens, motverka användningen av svart arbetskraft, stärka byggherrekompetensen samt tydliggöra ansvaret för större entreprenadarbeten. Kommissionen ska arbeta utifrån ett tydligt konsumentperspektiv vari bl.a. ingår behovet av att säkra god kvalitet och hälsa och samtidigt nå sänkta bygg- och boendekostnader. Vidare ska kommissionen föreslå hur arbetet mellan berörda verk och myndigheter kan samordnas.

Det är med stor tillförsikt jag ser fram emot kommissionens resultat i höst. Samtidigt följer jag uppmärksamt det interna reningsbad inom bygg- och anläggningssektorn som förväntas ske och de följder som detta kan få för hela byggbranschen.

Anf. 105 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Tack för svaret, bostadsministern.

Dagligen har vi väl båda kontakt med människor som vill diskutera bostadssituationen i vårt land. Det råder i dag obalans mellan orter som fullständigt skriker efter nya bostäder och orter med ett överskott.

Eftersom tak över huvudet, mat för dagen och ett arbete är grundläggande frågor är det naturligt att just bostäder, möjligheten att få tak över huvudet även i våra storstadsregioner, är ett av dagens stora diskussionsämnen.

Det är angeläget för alla som ägnar sig åt bostadspolitiken att se till att det råder balans i boendet. I de fall bostäder saknas måste man få ordning på det, och på orter där det finns bostäder måste man skapa förutsättningar för människor att bosätta sig. Och det ska vara till rimliga kostnader och med en valfrihet.

Därför tycker jag att det är minst sagt olustigt att det nu förs in andra ämnen som vi måste hantera inom bostadspolitikens område. Jag talar om ojusta metoder. Vi vet också att det här dessvärre inte är någon nyhet. Oseriösa olagliga kartellbildningar pågår, och har så gjort ett bra tag.

Det tycks dock som om frågan just nu är helt ny. Men det framgår också av svaret att bostadsministern har blivit uppmärksam på den här frågan tidigare, även innan larmrapporterna om kartellbildningar kom och efter avslöjandena om fuskjobb och svartjobb.

Jag har tidigare ställt frågor om bl.a. ockerhyror och svartmarknad i samband med bostadspolitiska frågor här i kammaren. Men något riktigt bra svar har jag inte fått, vare sig från bostadsministern eller från någon annan från Socialdemokraterna.

Konkurrensutsättning har vi från Centerpartiet också påtalat ett antal gånger. Men även den frågan har man från socialdemokratiskt håll inte bemött med något större allvar tidigare. Därför tycker jag att det är väldigt bra att bostadsministern i dag ger ett erkännande och håller med om att konkurrens är bra för att boendekostnaderna ska hamna på en rimlig nivå. Det är ju det som människorna helst av allt önskar.

Tidigare har bostadsministern ensidigt talat om det absolut angelägna i att se till att det blir nya investeringsbidrag och att de ska betalas ut för att man på det sättet ska komma till rätta med att det byggs för lite på vissa orter, t.ex. i storstadsregionerna.

Det måste därför kännas som en kalldusch när kartellbildningar och fuskbyggen nu kommer upp i dagern för inte minst bostadsministern. Det är ju inte bra för någon, framför allt inte för alla skattebetalare, när investeringsbidragen riskerar att användas på ett osunt sätt.

En bostadskommission ska nu tillsättas, och det låter bra. Jag undrar om det är det enda som bostadsministern tänker göra. Jag förstår att det också kommer upp en rad olika saker. Men det lär ju dröja innan vi får se något märkbart resultat. Kommissionen ska ju föreslå åtgärder i oktober. Och efter det ska väl förslagen synas noga i alla möjliga instanser, och det ska vara remissförfarande och beredningar. Dessvärre kan jag se en långbänk innan det blir några konkreta beslut. Har möjligen bostadsministern någonting mer att komma med än bara denna kommission, och har bostadsministern åsikter om vad denna kommission i första hand ska rikta in sig på?

Anf. 106 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag vet inte riktigt vad Rigmor Stenmark har befunnit sig under de senaste årens bostadspolitiska diskussion och debatt. Jag har i tal efter tal tagit upp de stora problem som finns inom bostads- och byggsektorn – den monopoliserade situationen, den bristande konkurrensen, det bristande nytänkandet i branschen och också diskussionen om kvaliteten och produktivitetsutvecklingen i byggbranschen. Jag har gjort detta gång på gång därför att jag har insikten om att om vi ska få till stånd ett byggande av bostäder till rimliga kostnader krävs det att branschen utvecklas med en högre produktivitet, en bättre konkurrens och ett bättre nytänkande.

Regeringen har också tagit ett antal initiativ för att främja ett sådant nytänkande och en ökad konkurrens. Det har vi gjort efter att Byggekostnadsdelegationen lade fram sin rapport för något år sedan när vi inrättade Byggekostnadsforum på Boverket. Vi har tillfört resurser för att initiera ett antal pilotprojekt för att tänka nytt i byggbranschen. Vi har gett Konkurrensverket i uppdrag att ägna särskild kraft åt byggbranschen, och det ser vi ju resultatet av just nu.

Jag måste tillstå att jag har blivit chockad av de uppgifter som har kommit i dagern när det gäller asfaltbranschen. Jag trodde inte i min livligaste fantasi att omfattningen på kartellbildningarna var av det slag som nu har uppdragats. Jag har varit medveten om att det har funnits bristande konkurrens. Men organiserade karteller i den omfattning som har avslöjats under den senaste tiden hade jag svårt att föreställa mig tidigare. Det är också motivet till att vi tillsätter byggkommissionen.

Jag kan glädja Rigmor Stenmark – jag hoppas att hon blir glad över det – med att investeringsbidraget nu faktiskt tycks ge resultat också på så sätt att det börjar dyka upp ett antal mindre och medelstora företagare som vill vara med och bygga till rimliga kostnader. Det kan främja konkurrensen och utvecklingen i branschen på sikt.

Under den ansökningsperiod som upphör inom de närmaste veckorna och där länsstyrelserna ska fatta beslut under mars månad har vi fått in

ansökningar på 3 500–4 000 lägenheter. Det exakta antalet är inte riktigt klart än. Och flera av dessa projekt är privata projekt med mindre och medelstora företag, t.ex. Duvkullen i Linköping, Jakri i Hjärup och det norska företaget som ska bygga 1 200 lägenheter i Malmö till rimliga och överkomliga kostnader. Så visst börjar det röra på sig i branschen. Jag tror att investeringsbidraget har varit väldigt betydelsefullt för att få till stånd en utveckling där vi får fler aktörer på byggmarknaden.

Rigmor Stenmark frågade mig vad jag vill att byggkommissionen ska syssla med. Ja, det framgår ju av direktiven till kommissionen. Det handlar både om åtgärder för att främja en ökad konkurrens, en högre byggherrekompetens, men också åtgärder som fokuserar på kvaliteten och ansvarsförhållandet mellan beställare och entreprenör. Det är ett grannliga jobb som kommissionen har framför sig. Den får kort tid till sitt förfogande. Den ska redovisa sitt resultat redan den 15 oktober i år.

Anf. 107 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jo, jag har följt debatten, och jag vet att bostadsministern och den socialdemokratiska regeringen har gett en rad uppdrag till olika myndigheter. Det kan i och för sig vara bra. Men förslagen till åtgärder har vi inte sett riktigt än.

Jag tycker att det är trist, minst sagt, att det har kommit in osunt betende i byggbranschen på det sätt som nu har skett. Detta minskade förtroende för branschen stänker över på alla som jobbar med byggfrågor. Jag tycker inte att det är riktigt rättvist. Alla är ju inte bovar. Därför undrar jag hur bostadsministern tänker hantera den situationen. Det gäller nu att vi ändå håller flaggan högt för dem som är sunda.

Trots att det i dag finns många hus i vårt land som är så bra, så har detta osunda kartellbildande samt uppdagandet av mögel- och fuktskador upprört många människor i vårt land. Husbygge är ju en oerhört viktig beståndsdel för att vi ska ha det så bra som möjligt. Därför är det angeläget och nödvändigt att våra hem, våra arbetsplatser, skolor, dagis, sjukhus och lokaler för all möjlig verksamhet byggs på ett klokt och varsamt sätt och med målet att husen ska hålla i många år. De ska vara vackra och hälsosamma att bo i. Det måste alltså vara ett sunt husbyggande som är det nödvändiga.

Jag fann i dag en artikel i Dagens Industri där man tar upp frågan om förhållandet och ansvaret mellan byggentreprenörer och byggherrar, om förhållandet mellan krångliga byggregler och byggprocesser i sin helhet. Håller bostadsministern med om att det kan finnas dumsnåla byggherrar och att det bäddar för karteller? Snabbar man på byggprocessen genom att dela upp mark och uppdrag mellan varandra? Om det är så, hur ska vi då någonsin få fram en verklig konkurrens som är positiv för den sunda marknaden i Sverige?

Vi behöver få in fler seriösa byggherrar på marknaden som står sig väl i konkurrensen, byggherrar som i dag bygger både ekologiskt och ekonomiskt riktigt. Vi vet att denna möjlighet finns, och det är bra om man kan låta även dem ta del av de bidrag som finns. Jag är emot bidrag, men när de finns måste de fördelas även till dem.

Hur mycket av dagens enorma bostadskostnader kan hänföras till byggfusk och osunda kartellbildningar? Kommer vi efter detta uppvaknande att se att bostadskostnaderna kommer att bli rimligare i framtiden,

Prot. 2001/02:76

5 mars

Svar på
interpellationer

att husen blir mycket bra och att såväl marknaden som husen tillfrisknar? Tänker bostadsministern redan nu granska såväl upphandlingsförfarande som byggtider, planförfarande och marktilldelningar i Sverige och inte bara invänta kommissionen?

Anf. 108 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Byggkostnaderna är en viktig fråga. Många anser i likhet med Rigmor Stenmark att byggkostnaderna också är ett hinder för bostadsbyggandet. Det är oroväckande att det, som vi fått veta under de senaste veckorna, förekommer prissamarbete mellan stora företag i byggbranschen som på olika sätt försöker undvika konkurrensens friska prispress. Ingenting kan så som fri konkurrens sänka priserna och effektivisera produktionen. Dessa välgörande piskor på företagen är ju anledningen till att de vill undvika konkurrens.

Det som förvånar mig är att statsrådet inte nämner den del av branschen som han annars så gärna och länge talar om. Var finns de s.k. allmännyttiga eller kommunala företagen i hans tal om konkurrens och prispress?

Uppenbart är – och det får vi väl höra mer om i morgon – att statsrådet när det gäller de kommunala bostadsföretagen är motståndare till konkurrens. Kommunala bostadsföretag ska i stället vara helt ohotade och själva kunna sätta normer för vilka hyror som ska gälla i landet. De kommunala bostadsföretagen ska genom lagstiftning skyddas från konkurrens och vara hyresledande. Bättre skydd mot prispressande konkurrens kan man knappast få av lagstiftaren. Icke desto mindre, eller kanske just därför, visar det sig i gjorda undersökningar, som nu återopas av hyresgäströrelsen, att kostnaderna för byggande i allmännyttiga byggherrars regi i genomsnitt är 37 % högre än för de privata byggherrarna.

Enligt SCB:s siffror sammanställda av Hyresgästföreningen var produktionskostnaden per kvadratmeter 15 744 kr för bostäder byggda i allmännyttans regi och 11 649 kr för bostäder byggda i privat regi. I storstäderna är prisskillnaden ännu större, nämligen 49 % – eller ca 13 000 kr per kvadratmeter för de privata bostäderna och ca 19 000 kr för allmännyttan.

Håkan Olsson, fastighetsekonom hos Hyresgästföreningen, säger: ”De privata byggherrarna är bättre på att pressa kostnaderna. De anlitar nog oftare mindre företag på orten och är noggrannare i upphandlingen än allmännyttan.” Vidare säger han: ”Det faktum att allmännyttan i huvudsak anlitar de tre stora byggföretagen gör att man kan fråga sig om det inte förekommer prissamarbete.” Uttalandet är tänkvärt. Jag blir lite oroad av att statsrådet inte tar upp allmännyttans förhållande till konkurrensfrågorna.

Anf. 109 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag ska inte ge mig in i diskussionen om hyressättnings-systemet. Eftersom vi kommer till det i nästa interpellationsdebatt lämnar jag den frågan därhän.

Allmännyttans nybyggnation har varit väldigt liten under de senaste åren. Genomslaget när det gäller priserna ser man framför allt i stadsområdena där allmännyttan, exempelvis i Stockholm, har tillåtit

bygga i mer attraktiva och exklusiva lägen och där produktionskostnaderna varit väldigt höga. Hammarby Sjöstad kan nämnas som exempel.

Precis som jag gjorde i mitt tidigare inlägg konstaterar jag att vi när det gäller resultaten av det investeringsbidrag som regeringen, trots ert motstånd, införde nu ser att ett antal mindre och medelstora aktörer på marknaden tar för sig och bygger till rimliga kostnader – i Enköping, Malmö och Skövde och även på andra håll.

Detta tycker jag är utomordentligt glädjande. Det är ju också ett gott resultat av investeringsbidraget att fler aktörer kan stimuleras fram på marknaden. Det är just fler aktörer som vi behöver och gärna också fler mindre och medelstora byggare och förvaltare.

Jag tror att det stora problemet inom byggsektorn som lett till ett svagt omvandlingstryck och till en lägre produktivitetsutveckling än i annan industri är att vi har gått från en situation där ett flertal kunniga beställare i egen regi och med hjälp av lokala byggmästare och hantverkare byggde för egen långsiktig förvaltning till en situation där ett fåtal stora rikstäckande byggbolag med ägda underleverantörer producerar byggnadsverk som överläts till förvaltning av någon annan.

Jag tror att detta är det stora problemet. Det är mitt svar till Rigmor Stenmark som efterlyser vart jag konkret vill. Jag vill uppnå en byggproduktion i Sverige som håller sig på en stabil nivå på 25 000–30 000 lägenheter och som stimulerar fram nya aktörer på marknaden, såsom Duvkullen som bygger i egen regi och förvaltar eller Jakri i Hjärup som bygger i egen regi och förvaltar med hög kvalitet och till väldigt rimliga kostnader. Dit vill jag.

Det är också viktigt att den tillsatta byggkommissionen fokuserar just på hur vi kan åstadkomma en situation på den svenska byggmarknaden där vi stimulerar fram fler aktörer att ta ett ansvar för den bostadsproduktion som vi måste få upp till högre nivåer än som i dag är fallet för att kunna tillgodose människors behov av bostäder.

Anf. 110 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Nyligen var jag i Uppsala och tittade speciellt på bostadssituationen där eftersom det kanske särskilt intresserar mig.

För närvarande finns det 1 000 bostäder i produktion i Uppsala. Ytterligare 1 000 bostäder är på planeringsstadiet. 7 000 bostäder är på gång men har ännu inte börjat projekteras. 200 studentbostäder byggs och är precis klara. 100–400 studentbostäder sätter man alldeles snart i gång med. Inalles är 9 500 bostäder på gång. Det låter ganska bra. Men sett till hur många det är som står i den kommunala bostadskön låter det helt plötsligt alldeles för lite. 46 000 personer står nämligen i den kön. Det finns ett stort behov av ”förstagångs”- och studentlägenheter. 6 000 ungdomar står i kö för en bostad i Studentstaden. Ett par tusen till köar i studentnationernas egna köer.

Bara i Uppsala kommun visar det sig finnas en enorm marknad. Dessutom finns det mark att bygga på i den kommunen. Mot den bakgrunden är det viktigt att vi som bostadspolitiker gör som två kvinnor i den här branschen faktiskt har gjort. Dels gäller det Barbro Engman hos Hyresgästföreningen som, tycker jag, på ett väldigt bra sätt ryter till när det gäller byggbranschen och kartellerna. Hon säger att de nu måste öppna

Prot. 2001/02:76

5 mars

*Svar på
interpellationer*

böckerna och rensa i grabbkulturen. Dels gäller det Ann-Christin Nykvist som under rubriken "Vad har företagen att vinna på konkurrens?" säger:

"Klara spelregler är viktigt för att vi ska få konkurrens på lika villkor för företagen. De allra flesta företag följer konkurrenslagen, men tyvärr finns det tillräckligt många som bryter mot den för att det ska vara ett stort problem. Karteller, särskilt i form av prissamarbete, marknadsdelning och uppgjorda anbud, är en form av ekonomisk brottslighet som gynnar vissa företag på konsumenternas, konkurrenternas och det allmännas bekostnad." Det kan inte jag och Centerpartiet acceptera!

Anf. 111 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att statsrådet uppskattar kunniga byggherrar som ser till att det blir låga byggkostnader. Men då förstår jag inte riktigt varför allmännyttan har högre byggkostnader. De har ju minst lika lång erfarenhet som andra bostadsföretag.

Studentbostadsstiftelsen i Stockholm, SSSB, där de är kunniga men inte får några tomter, har ändå lyckats pressa sina byggkostnader högst väsentligt genom ett okonventionellt byggande. De köper bl.a. moduler från Vårgårda, som alldeles nyss nämndes här, och kan på det viset genom lite nytänkande få ned kostnaderna med nära nog 50 %.

Jag är fortfarande förundrad över att allmännyttan inte klarar att pressa priserna. Jag har läst i papper från regeringen att allmännyttan just skulle ha den stora fördelen att man kunde pressa priserna, men det här tyder knappast på att så är fallet. Men det kanske statsrådet kan fixa på något sätt.

Anf. 112 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Avslöjandet om asfaltkartellen tycks ha fört något väldigt gott med sig i den bostadspolitiska debatten. Helt plötsligt påstår även Moderaterna att det går att bygga till rimliga kostnader. Det går att bygga hyresrätter. Det är trevligt att höra det från Carl-Erik Skårman. Jag har sagt det nu i tre år att det går, men jag brukar få mothugg från Moderaterna. Det går inte, har Moderaterna sagt. Men nu tillstår Carl-Erik Skårman att det går om man tänker nytt, om man är idérik, om man är en kunnig beställare.

Jag ska ta ett annat exempel, och det är den tävling som ett antal SABO-företag i Stockholmsregionen har initierat. Sju SABO-företag i Stockholmsregionen tror jag det är som ligger bakom. De har gått ut i ett tävlingsförfarande om en byggnation på 800–900 lägenheter. Det är ett glädjande stort intresse för den tävlingen från olika företag i branschen. 36 tävlingsförslag kom in i den första urvalsprocessen, och tio har tagits ut för att gå till avgörande. Då har man satt upp väldigt tuffa villkor kostnadsmässigt i den tävlingen för den byggnationen. Så det går, Carl-Erik Skårman, och det är oerhört bra att vi nu är överens om det.

Det är bra på det viset också att jag tycker mig se en förändring, även om jag delar Rigmor Stenmarks uppfattning om det oroväckande i kartellbildningarna. Jag tycker mig se en viss förändring i branschen när det gäller att orientera sig mot hyresrättsproduktion. Det beror kanske inte på att man har ett sundare förhållande i branschen, det beror mer på ekonomiskt tänkande, att det inte finns så stor avsättning för exklusiva bostads-

rätter längre, utan det är hyresrätter som behövs för att marknaden ska fungera.

Än en gång: Jag är glad över att vi nu tycks vara överens om att det går att sänka byggkostnaderna och att vi kan öka bostadsproduktionen i och med det.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:76

5 mars

Svar på
interpellationer

15 § Svar på interpellation 2001/02:280 om hyressättningssystemet och EG-rätten

Anf. 113 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Carl-Erik Skårman har ställt några frågor till mig om det svenska hyressättningssystemets förenlighet med EG-rätten.

Inledningsvis noterar jag att Carl-Erik Skårman gör gällande att tillämpningen av de svenska hyressättningsbestämmelserna torde avvika från EG-rätten. Carl-Erik Skårman har dock inte närmare angett i vilka avseenden som tillämpningen av de svenska bestämmelserna skulle avvika från EG-rätten eller vilka EG-föreskrifter som de svenska bestämmelserna skulle stå i strid med. Per Norbergs uppgift – som Carl-Erik Skårman hänvisar till – om att EG-rätten skulle kräva ”realistiska priser”, ”transparens” och möjlighet till ”rättsprövning” kan endast anses stämma för vissa områden. Norbergs uppfattning att EG-rätten kräver ”realistiska priser” och att detta innebär att prisnivån måste ge utrymme för ”rimlig vinst” synes exempelvis – såvitt framgår av Norbergs bok *Konkurrenslagstiftningen och bostadspolitik* – endast grunda sig på innehållet i ett direktiv om prissättning av vissa läkemedel. Det finns inte något avgörande från EG-domstolen eller någon rättsakt från EG som uttryckligen slår fast att EG-rätten skulle kräva samma sak även för bostadssektorn. Av Norbergs bok framgår för övrigt att den allmänna uppfattningen är att bostadsmarknaden faller utanför den gemensamma marknaden.

Vad gäller den svenska lagstiftningen framgår av hyreslagen att, vid tvist om hyrans storlek, hyran ska fastställas till skäligt belopp. Enligt hyreslagen är hyran härvid inte att anse som skälig om den är påtagligt högre än hyran för lägenheter som med hänsyn till bruksvärdet är likvärdiga. Vid prövningen ska främst beaktas hyran för lägenheter i hus som ägs och förvaltas av allmännyttiga bostadsföretag.

Om det i en hyressättningstvist åberopas jämförelse med en lägenhet vars hyra kan anses underprissatt, kan denna lägenhet uteslutas som jämförelseobjekt. Så skedde i det omtalade S:t Eriksmålet, där såväl Hyresnämnden i Stockholm som Svea hovrätt fann att de allmännyttiga lägenheter som det åberopades jämförelse med var underprissatta och därför inte skulle beaktas.

Som Carl-Erik Skårman nämnt har regeringen i propositionen *Allmännyttiga bostadsföretag* föreslagit att hyressättningsbestämmelsen i hyreslagen ska ändras. De grundläggande principerna för hur skälig hyra ska bestämmas föreslås dock inte ändrade. Ändringen innebär endast att det slås fast dels att kooperativa hyresrättsföreningar i hyreslagens mening inte ska anses vara allmännyttiga bostadsföretag, dels att samtliga kommunala bostadsföretag ska anses vara allmännyttiga bostadsföretag.

De flesta kommunala bostadsföretag som härigenom blir att anses som allmännyttiga bostadsföretag har också tidigare varit det. De har förlorat denna status endast på grund av att de har amorterat äldre statliga lån eller ombildats från stiftelse till aktiebolag.

I samband med lagstiftningsarbetet har frågan om bestämmelsernas förenlighet med EG:s regler övervägts. Vi har därvid gjort bedömningen att bestämmelserna är förenliga med EG:s regelverk. Inte heller Lagrådet, som granskat lagändringen, har haft några synpunkter i detta avseende.

Carl-Erik Skårman har också frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta för att belysa de problem som orsakats av den bristande överensstämmelsen mellan EG-rätten och tillämpningen av den svenska hyreslagstiftningen samt vilka åtgärder jag kommer att vidta för att harmonisera bestämmelserna på bostadsmarknaden med EG-rätten. För egen del anser jag att den svenska hyreslagstiftningen är förenlig med EG-rätten. Jag ser därför inte någon anledning att vidta några särskilda åtgärder.

Anf. 114 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Jag vill gärna tacka för svaret på min interpellation.

Relationerna mellan propositionen om allmännyttan och EU-rätten behandlas, vill jag påpeka, på 8,2 rader i propositionen och då som en del i en sammanfattning av Allbokommitténs betänkande, s. 83 i propositionen.

Visst är vi alla lite ovana vid att vi ska tillämpa EU:s rättsregler i det svenska samhället. Det gäller alla. Det gäller även de högsta myndigheterna i vårt samhälle.

Statsrådet frågar sålunda vilka grunder jag har för att ifrågasätta det svenska hyressättningssystemets överensstämmelse med EG-rätten. Svaret är *council directive* 89/105/EEC artikel 5, artiklarna 2.2, 3.2 och 6.5 samt gemensamma regler om konkurrens, beskattning och tillämpning av skatteregler, avsnitt 2, statligt stöd, artikel 87.

Bakgrunden är att det genom tidigare rättsfall har visat sig att EG-domstolen har tillämpat principer som grundar sig på realistiska priser, transparens och möjlighet till rättsprövning av konkurrensreglerna. Detta har skrivits in i ovan nämnda *council directive*. Efter att ha gått igenom hela ärendet i det s.k. S:t Eriksmålet och hittat en lösning som inte drog in EU-domstolen anger Svea hovrätt i sin dom: Utredningen i målet har emellertid fäst uppmärksamheten på möjliga konflikter mellan EG-rätten och bruksvärdesystemet. Utan att ta närmare ställning i denna fråga vill hovrätten peka på det lämpliga i att frågan beaktas när bruksvärdesreglerna görs till föremål för översyn.

Någon möjlighet till den översynen låter sig inte göras på 8,2 rader. På de raderna görs bara gällande att det inte finns några konflikter i sammanhanget.

Lagrådet menar att de i propositionen föreslagna reglerna om klassificering av vissa företag som allmännyttiga inte behövs i dagsläget, eftersom dessa regler inte innehåller något reellt. Men om det skulle komma att innehålla exempelvis ekonomiska fördelar att bli kommunalt allmännyttigt företag blir saken en annan.

Några sådana privilegier föreslås inte att riksdagen ska lagstifta om i den nu aktuella propositionen, vilket måhända förklarar varför inte Lagrådet har något att erinra beträffande den föreslagna lagtexten. Till

Lagrådet har uppenbarligen antytts vid föredragningen att det kan bli tal om särregler i framtiden genom ny lagstiftning för de kommunala bostadsföretagen. Det förvånar väl ingen om Lagrådet då kommer att ha synpunkter på samordningen med EG-rätten.

Till yttermera visso ger propositionen klara visioner om påtagliga privilegier som ska tilldelas de kommunala bostadsföretagen. I propositionens avsnitt 4.6, s. 56 räknas upp ett antal tänkbara stöd och fördelar som ska ges till de kommunala bostadsföretagen: finansiella rekonstruktioner, konkurrenskraftig upplåning, direkta statliga bidrag till respektive kommun, t.o.m. direkta bidrag till kommunala bostadsföretag, statligt övertagande osv.

I den tidigare nämnda artikel 87 angående statligt stöd i *Gemensamma regler om konkurrens, beskattning etc.* står det: "Om inte annat föreskrivs i detta fördrag, är stöd som ges av medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den gemensamma marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna."

Jag tycker mig höra ekot av en annan diskussion i öronen där regeringen just åberopat dessa bestämmelser. Det är ju de här principerna som åberopas i fallet med Continentals flyttning från Gislaved till Portugal.

Jag är intresserad av att höra hur statsrådet ser på det.

Anf. 115 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag tyckte att jag uttryckte mig ganska klart i mitt svar, Carl-Erik Skårman. Regeringen har vid sina analyser i det här lagstiftningsärendet kommit fram till att lagstiftningen inte strider mot EG:s regler. Det är grunden för vår uppfattning.

Regeringskansliet deltar fortlöpande i lagstiftningsarbetet inom EG. Vi följer också EG-domstolens avgöranden. Vi har funnit att lagändringen är förenlig med EG:s regler bl.a. om fri konkurrens och icke-diskriminering.

Jag konstaterade också i mitt svar att Lagrådet inte har haft några synpunkter i det här lagstiftningsärendet utifrån eventuella konflikter med EG-rätten. Moderaterna brukar ju sätta stor tilltro till Lagrådets värderingar i olika avseenden i andra sammanhang. Jag förstår inte varför Moderaterna just i det här ärendet tycker annorlunda.

Än en gång: Det är regeringens uppfattning att lagstiftningsärendet väl är förenligt med EG-rätten.

Traditionellt sett har bostadssektorn betraktats som en nationell fråga och inte som en fråga som ligger inom gemenskapen. Det är en uppfattning som också tar sig uttryck i att dessa frågor inte heller är föremål för behandling i något ministerråd. Det finns visserligen ett informellt ministerråd som träffas och utbyter erfarenheter, men det finns inget ministerråd som handlägger bostadsfrågor. Det är nationella frågor som inte är föremål för gemenskapens intressen.

Anf. 116 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Nej, jag har förstått att Lagrådet inte har tagit ställning till frågan om förenligheten med EG-rätten beroende på att det inte har

föreslagits någon lagtext som direkt berör den frågan, utan det står i den s.k. brödtexten till lagförslaget, och det är den som kan vara kontroversiell.

Jag har också hört ganska upprörda yttranden från regeringen när det gäller Continentals flyttning till Portugal. Regeringen har då återopat de principer som finns i artikel 87 om statligt stöd angående konkurrensförhållanden och liknande som jag nyss läste upp. Hur de bestämmelserna ska kunna förenas med en vision om företagsprivilegier för kommunala bostadsföretag, som anges i propositionen, vet jag inte.

Förr i tiden var bostadsmarknaden en sluten nationell marknad som inte berördes av EU-regler som grundades på internationell handel inom unionen. Men den tiden är förbi. Holländska, tyska, brittiska och danska fastighetsköpare blir allt vanligare på fastighetsmarknaden.

Det kommer att bli en svår nöt för regeringen att knäcka när kravet på konkurrensneutralitet ställs på sin spets.

Vore det inte bättre att inse att det inte är möjligt att skapa en skyddad verkstad för de kommunala bostadsföretagen? Låt dem känna på den stärkande vind som konkurrensen utgör – som vi talade om tidigare – till fromma för alla de som hyr sin bostad av dessa bolag. Och dessutom: Kvar står Svea hovrätts uppmaning att göra en genomgång av svensk hyreslagstiftning för att se om den verkligen är förenlig med EG-rätten.

Anf. 117 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag vet inte jag skulle sträcka mig så långt att jag instämmer i uppfattningen att också bostadssektorn ska provas utifrån de icke-diskrimineringsprinciper som EG slog fast i ett direktiv om prisreglering av läkemedel – just det som professor Per Norberg hänger upp sin argumentation på.

Jag betvivlar att det är riktigt, men även om jag skulle anta att vi skulle tillämpa samma regelverk på bostadssektorn och hyressättningssystemet skulle jag komma fram till att vår lagstiftning stämmer överens med bestämmelserna om realistiska priser, om att prisregleringen måste vara transparent och om rätt till rättslig prövning. Det är dessa tre kriterier som har satts upp i EG:s direktiv om prisreglering av läkemedel.

Skulle jag tillämpa samma förhållande på bostadssektorn kommer jag fram till att den svenska lagstiftningen stämmer överens med EG:s direktiv.

Vi har gjort en noggrann analys av detta, och jag ser ingen anledning att gå vidare. Den lagstiftning som vi har förelagt riksdagen stämmer också överens med EG-rätten, enligt vår uppfattning.

Anf. 118 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Det är bara att beklaga att den genomgång som ni har gjort inom departementet inte finns redovisad i propositionen. Där finns bara ett sammandrag på 8,2 rader om vad Allbo-kommittén tyckte om detta.

Med tanke på den argumentation som regeringen för beträffande Continental där man kraftigt hävdar dessa grundläggande principer ska det bli mycket intressant att se hur Finansdepartementets bostadsavdelning kommer att klara ut dessa frågor och hur statsrådet Lövdén i fort-

sättningen kommer att hantera det som förespeglas i denna proposition om framtida företagsprivilegier för kommunala bostadsföretag.

Prot. 2001/02:76
5 mars

Anf. 119 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Carl-Erik Skårman och jag, Moderaterna och Socialdemokraterna, har olika uppfattningar om ansvaret för de kommunala bostadsbolag som har hamnat i ekonomisk kris till följd av regionalpolitiska bekymmer.

Jag ser det som väldigt betydelsefullt att staten tar ett ansvar gentemot de kommuner som har hand om kommunala bostadsbolag som har hamnat i allvarlig ekonomisk kris. Stöder inte staten kommunerna i det läge som man har på flera håll i landet hamnar kommunerna i en ekonomisk situation där de inte kan svara för den grundläggande kvaliteten inom vården, skolan och omsorgen.

Jag beklagar att Moderaterna inte kan inse det. Jag kan försäkra att det finns moderata partikamrater i dessa kommuner som tycker att det är bra att staten går in och tar ett ansvar så att kommunerna kan klara sina åtaganden inom centrala välfärdsområden. Men vi får ju tillfälle att återkomma till den debatten under morgondagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 2001/02:268 om platsbristen inom kriminalvården

Anf. 120 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Gunnel Wallin har frågat mig vilka långsiktiga åtgärder jag avser att vidta för att förbättra situationen på fängelserna. Gunnel Wallin syftar då på beläggningssituationen. Hon har även frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förbättra personalförsörjningen inom kriminalvården.

Som jag har framhållit i flera sammanhang den senaste tiden känner också jag oro över beläggningssituationen inom kriminalvården. Regeringen framhöll redan i budgetpropositionen för år 2001 vikten av att kriminalvården kan möta kommande volymökningar. Kriminalvården fick då också ett stort resurstillskott. Men volymökningarna har blivit större än man kunnat förutse. Det är min uppfattning att regering och riksdag har ett ansvar för att ge kriminalvården förutsättningar att hantera problemen.

Den svåra situationen som uppkommit på landets häkten och anstalter hänger till stor del samman med ett stort antal verkställighetsfall, dvs. fall där personer med en lagakraftvunnen dom sitter kvar i häkte i avvaktan på placering i anstalt. Detta i sin tur beror på att det framför allt råder brist på platser på slutna anstalter.

Den enskilt mest verkningsfulla åtgärden för att förbättra situationen på kort sikt är att öppna nya platser inom häkte och anstalt. Kriminalvården ökade under förra året antalet anstaltsplatser med drygt 130 och antalet häktesplatser med 28. Ökningen hade varit större om inte kriminalvården samtidigt drabbats av mögelangrepp som medförde att man

*Svar på
interpellationer*

tvingades stänga ett antal platser. Fram t.o.m. år 2003 planeras en ökning av antalet anstaltsplatser med ca 280. Andra åtgärder som kriminalvården har vidtagit för att komma till rätta med problemen är att ändra sin placerarorganisation och slopa den gamla klassindelningen av anstalter.

För att ytterligare förbättra möjligheterna att hantera volymökningarna på anstalter och häkten har regeringen gett Kriminalvårdsstyrelsen ett särskilt uppdrag i regleringsbrevet för år 2002. Bl.a. ska Kriminalvårdsstyrelsen analysera orsakerna till den uppkomna situationen med ett stort antal verkställighetsfall och redovisa resultaten av de åtgärder som man hittills har vidtagit. Vidare ska styrelsen göra en bedömning av om ytterligare åtgärder behöver vidtas, och i så fall vilka. Uppdraget ska redovisas den 1 juni 2002.

En av kriminalvårdens viktigaste uppgifter är att förebygga återfall i brott. Detta sker genom att tiden i anstalt inriktas på åtgärder som ökar de dömdas förutsättningar att leva ett liv utan kriminalitet och droger. Jag tycker att kriminalvården har fångat det bra i devisen "Bättre ut". Det är emellertid viktigt att poängtera att kriminalvårdens insatser inte kan ses isolerade utan måste utgöra en del i en större helhet. Det innebär att de åtgärder som vidtas under verkställigheten måste kunna fullföljas och följas upp av samhället även efter verkställigheten.

En viktig del i det återfallsförebyggande arbetet är den programverksamhet som bedrivs inom kriminalvården. Den är ett sätt att försöka få de dömda att vilja ändra sin livssituation. Det är viktigt att de brotts- och missbruksrelaterade program som erbjuds håller en hög kvalitet, att de utförs med stor kompetens och att de svarar mot de dömdas behov. Kriminalvården håller nu på att införa nationella program. De är vetenskapligt prövade och utvärderas löpande. Det här är ett viktigt arbete som vi från Justitiedepartementets sida följer noga.

Man måste komma ihåg att många av de dömda inte har fullföljt sin skolgång och att ännu fler saknar fast förankring på arbetsmarknaden. Det är därför viktigt att kriminalvården också kan erbjuda grundläggande teoretisk och praktisk utbildning samt meningsfull arbetsträning.

En annan viktig del i det återfallsförebyggande arbetet är narkotikabekämpningen. Här har regeringen inledningsvis satsat 100 miljoner kronor på åtgärder inom kriminalvården. Målsättningen är bl.a. att man ska kunna identifiera alla narkotikamissbrukare och erbjuda dem adekvat vård. De särskilt motiverade ska kunna erbjudas vistelse i en narkotikafri miljö under verkställigheten av fängelsestraffet.

Ett effektivt återfallsförebyggande arbete förutsätter en kompetent och engagerad personal. Detta är något som kriminalvården har. Men för att rekrytera och behålla bra personal är det givetvis viktigt att man erbjuder möjligheter till nödvändig kompetensutveckling. Fr.o.m. i år genomgår alla nyanställda inom kriminalvården en grundutbildning på tre terminer där studier varvas med arbete. För redan anställda kommer vidareutbildningen att ske vart femte år. Genom denna kompetenshöjning kommer kriminalvårdens personal att vara ännu bättre rustad för sina arbetsuppgifter.

Kriminalvårdslagstiftningen är ett viktigt verktyg som personalen har att arbeta med. Inom Justitiedepartementet arbetar vi just nu med direktiv till en utredning som ska se över det regelverk som finns i dag. Syftet är

att skapa en ny modern kriminalvårdslag som kan svara mot morgondagens krav på en humant och effektivt bedriven kriminalvård.

Prot. 2001/02:76
5 mars

Anf. 121 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! I denna sena timme vill jag tacka justitieministern för svaret. Det var långt och utförligt. Men jag tycker att det handlar om en önskesituation och önskemål, för tittar man på hur det ser ut i verkligheten är det helt annorlunda.

Justitieministern säger att han känner oro, och det är befogat med tanke på situationen på våra häkten och anstalter. Detta med mögelangreppen är ju något som har inträffat under senare tid och som har förvärrat det hela ytterligare.

Ministern nämner det stora resurstillskottet. Kriminalvårdens resurstillskott år 2001 var absolut nödvändigt för att betala de skulder som man hade år 2000. Det var två magra år, både år 2000 och år 2001, för kriminalvården. Det har gett denna rekyleffekt, en rekyleffekt som i dag resulterar i de många problemen.

Detta med platsbrist på både häkte och anstalt och att interner får avtjäna sina straff i häktet är inget nytt. Det har vi haft uppe till diskussion här vid ett flertal tillfällen.

Till kriminalvården har det nu getts order om en beläggning upp till 110 %. Vi vet att den optimala situationen är en beläggning med ca 90 %. Såväl sjukrum som utbildningsutrymmen och besöksrum får tas i anspråk för att bereda plats. Det förekommer även dubbelplacering i cellerna.

Det har skett en reducering av personal. De senast anställda med den kanske största kompetensen har fått sluta.

Man har haft svårigheter med rehabiliteringen. Det är en hög återfallsprocent, många omplaceringar och transporter som kostar. Man har haft svårigheter att gruppera när det har varit så många intagna. Missbruket har ökat. Man har också tagit i anspråk de öppna anstalterna. Hur beaktas säkerhetsperspektivet? Det tycker jag är viktigt att ha med.

Ministern tog upp orsakerna till det ökade behovet av platser och sade att ett uppdrag har getts till Kriminalvårdsstyrelsen.

Vi vet att många döms till andra påföljder än fängelse. De upptar ju inga platser. Men det kan vara så att domstolarna dömer strängare enligt straffskalan, och det kan vara en orsak till att man behöver vara längre på anstalt. Vi kan fråga oss om det beror på att vi har fått fler poliser, fler anhållna eller bättre utredningar som leder till dom.

Men vad händer i och med den stora ökningen av antalet poliser framöver? Och hur ser platsbehovet ut i framtiden? Detta måste vi ha i beaktande så att vi inte hamnar i samma situation igen.

Sedan vill jag ta upp arbetsmiljön för de anställda. Den är ohållbar. En god arbetsmiljö måste till för att underlätta rekryteringen. Vi kan inte säga att arbetsmiljön är god i dag.

Anf. 122 JEPPE JOHNSSON (m):

Fru talman! Efter att ha läst ministerns svar säger jag, precis som Gunnel Wallin sade här innan, att det är fullt av önskemål om hur verkligheten borde vara. Men nu är inte verkligheten sådan. Dessa önskemål

*Svar på
interpellationer*

är bara önskemål än så länge. Jag skulle också gärna se att verkligheten vore så som ministern beskriver den i sitt svar.

Jag ska fortsätta med att citera en mening ur ministrerns svar. Det står så här, fru talman:

”Det är min uppfattning att regering och riksdag har ett ansvar för att ge kriminalvården förutsättningar att hantera problemen.” Det kan tyckas lite pinsamt att stå och märka ord här, men jag undrar: Vem skulle annars ha ansvaret? Ansvaret vill jag nog säga i mångt och mycket är regeringens och denna kammars majoritet.

Jag, mitt parti och mina kolleger från den borgerliga sidan har gång på gång drivit de här frågorna och i debatter, frågor och interpellationer talat om hurdan verkligheten är. När det gäller Kriminalvårdsstyrelsen har man gång på gång i sina budgetäskanden talat om hurdan verkligheten är, också i beskrivningarna som man lämnar av hur året har varit. Ingen kan alltså komma och säga: Vi visste inget.

Nu går SEKO ut och säger att nu handlar det om överbeläggningar på 10 %, att man ska ha 110 % beläggning. Det är självklart ingenting som är bra. Men om man måste göra detta räcker det ju inte att bara ragga upp väntrum, arrester och sjukrum att placera internerna i.

Om det ska vara verklighet att vi har en bra och god kriminalvård, måste det faktiskt finnas personal, och allra helst utbildad personal. Eller är det ministrerns tanke att den här personalen ska ta hand också om dessa 10 % och förutsättas göra ett bra jobb?

Tyvärr är det så att förhållandena inom kriminalvården inte alls är bra. Som man bäddar får man ligga. De satsningar som ministern nämner var bara till för att sanera efter att man hade kört verksamheten på kredit. Det kommer att bli ännu mer fråga om förvaring.

Och svårigheterna slutar inte med detta. Vi har haft en del upplopp, och en del av dessa har kommit till för att man inte har haft möjlighet att flytta på interner som man absolut skulle ha flyttat på. Det har inte ens med skohorn funnits ett håll att stoppa ned dem i.

Man transporterar fångar och häktade kors och tvärs. Det är flera år sedan – jag tror att det var för ministrerns företrädare, så det ska inte ministern klä skott för – som jag i interpellationer och frågor talade om att man från Trelleborg t.o.m. körde folk till Uppsala. Då kanske i och för sig kostnaderna hamnar hos polisen, eller det kanske blir advokatkostnader i stället när de ska fara kors och tvärs med transporterna. Detta är inte rimligt och riktigt.

Det finns ett behov av 450 platser i kriminalvården. Jag tycker att ministern här i dag skulle ge ett klart besked till Kriminalvårdsstyrelsen och oss här i kammaren: Sätt i gång för fulla muggar att projektera den nya anstalten! Den kan inte täcka hela behovet, men vi kan inte vänta tills i morgon. Det skulle egentligen ha varit gjort i går.

Anf. 123 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Vad kan väl vara trevligare så här en sen tisdagskväll efter en hel dags underbart arbete än att få debattera dessa viktiga frågor med justitieministern? Jag har valt att lägga mig i den här debatten eftersom jag tycker att det är så viktigt med just kriminalvården. När man tittar på de inlägg som har varit tidigare kan man ju se att mina kolleger

har uppmärksammat precis de frågeställningar som också jag tycker är otydliga i ministerns svar.

Det är ju så att kriminalvården står vid ett vägska. Det har jag påpekat i flera debatter som jag har haft med justitieministern tidigare. Ska vi ha fängelser där vi bara läser in våra kriminella, ger dem mat genom en lucka och har beväpnad personal som går där och bevakar, eller ligger det något i orden som ministern faktiskt använder i svaret till Gunnel Wallin om att kriminalvårdens viktigaste uppgift är att förebygga brott? Ligger det något i det måste man visa detta på anslagssidan på ett helt annat sätt.

Thomas Bodström säger i svaret att han känner oro över beläggningssituationen inom kriminalvården. Så pekar han än en gång på det stora resurstillskottet 2001. Men, säger han, volymökningarna blev större än vad man kunde förutse. Det är en skönmålning i historieskrivningen, och det vet justitieministern.

Man avsatte 270 miljoner till kriminalvården för 2001, och det skulle räcka till 30 nya häktesplatser, 100 nya anstaltsplatser, utökad och bättre programverksamhet, förbättrad personalutbildning och mindre och säkrare avdelningar. Det sade justitieministern själv. Men det räckte inte, för två tredjedelar togs i anspråk av underskottet från föregående år. Pengarna räckte alltså inte.

Det gick så långt att kriminalvården t.o.m. fick be om att få utökad kredit för att klara framtiden. Det är orsaken till dagens situation. Det är alltså ingen överraskning utan ett medvetet val av Socialdemokraterna och regeringen att inte avsätta mer resurser till kriminalvården utan låta dem arbeta på kredit.

Vidare säger Bodström i svaret att hans uppfattning är "att regering och riksdag har ett ansvar för att ge kriminalvården förutsättningar att hantera problemen". Men kära nån! Har ministern ingen aning om hur arbetet går till här i riksdagen? Oppositionen vill ju ingenting hellre än att avsätta pengar till kriminalvården. Och vi, Kristdemokraterna, har faktiskt anslagit 337 miljoner utöver Socialdemokraterna. Det är alltså regeringen som har ansvaret och som har gjort bedömningen att kriminalvården inte behöver mer pengar. Inga skrivningar i världen kan förklara bort detta faktum.

I debatt efter debatt har vi diskuterat det här, Thomas Bodström. Så säg inte att det handlar om alla de här fina åtgärderna som justitieministern så vackert har tecknat upp på tre A 4-sidor när vi vet hur det ser ut ute i verkligheten. Kriminalvården står inför ett vägska. Det gäller att välja, och oppositionen är villig att tillföra ytterligare resurser. Men är regeringen villig? Har regeringen bestämt sig för att kriminalvården nu ska få mer pengar? Eller är det fortfarande bara tomt prat och luft i de här orden?

Anf. 124 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det blir ett kort svar från mig, och anledningen till det är att det just nu pågår en budgetdiskussion. Jag ska inte föregå den. Det här kommer att presenteras i april.

Jag kan bara säga att ni har rätt i mycket av det ni säger. Det behövs ytterligare medel, precis som vi också har sagt tidigare. Det är också en alldeles riktig analys att transporter medför extra kostnader för advokater

osv. Långsiktigt är det dessutom en fördyring om man har för hög beläggning. Det här projektet med nya anstalter pågår. Inget beslut har fattats men projektet pågår. Det är säkert också riktigt som Gunnel Wallin säger, att fler poliser rimligtvis också borde ge upphov till flera platser.

Men det pågår som sagt budgetförhandlingar nu. Jag vill inte föregå dem. Jag kan bara hålla med om att det behövs ytterligare medel till kriminalvården, bl.a. för att det behövs flera platser och också för att man ska kunna fortsätta narkotikasatsningar och mycket annat. Men jag ber att få återkomma. Det är några veckor kvar. Sedan kommer regeringen att kunna presentera exakt hur mycket ytterligare som kommer att satsas på kriminalvården.

Anf. 125 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Det är ju enkelt att säga så. Men det tar ett tag innan pengarna kommer om det nu är utlovat pengar till kriminalvården i vårbudgeten. Just när det gäller det som jag tog upp med arbetsmiljön är det så att den inte väntar. Med tanke på hur rekryteringssituationen ser ut står man kanske där med pengarna men har ingen personal som är beredd att arbeta om man fortsätter att ha en sådan arbetsmiljösituation som just nu.

Jag ställde också en fråga om säkerhetsperspektivet med tanke på placeringen av dem som man har placerat på öppna anstalter men som egentligen skulle vara på slutna anstalter. Jag tycker att det är viktigt, men det svarade inte ministern på.

Det här med att minska återfallen tas upp. Då måste man faktiskt ha en rehabilitering. Ministern har i svaret tagit upp att man ska återgå till det normala samhällslivet. Då måste man t.ex. kunna läsa och skriva. Många som sitter på våra anstalter saknar de grundkompetenserna. Men i och med att man i dag tagit utbildningslokalerna i anspråk kan man inte ens bedriva utbildning. Man har i besparingssyfte tagit bort svenska för invandrare. Det har fått stryka på foten på ett antal ställen. Då kan man inte heller satsa på någon rehabilitering som är värd namnet.

Sedan tas kompetenshöjningen hos personalen upp, att det är tre terminer. Men det är det faktiskt inte, för det är bara två terminer som de går. Den uppgiften har jag fått. Men det är i alla fall en start. Det är klart att det också kostar pengar. 70 miljoner kronor har man beräknat vikariekostnaden till, och det gäller att hitta vikarier som kan upprätthålla arbetet under den tid då man får kompetenshöjningen.

De 100 miljoner kronor som satsats på narkotikaarbetet är en bra början, men det fordras mer pengar för att komma till rätta med det stora problemet. Kommer vi inte till rätta med missbrukssituationen på anstalterna är vi illa ute. Det är otroligt viktigt att vi även satsar på detta. Så jag ser verkligen fram emot mer pengar i vårbudgeten.

En annan sak som jag har funderat på är hur situationen varierar, fluktuerar, på anstalterna. Under julen och semestern är det t.ex. låg beläggning, för man kan välja att skjuta upp.

Jag tycker om att prata om effektivitet och tycker att man ska använda de platser som finns på ett effektivt sätt. Vem är det som ska bestämma om de ska användas även under den tiden? Jag tycker faktiskt inte att det är internerna som ska bestämma det.

Anf. 126 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Jag måste säga att jag tycker att det är befriande att höra justitieministern tala om att han har insett problemet och är beredd att återkomma till det i budgeten. Det är mer än man kan få hans partikolleger i utskottet att erkänna. De lever som om allting vore gott och väl.

Jag utgår från att ministern mycket noga studerar kriminalvårdens budgetunderlag för nästa år. Där står preciserat vad Kriminalvårdsstyrelsen behöver. Man har inte tagit i, utan man är ganska blygsam, luttrad av verkligheten. Jag har stora förhoppningar om att ministern ska komma tillbaka och ge signalerna att man nu ska satsa på Kriminalvårdsstyrelsen och att man ser det som en investering. För det är en investering om man får tillbaka ett antal människor till verkligheten.

Jag kan inte låta bli några ytterligare frågor. Att man dröjer så länge med att göra något för att bygga ut fängelserna får en konspiratoriskt lagd människa som jag att fråga sig följande: Planerar ni möjligen nya förslag som ska möjliggöra att ännu fler av de fängelsedömda kan frigges innan ens två tredjedelar av strafftiden är avslutad? Ruvar ministern på flera påföljder i frihet eftersom han inte kommer till skott när det gäller fler platser?

Anf. 127 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Justitieministern använder sitt välkända grepp att hålla med och säga att analysen är rätt. Det är ju fint, men hur länge ska det hålla?

Nu gäller det att förhandla om mer pengar till kriminalvården, och behöver justitieministern hjälp så har han tre kamrater här som han kan kalla på för hjälp till att förhandla om detta. Jag har bara en fråga och en kommentar till något som ministern sade i sitt svar och som oroade mig lite grann. Det gällde insatser för missbrukare. I svaret beskrev justitieministern en rad fina insatser för att motverka missbruk på anstalterna. Så sade han så här: De som är särskilt motiverade ska kunna erbjudas en vistelse i narkotikafri miljö under verkställigheten.

Då blir jag lite orolig. Är inte vår målsättning att alla anstalter ska vara narkotikafria? Vi vet att det inte är så i dag, men vår målsättning och ambition måste vara att alla anstalter ska vara narkotikafria. Kan vi inte få bort narkotikan har vi ingen chans att rehabilitera människor. Då är hela programmet och motivationsdelarna meningslösa.

Här behövs resurser, ministern, för att vi ska kunna få bort narkotikan från anstalterna och för att vi ska kunna få fler häktesplatser. I augusti 2001 satt 240 personer i häkte efter att de fått sin dom, och år 2001 avtjänade 800 personer sin strafftid i häkte i stället för i fängelse.

Det har blivit något väldigt snedvridet med svensk kriminalvård. Jag tror att det nu är hög tid att lyfta fram den här frågan och att tala om hur angeläget det är. Som sagt var, Thomas Bodström, hör av dig till Jeppe, Ragnwi och Gunnel så ska vi hjälpa dig att ta finansministern i hampan!

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:76

5 mars

*Svar på
interpellationer*

17 § Svar på interpellation 2001/02:275 om brottsutredningar

Anf. 128 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Ragnwi Marcelind har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att förbättra möjligheterna för polisen att utreda brott. Frågan är ställd mot bakgrund av en rapport från Brottsförebyggande rådet som visar att allt färre brott klaras upp av polisen.

Det är en självklar grundprincip för en välfärdsstat att brott ska klaras upp. Det ska därför alltid vara utgångspunkten när polisen får in en anmälan om brott.

Regeringen gör nu den största satsningen någonsin på polisen. Genom denna satsning förbättras även polisens förutsättningar att utreda brott. Vid sidan om de ekonomiska satsningarna arbetar polisen i två olika spår.

Det ena spåret innebär att polisen ska bli bättre på att förebygga brott. Det gäller inte minst de typer av mängdbrott som är särskilt svåra att klara upp, t.ex. stöld och inbrott. Här har närpolicen en central roll. Närpolicen behöver förstärkas och det är ett av skälen till regeringens satsning på polisen.

Utvecklingen av det andra spåret innebär att polisen ska bli bättre på att klara upp brott. Jag har med stort intresse läst Brottsförebyggande rådets rapport om brottsuppleringen. Enligt rapporten är minskade utredningsresurser en förklaring till den försämrade brottsuppleringen. Det gör regeringens satsning på polisen än mer angelägen.

Regeringen har vidtagit flera andra åtgärder för att öka uppleringen. Polisen och åklagarväsendet har i uppdrag att öka sin samverkan. Mycket har gjorts på senare år men det finns fortfarande saker kvar att göra. Jag följer noga utvecklingen av samarbetet och är beredd att ta initiativ till ytterligare åtgärder om jag finner att det är befogat.

Regeringen tillsatte i december 2000 en beredning för rättsväsendets utveckling. En rad uppgifter har lagts på beredningen att överväga. Den ska bl.a. ägna sig åt att undersöka möjligheterna att förkorta genomströmningstiderna i brottmål och undersöka om polisens brottsutredande verksamhet ytterligare kan förbättras. Beredningen har lämnat två delbetänkanden som behandlar just dessa frågor. I det första delbetänkandet lämnade beredningen förslag på ett – vad de kallar för – huvudalternativ för ett snabbförfarande i brottmål. I det andra delbetänkandet behandlas frågan om att för i första hand en stor del av vardagsbrottsligheten använda ett förenklat utredningsförfarande i stället för förundersökning.

Regeringen har i polisens regleringsbrev angett som återrappporteringskrav att de ska redovisa hur framgångsrik den brottsutredande verksamheten har varit. I årets regleringsbrev har regeringen ställt krav på redovisning av fler uppgifter än tidigare. Redovisningen kommer därför att ge oss än mer information om hur utvecklingsarbetet bör drivas vidare.

Brottsupplering är en viktig fråga. Jag delar helt Ragnwi Marcelinds uppfattning i det fallet, och jag kommer att fortsätta att följa och att driva utvecklingen av myndigheternas arbete på det här området.

Fru talman! Det är trevligt att justitieministern alltid säger att han delar min åsikt i allt jag frågar om. Men jag menar trots detta att Thomas Bodström inte tar den här frågan riktigt på allvar.

Endast 26 % av de polisanmälda brotten klaras upp, och av bostadsinbrotten klaras bara 8 % upp. Då ska vi veta att när ett brott klaras upp innebär det inte nödvändigtvis att en skyldig person har dömts. Det som räknas är antalet brott där polis och åklagare har tagit ett beslut. Situationen är alltså kanske ännu värre än vad BRÅ:s statistik visar.

I svaret säger ministern att det ska vara en självklarhet i en välfärdsstat att brott ska klaras upp. Så är det inte, enligt min mening. Det finns målsägare som gång på gång drabbas – även om det rör sig om mindre brott: bedrägerier, kontokortsbrott, förfalskningar, inbrott, stölder – och bara får ett brev från polisen med texten ”ärendet avskrivet”. Då urholkas förtroendet för rättsväsendet.

Är ministern så lyhörd för vad vanligt folk tycker och tänker att han snappar upp detta, och vilka åtgärder är han i så fall beredd att vidta?

Den 1 februari lämnades en anmälan in till Justitieombudsmannen av en kriminalinspektör i Stockholms län. Han ville att JO skulle utreda polisanmälningar om klart konstaterade brott som resulterat i beslut att inte inleda förundersökning. Han krävde att JO skulle göra en granskning.

Efter denna anmälan har jag gjort en egen liten undersökning. Jag har hört mig för med poliser ute i landet för att få reda på hur det egentligen är. Det står helt klart att polisen själv är förtvivlad över att man inte hinner med. Man säger att avskrivningar sker i alltför stor utsträckning.

Jag pratade med en polis i går. Han sade så här: Trycket blir för stort. Det kommer hela tiden in nya ärenden som kan ses som viktigare och allvarigare. Med det antal poliser och de resurser vi har räcker inte tiden till och ärenden avskrivs trots att det finns misstänkta.

Kan ministern ta till sig detta och förstå hur allvarligt det här problemet egentligen är? Det inte bara urholkar den enskildes förtroende för rättsväsendet utan det naggar också polisens egen självkänsla och yrkestolthet i kanten. Man vill inte skriva av ärenden som man vet skulle kunna leda till att någon åtalas, men tiden räcker inte till, och det finns viktigare ärenden.

Polisen som jag samtalade med i går var ekobrottsutredare. Han sade att det inte var ovanligt med en ärendebalans på 600–700 dagar. På hans avdelning hade en fjärdedel av ekobrottsutredarna slutat, men samma arbete skulle fortfarande utföras.

Det räcker inte längre. Det håller inte, bäste Thomas Bodström. Man kan inte gång på gång, i alla sammanhang, rabbla frasen att regeringen nu gör den största satsningen någonsin på polisen. Nu krävs åtgärder, och de måste vidtas omgående. Om inte är jag rädd för att polisen kommer att förlora sin yrkesheder och medborgarna tron på rättsstaten.

Här handlar det om att se över hur avskrivningarna går till. Sker de lättvindigt? Polismännen talar samfällt om ett tryck de känner. De måste skynda sig att skriva av ärenden, därför att det finns annat som är viktigare och angelägnare.

Vad har Thomas Bodström för syn på detta? Ser han tillräckligt allvarligt på detta, eller har han en annan uppfattning än jag har?

Anf. 130 JEPPE JOHNSSON (m):

Fru talman! Det allvarliga är naturligtvis att det bakom alla de brott som inte klaras upp finns brottsoffer, vars trauma blir ännu värre när brottet inte klaras upp.

I BRÅ:s rapport skriver man om olika perioder. Jag vet inte om det är en händelse, men en period som börjar 1994 kallas för nedgångsperioden. Det hände många saker 1994. Jag vet inte om de är förknippade med nedgången. När det gäller rättsväsendet är det i alla fall en nedgångsperiod som inleds 1994.

Det finns mycket statistik att hämta, och bakom den ligger mycket tragik. Jag ska bara nämna en siffra. I Stockholm avskrivs 78 % av de misshandelsfall där det finns en misstänkt gärningsman – detta i nådens år 2002. Man tar sig för pannan.

Jag reagerar också på någonting som ministern har talat om fram och tillbaka i medierna och som fått mycket utrymme. Han skriver det också i svaret. Det gäller påståendet att regeringen nu gör den största satsningen någonsin på polisen.

Upprepar man en halvsanning tillräckligt många gånger finns det vissa människor som tror på den. Visst var det mycket pengar, men vad fick vi för dem? Jo, polisens skuld sanerades nästan. Men någon nysatsning var det inte frågan om.

Jag frågade polisstyrelsen hemma i Blekinge om man hade upplevt denna den största satsningen någonsin. Nej, det hade man inte gjort. Det enda som gör att vi har lite pengar över i budgeten är att det inte finns några poliser att anställa och att de vi har flyttar till Skåne, sade man.

Det är trist att ha ett positivt budgetsaldo när det är på det sättet.

Jag tycker att ministern ska förklara frasen ”den största satsningen någonsin på polisen”. Hur många fler poliser har det blivit i denna stora satsning?

Ministern skriver också att en mycket viktig uppgift för polisen är att den ska bli bättre på att förebygga brott. Jag håller helt med. Vid de brott som inte begås finns det inget brottsoffer och ingen brottsling. Men trots allt har vi över en miljon anmälda brott, och hur duktiga polisen, familjen, skolan och samhället i övrigt än blir på att förebygga brott kommer vi ändå att ha ett antal brott. Interpellationen handlar faktiskt om de brott som begås. Oavsett om det begås tusen eller en miljon brott är det brott som begås, och då ska det finnas poliser som kan komma.

Ministern skriver också vackert att han noga följer utvecklingen av samarbetet och är beredd att ta initiativ till ytterligare åtgärder om han finner att det är befogat. Hur få procent av alla brott ska klaras upp innan ministern finner det befogat? Finner ministern det befogat vid en uppklärringsgrad på 26 %, som i dag, eller är det vid 20 eller 10 %? Jag fann det befogat för länge sedan.

Anf. 131 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Vi står här varenda vecka. Jag tycker också att det är ganska tjatigt. Jag är medveten om att jag säger samma saker och får samma frågor. Men detta är demokratins högsäte, och jag får upprepa det jag sagt.

Vi hade en polisutbildning. Nu har vi tre polisutbildningar. Man kan inte låtsas som att det inte är ett faktum. Tre polisutbildningar utbildar

fler poliser än en polisutbildning. Det innebär 700–900 nya poliser årligen, när det har kommit i gång ordentligt.

Detta är den största satsningen någonsin. Jag är ledsen att behöva upprepa det, men det är polisutbildningen i Växjö, polisutbildningen i Stockholm och polisutbildningen i Umeå som gör att det kommer att bli flera poliser. Det har vänt, och det kommer att visa sig ännu mera under året.

Det är en del; det löser inte alla problem. Men man måste ändå börja medge att dessa polisutbildningar finns. Man får inte låtsas som ingenting och fråga vad regeringen gör. Detta måste ändå vara känt för både Kristdemokraterna och Moderaterna nu. Inte ska jag behöva upprepa det fler gånger.

Men det räcker som sagt inte. Man måste göra fler saker för polisen. Vi har en viktig uppgift, och det är att renodla uppgifterna för polisen. Det arbetet pågår. I dag har poliserna alldeles för vittgående uppgifter, tycker jag. Jag tycker att polisen ska ägna sig åt att förebygga och utreda brott. I dag har de fler uppgifter än så, och det tycker jag att man ska ändra på. Det arbetet pågår. Det kommer också att frigöra resurser. Det gäller alltså inte bara antalet poliser.

Utöver det måste vi ge ytterligare möjligheter för snabbare handläggning. Det arbetet pågår lokalt i flera delar av Sverige. Man tar hänsyn till de lokala förutsättningarna. Det är jättebra. Vi måste ge möjligheter till det. Det är därför det pågår flera olika arbeten. Det ska skapas ett regelverk för att underlätta för polis och åklagare ute i landet.

Låt mig säga att regeringen gör det den kan göra. Man ökar resurserna. Jag tycker att det vore jättebra om Johnsson och Ragnwi Marcelind tog kontakt med sina partikolleger här i Stockholm, som har dragit ned så väsentligt och på ett sätt som innebär att brottsligheten ökar oerhört mycket. Det gäller bl.a. stöldbrott, som många gånger begås av personer med narkotikaberoende. Man har dragit ned antalet socialarbetare som sysslar med narkotikabrottslighet i Stockholm till nästan hälften. Tänk vilken skada detta gör, och tänk vilken nytta det kunde göra om vi fick den borgerliga majoriteten i Stockholm att arbeta bättre mot narkotikan. Narkotikakommissionen sade ju att vården är så viktig.

Det går inte att arbeta på detta sätt och sedan försöka täcka över det och tro att det bara handlar om resurser till polisen.

Ekonomin har som sagt varit dålig. Jag vill inte gå tillbaka till 1991 och 1994, men eftersom det togs upp vill jag säga att det är fantastiskt att man nämner vad som hände 1994. Vad hade just hänt 1994? Vad hade vi för ekonomi? Jag vill inte gå tillbaka tio år i tiden, men vilken ekonomi vi hade 1994 är ett faktum.

Det är riktigt att det har gjorts besparingar på t.ex. polis och sjukvård för att få ekonomin i balans. Men nu gör vi denna satsning, för nu tillåter ekonomin det. Tänk om man kunde göra lika mycket kommunalt, och särskilt i kommuner med borgerlig majoritet. Det gäller i synnerhet Stockholm.

Anf. 132 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Nu tror jag nästan att jag exploderar. Det var den sämsta argumentation jag har hört från Thomas Bodström någonsin. Nu börjar han verkligen falla in i de socialistiska leden. Det är helt uppenbart.

Prot. 2001/02:76
5 mars

Svar på
interpellationer

Jag kommer från en kommun som har varit socialistiskt styrd i över 70 år. Där har man tagit bort personer som bevakar ungdomsgårdar och personer som arbetar med narkotikafrågor. Narkotikaspanarna från polisen är borta.

Man kan väl inte säga att det är Gävle kommuns socialdemokraters fel? Kan man det ska jag hälsa dem det på nästa kommunfullmäktigesammanträde.

När det gäller att renodla polisens arbetsuppgifter skulle jag vilja understryka att det är bra att vi från oppositionen tjarar om våra frågor. I just den frågan gjordes det faktiskt ett tillkännagivande till regeringen på ett initiativ i en motion från bl.a. Kristdemokraterna om att man skulle se över vad polisen ska syssla med.

Man kanske inte ska sucka så mycket över dessa debatter. De synpunkter som oppositionen hela tiden framför kanske leder till någonting. De kanske tränger in i hjärnorna hos dem som styr detta land.

Jag ska återge ett samtal som jag hade häromdagen med en polis. Jag frågade honom lite grann om avskrivningarna. Jag berättade om den JO-anmälan som hade kommit från en avdelning hos polisen i Stockholms län. Då säger han så här till mig: Skulle alla polismyndigheter och områden anmäla det till JO varje gång man skriver av ett ärende trots att det finns en misstänkt skulle JO minsann få att göra, för det sker dagligen i alla olika polismyndigheter.

Det var det här jag försökte lyfta fram med min interpellation, Thomas Bodström. Jag tycker att det är allvarligt att polisen på grund av det tryck man har på sig får avskriva ärenden alltför lättvindigt.

Om detta kommer det också varningar från riksåklagaren, som har tagit upp att han oroar sig för att det avskrivs för mycket hos polisen. Vi vet att ärendemängden från polis till åklagare minskade med ca 17 000 år 1999 och med 24 000 år 2000. Vad berodde det på? Jo, det berodde på de här avskrivningarna.

Samtidigt skriver rikspolischefen stolt i polisens tidning: Antalet ärenden i balans har på några år sjunkit från 192 000 till 136 000, och den siffran ska pressas ned ytterligare – inte för att det är ett självändamål, utan för att det höjer farten och kvaliteten.

Den uppfattningen delar i alla fall inte jag, Thomas Bodström – att det skulle höja farten och kvaliteten att man skriver av så mycket som möjligt.

Vi vet också att det finns en särskild patrull som åker runt i myndigheterna och skriver av ärenden. På konferenser uppmanas poliserna att skriva av så mycket som möjligt men att det ska ske gott, vad nu det innebär.

Det här är en allvarlig fråga. Jag tror att det är angeläget att justitieministern verkligen tar de initiativ som är befogade för detta.

Vi har tagit ett initiativ där vi i en motion krävt att de senaste årens avskrivningar inom polisen ska analyseras och utvärderas, men den motionen blev avslagen. Inte ett enda parti ville vara med och stödja detta.

Jag kommer att driva den här frågan vidare så länge jag finns i den här riksdagen och följa detta med intresse. Jag önskar bara att det inte ska behöva gå så långt, som jag sade inledningsvis, att polisens egen hederskänsla inför sitt yrke ska bli naggad i kanten därför att man på grund av

resursbrist tvingas avskrivna ärenden i alltför stor utsträckning då allvarligare och mer angelägna saker pockar på.

Jag skulle önska att det inte hade kommit prestige i den här frågan, justitieministern. Det viktigaste måste väl ändå vara att bevara rättssäkerheten och förtroendet för rättsväsendet i Sverige?

Prot. 2001/02:76

5 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 133 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Om man ska gå tillbaka i historien kan jag bara nämna att om ministern studerar kurvan över hur det har gått för Sverige kan han se att den vände rakt uppåt 1993.

Narkotikan är förstås väsentlig. I Thomas Bodströms och Socialdemokraternas värld talas det ofta om vård, och det är viktigt för dem som redan har halkat ned i detta träsk. Vi tycker också att det är viktigt med vård. Men allra viktigast är naturligtvis att ingen prövar narkotika. Droger bland våra unga i dag handlar inte om smutsiga kvartar och sprutor – det är partydroger, fest och stimulantia för att kunna vara häftig på fredags- och lördagskvällen. Där har naturligtvis familj och skola en väldigt stor betydelse, men också att det finns unga, fräscha, nya poliser som kan vara ute och störa den här verksamheten.

Vi har gjort en kartläggning av hur det fungerar i Sverige. I Stockholm är det hyfsat bra, i övriga landet väldigt dåligt. I Blekinge har vi fyra poliser som kan jobba på detta sätt. Det är en uppsjö av anmälningar och tips som man icke har en chans att ta tag i.

Jag skulle vilja avsluta, innan jag tackar ministern för den här debatten, med ett förslag vi har när det gäller att komma till rätta med poliserna. Det är jättebra med de här tre polishögskolorna, och vi ser gärna att ministern snabbt kommer med förslag till en till. Vi har nämligen högre ambitioner när det gäller hur många poliser som behövs. Vi ligger t.o.m. på ett högre antal än vad Rikspolisstyrelsen anser att man behöver ha. Vårt förslag är att man under 2002 och 2003 anställer 500 extra civila utredare. Jag tror att civila utredare, med den kompetens de kan tillföra, skulle vara väldigt nyttiga. Frågan vi debatterar är ju om vi ska ligga på en dålig uppklaringsprocent, och de skulle kunna göra att denna lyfte ordentligt till förmån för ett rättssäkrare och bättre Sverige.

Anf. 134 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Att jag sade att jag upprepar det här varje vecka berodde just på invändningen att det står i medierna osv. Ja, det är inte så konstigt eftersom jag får de här frågorna. Självklart tycker jag, som jag sade, att det är bra att de här frågorna diskuteras, även om jag tycker att det många gånger är lite väl lika frågor. Det finns så oerhört många andra frågor att diskutera än bara antalet poliser, där vi ju dessutom är överens. Ni vill att det ska bli fler poliser – vi ser till att det blir fler poliser. Det finns ju så många andra frågor, bl.a. hur man ska få upp uppklaringsprocenten och många andra tekniska och personella frågor. Vad ska man göra med glesbygdsprobatiken? Vad ska man göra åt att antalet äldre poliser blir större? Vi har flera andra saker att diskutera, och det blir en förenkling att bara tala om någonting där vi faktiskt har samma uppfattning. Det kanske också är därför som Ragnwi Marcelind stöter på att vi faktiskt ofta är överens, för det är vi. Det behövs fler poliser, och det kommer fler poliser.

Men det som jag är oroad för är precis det som Jeppe Johnsson tar upp, nämligen vården av narkomaner. Det är det som jag tycker är så illa: Att man från borgerligt håll försöker tala om att det bara gäller antalet poliser, när man så väsentligt förstör för vården. Jag vet inte hur det är i Gävle, men om man i Gävle med socialdemokratiskt styre väsentligt försöker sänka skatten på bekostnad av narkotikavården tycker jag att det är förkastligt, även om det är socialdemokrater. Självklart är det lika förkastligt som när det är borgare.

Men märk väl: Jag är fullt medveten om att man har varit tvungen att dra ned på olika håll. Det har man gjort i Stockholm och i andra delar av landet också. Jag har inga synpunkter på att man gjorde det tidigare. Man var tvungen att göra det eftersom ekonomin inte tålde något annat, precis som man skar ned på alla andra områden. Men om man när ekonomin är i balans föredrar de här skattesänkningarna framför att ge vård åt dem som behöver det och ordentliga brottsförebyggande åtgärder till ungdomar och andra, tycker jag att man gör alldeles felaktiga prioriteringar. Man ska inte försöka täcka över det med en diskussion om antalet poliser där vi dessutom har samma uppfattning.

Anf. 135 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Men bästa Thomas Bodström! Det är inte jag som har dragit upp det här med antalet poliser gång på gång i den här debatten. Jag har försökt ställa konkreta frågor om huruvida avskrivningarna inom polisen är tillfredsställande, enligt justitieministern, och dem har jag inte fått ett enda tydligt svar på. Justitieministern försöker slingra sig undan genom att dra in Stockholm. Men ta då Göteborg och Malmö och se hur det ser ut där! Vilka är det som styr där, justitieministern? Ja, inte är det Kristdemokraterna och de borgerliga. Ändå kan man hela tiden älta detta och försöka sätta upp bilden av en lögn för att folk ska gå på det. Men jag tror faktiskt att svenskarna är smartare än så.

Jag läste i dag att Ekobrottsmyndigheten säger så här när det gäller lagföringen: Antalet beslut att inte inleda och att lägga ned förundersökning har tillsammans ökat något under året. Enbart antalet beslut att inte inleda förundersökning har ökat kraftigt.

Det var ju det min interpellation handlade om! Det har jag inte fått något svar på.

Justitieministern säger dock i svaret att han är beredd att ta ytterligare initiativ om han finner det befogat. Då är min fråga: Är det inte befogat utifrån det jag har försökt att återge här i kväll? Eller är det så att mina ord inte är trovärdiga därför att jag kommer från oppositionen? Annars skulle jag önska att justitieministern tittade på de här siffrorna. De oroar i alla fall mig.

Sedan får jag väl avsluta med att säga några vänliga ord. Jag tackar för den här debatten och tycker att det är väldigt trevligt när vi kan lyfta fram de här frågorna om och om igen. Jag gör det inte därför att jag tycker att det är så himla roligt att stå här klockan tio på kvällen och tala till en fullständigt tom kammare med en person på läktaren. Jag gör det därför att jag är angelägen om att vi ska ha ett system inom polisverksamheten i Sverige som både skapar förtroende hos samhällsmedborgarna och ger poliserna själva en möjlighet att arbeta utifrån det uppdrag de känner som sitt kall och som de är anlitade och anställda för.

Anf. 136 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Om nu Ragnwi Marcelind missade det i mitt svar får jag upprepa svaret på den konkreta frågan:

Regeringen har i polisens regleringsbrev angett som återrapporteringskrav att de ska redovisa hur framgångsrik den brottsutredande verksamheten har varit. I årets regleringsbrev har regeringen ställt krav på redovisning av fler uppgifter än tidigare. Redovisningen kommer därför att ge oss än mer information om hur utvecklingsarbetet bör drivas vidare.

Det här är alltså konkret. Vi är överens också på den punkten: Det behövs saker för att höja uppklaringsprocenten. Det behövs flera olika åtgärder från regering och riksdag, från poliserna själva och från de utredningar som nu pågår och som kommer att förbättra situationen för polisen och dess möjligheter att klara upp fler brott.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:76

5 mars

*Svar på
interpellationer*

18 § Svar på interpellationerna 2001/02:276 och 277 om kampen mot prostitution

Anf. 137 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Inger Segelström har frågat mig om jag avser att initiera en fortsättning på arbetet mot prostitution som avser Internet och inomhusprostitution. Hillevi Larsson har frågat mig hur jag har försäkrat mig om att de öronmärkta medlen till prostitutionsarbete verkligen gått till det de var avsedda för, såväl på nationell som på regional nivå.

Jag har valt att besvara interpellationerna i ett sammanhang.

Med anledning av införandet av lagen (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster höjde regeringen genom 1999 års budgetproposition polisväsendets ramanslag med 7 miljoner kronor. Därutöver förutsatte regeringen att polisen inom ramen för sin budget skulle avsätta de ytterligare medel som eventuellt kunde komma att behövas för en effektiv bekämpning av prostitutionen.

De extra resurser som regeringen tilldelat polisväsendet med anledning av den nya lagstiftningen är det Rikspolisstyrelsens sak att fördela mellan polismyndigheterna. Det är sedan varje polismyndighets sak att utifrån de lokala förhållandena avgöra hur de nya resurserna bäst kan användas i kampen mot prostitutionen. Rikspolisstyrelsen följer sedan upp hur polismyndigheterna har förfogat över sina resurser och vilka resultat som har uppnåtts. Detta är naturligtvis något som jag med största intresse kontinuerligt följer.

För att polisen ska vara effektiv i sitt brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete måste den noga följa hur brottsligheten utvecklas och anpassa sina arbetsmetoder därefter. Om prostitutionen söker sig nya vägar, t.ex. genom annonsering via Internet eller genom att den flyttar inomhus, måste polisen disponera om sina resurser för riktade åtgärder mot den nya form som brottsligheten tagit. Att polismyndigheten i Stockholms län försökt att kartlägga sexhandeln på Internet är ett exempel på att polisen arbetar efter den beskrivna modellen och tar problemet på stort allvar.

Vid Rikskriminalpolisen, RKP, finns polisens särskilda IT-brottsrotel med specialistkompetens när det gäller att uppdaga IT-kriminalitet i alla dess former, däribland sexhandel. Roteln har det centrala ansvaret för Internetspaning beträffande alla brottstyper. Den bedriver spaning, kriminalunderrättelsetjänst, utredning, informationsverksamhet och utbildning. Vid behov bistår den polismyndigheterna i landet när dessa behöver stöd t.ex. vid spaning mot prostitution på Internet.

Vid RKP arbetar också andra enheter med IT-kriminalitet. Som exempel kan nämnas roteln för illegal invandring som särskilt uppmärksammar handeln med kvinnor och den enhet som bekämpar barnpornografi och sexuella övergrepp mot barn.

RKP ansvarar dessutom för den s.k. kontaktmannaverksamheten som finns inom varje län. Kontaktmännen har till uppgift att från RKP ta emot och sprida information om förekommande brottslighet och lämpliga operativa metoder.

En förutsättning för att nya tekniker ska kunna användas på bästa sätt är naturligtvis att användarna har tillfredsställande kunskaper om dem. Av det skälet bedrivs kontinuerligt utbildning i IT-kunskap vid flera av landets polismyndigheter. Vid RKP finns en specialistkompetensutbildning för dem som särskilt arbetar med IT-kriminalitet, däribland sexhandel via Internet. Dessutom bedriver RKP, Statens kriminaltekniska laboratorium och Polishögskolan gemensamt utbildning i bekämpning av IT-kriminalitet.

Som framgått bekämpar polisen ständigt prostitutionen. Detta gäller naturligtvis inte enbart gatuprostitutionen utan även prostitutionen via Internet och inomhusprostitutionen. Polisen följer hur brottsligheten utvecklas och anpassar sina arbetsmetoder därefter. Vilka metoder som bör utvecklas och användas är emellertid i första hand en fråga för polisen. Självklart följer jag dock detta arbete och resultaten av det.

Mot bakgrund av det jag nämnt avser jag inte att i dagsläget vidta några särskilda åtgärder beträffande prostitutionen på Internet eller inomhusprostitutionen.

Anf. 138 INGER SEGELSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret. Jag är nöjd med svaret när det gäller att hanteringen av pengarna äntligen klargörs. Men den debatten kommer Hillevi Larsson att ta.

Däremot delar jag inte alls justitieministerns uppfattning i svaret om inomhus- och Internetprostitutionen.

Justitieministern skriver i svaret att om prostitutionen söker sig nya vägar via Internet och inomhus måste polisen disponera om sina resurser. Självklart. Men det är inte så att prostitutionen har sökt sig nya vägar. Man har ny teknik. All forskning och alla statliga utredningar har alltid slagit fast att två tredjedelar av prostitutionen är inomhus och en tredjedel på gatan.

Vad gäller Stockholmspolisens försök att kartlägga Internet misslyckades man, och man bedriver inget sådant arbete i dag. Jag har beskrivit i interpellationen hur det har gått till och det har också beskrivits av Citypolisens chef.

Det är mycket möjligt att Rikskriminalpolisen och det arbete mot Internet och inomhusprostitutionen som justitieministern talar om finns,

men det är det ingen som känner till. Jag har besökt både Malmöpolisen och socialtjänsten där och träffat och samtalat med polisen i Stockholm. Det måste vara en hemlig verksamhet som ingen känner till eller framför allt inte ser något resultat av.

Den här uppfattningen finns också hos RKP själva.

I förra veckan hade Metro ett stort reportage om sexslavhandeln och prostitutionen i Europa. Då sade Kajsa Wahlberg hos Rikskriminalen, en av Sveriges främsta experter inom polisen på sexslavhandel och prostitution: "Tyvärr finns det ingen samlad kompetens hos polis och åklagare kring den här verksamheten." Jag har artikeln här.

Justitieministern skriver i svaret att användarna naturligtvis ska ha tillfredsställande kunskaper om den nya tekniken. Om justitieministern besöker prostitutionspolisen i Stockholm och Malmö kommer han att se att de inte har datorer eller program som de kan använda sina kunskaper på. Ska de blunda och låtsas skriva på datorer utan program?

När justitieministern skriver att polisen ständigt bekämpar prostitution är det rätt. Det gäller det framgångsrika arbetet mot gatuprostitutionen. Men det är ett felaktigt påstående vad gäller inomhusprostitutionen. Det kan jag styrka genom uppgifter från polisen. En del av det är redovisat i interpellationen.

S-kvinnorna och jag menar att justitieministern tar ett stort politiskt ansvar när han förnekar att det finns problem och tror att inomhusprostitutionen är ny. Framgången har ju varit just det vi var överens om att vi skulle starta med, etapp ett mot gatuprostitutionen och sedan en intensifiering av arbetet vad gäller inomhusprostitutionen.

Justitieministern tar på sig ett mycket stort ansvar genom att säga att han är nöjd och inte tror att det behövs särskilda åtgärder för prostitutionen på Internet och inomhus. Eller är det en ny inriktning, dvs. centraliserad verksamhet, som föreslås, där prostitutionspolisen i storstäderna inte ska vara med? Har de ansvariga prostitutionspoliserna inte datorer eller program skulle jag vilja veta hur justitieministern tycker att de ska använda sina kunskaper i verksamheten.

Är det inte slöseri med skattebetalarnas öronmärkta pengar att poliser som vill inte får möjlighet att göra ett bra jobb enligt den lag som riksdagen har beslutat om och som vi även politiskt har drivit?

Första etappen: Kampen mot gatuprostitutionen och försvårandet för unga tjejer att debutera på gatan.

Andra etappen: Den stora delen av prostitutionen, den som är två tredjedelar inomhus och på Internet och som vi nu skulle vara beredda att inrikta oss på säger justitieministern att han inte är orolig över. Det ska poliserna jobba med, de som varken har datorer eller program.

Anf. 139 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka för svaret. Bakgrunden till min fråga är att det finns en oenighet i Malmö angående de öronmärkta pengarna för prostitutionsbekämpning. Konflikten gäller om det är öronmärkning eller ramökning. Här går åsikterna isär.

För mig är inte det viktigaste vad det kallas, utan det viktiga för mig är att verksamheten fungerar, dvs. att kampen mot prostitution kan bedrivas i Malmö. Jag hoppas att regeringen undersöker lite närmare hur det egentligen står till med den här saken.

Göteborg och Stockholm är exempel där det fungerar mycket bra, där pengarna går till prostitutionsbekämpning, men i Malmö finns konflikten. Jag kommer själv från Malmö och har besökt polisen och pratat med dem. Det verkar som om det inte alls fungerar.

Det som är så tragiskt med att just Malmö har problem är ju att det är från Malmö den s.k. Malmömodellen kommer som går ut på samverkan mellan polis, socialtjänst och sjukvård. Det har visat sig att detta är den mest framgångsrika modell som hittills har tillämpats i kampen mot prostitution. Det blir en kunskapsbank för de här människorna så att de kan hjälpa varandra. Alla är väldigt insatta i det hela. Detta är nu i fara eftersom det inte fungerar. Allt mindre resurser går till prostitutionsbekämpning.

Denna prostitutionsgrupp kallas inte ens längre Prostitutionsgruppen i Malmö utan nu kallas den för Närpolis D eller Vin & Sprit. Det beror på att man har andra arbetsuppgifter. Bl.a. ska man bekämpa handel med alkohol som säljs av polacker och utföra viss tillsyn av spelautomater. Allt mindre resurser går till prostitutionsbekämpning. Ytterligare ett hot är att man funderar på att lägga ut verksamheten på närpolisen. Det är människor som saknar kunskap och utbildning i frågorna och som har tusen andra arbetsuppgifter. Det riskerar att bli en utarmning.

Enligt justitieministerns svar finns det 7 miljoner kronor som ska gå till prostitutionsbekämpning, varav 1,1 miljoner kronor hittills har fördelats till Malmö. Enligt justitieministerns svar är det möjligt med ytterligare anslag utöver de 7 miljonerna, om man upplever att det behövs mer pengar för att lyckas i kampen mot prostitutionen.

Jag tänker inte begära av justitieministern en kommentar om just Malmö situation. Däremot skulle jag gärna vilja att justitieministern verkligen poängterar det som jag uppfattade i svaret – Thomas Bodström får gärna rätta mig om jag har fel – nämligen att de 7 miljoner kronorna inte utgjorde en vanlig ramökning utan att pengarna skulle gå till kampen mot prostitution oavsett vad den kallas. Jag vill gärna ha ett klagande på den punkten.

Jag vill även få ett svar på frågan om uppföljningen. Enligt svaret är det Rikspolisstyrelsen som fördelar pengar till polismyndigheter i landet. Det ligger också på Rikspolisstyrelsen att följa upp hur polismyndigheterna förfogar över pengarna och vilka resultat de får i kampen mot prostitution.

Har det skett någon uppföljning från Rikspolisstyrelsens sida, och vad har man i så fall kommit fram till?

Prot. 2001/02:76
5 mars

Anf. 140 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Arbetsmetoder, datorer och program är ingenting som jag – eller regeringen – ska lägga mig i. Polisen ska själv utveckla arbetsmetoderna, men vi ska ge möjligheterna. Vi ska inte lägga oss i detaljerna.

Däremot är det viktigt att vi fortsätter den politiska diskussionen om fördelarna i denna lag som jag i alla möjliga sammanhang brukar ta fram, bl.a. internationellt. Lagen är fortfarande relativt ny. Jag är positiv till den. Den väcker intresse i andra länder. Även om det i vissa länder går i en motsatt riktning, tycker jag att det är viktigt att lyfta fram denna lag. Jag ska inte, och vill inte, lägga mig i detaljerna för polisens arbete.

Jag ska ge ett konkret svar på Hillevi Larssons fråga om det är en ramhöjning eller öronmärkning. Det är en ramhöjning med anledning av att lagen infördes. Man tyckte då att det var rimligt att göra en ramhöjning med 7 miljoner kronor. Det är ett minimum. Det finns inte på något sätt någon öronmärkning av pengarna, ett tak osv. Det är polisen själv som avgör saken. När lagen infördes ansågs det rimligt att den skulle medföra en del merkostnader, precis som många andra lagar. Därför gjordes en ramhöjning på 7 miljoner kronor. Om det inte har klargjorts tidigare hoppas jag att det nu har klargjorts på det sätt som jag har beskrivit detta.

Jag tror inte att vi har någon annan uppfattning om saken. Det är viktigt att fortsätta bekämpa den s.k. inomhusprostitutionen. Det är helt riktigt att den inte är någon ny företeelse. Den har förekommit tidigare. Den är ganska vanlig i koppleriverksamhet med annonser osv. Den kan ha förändrats i och med lagen eller den ökade användningen av mobiltelefoner, men man ska vara försiktig med att dra slutsatser.

Det är viktigt att följa upp om lagen har fått konsekvenser som innebär att polisen måste ändra sitt arbetssätt. Lagen ger ett starkt stöd för polisen och många andra att bekämpa prostitutionen.

Anf. 141 INGER SEGELSTRÖM (s):

Fru talman! Jag är helt övertygad om att vi är överens om själva lagen. Jag tycker också att det arbete som justitieministern har lagt ned på detta, framför allt att följa upp sexslavhandel, människohandel, *trafficking*, eller vad vi nu väljer att kalla detta, har varit bra.

Steget från att bekämpa gatuprostitutionen till att börja jobba med det som vi är övertygade om är den stora delen fungerar inte i dag. Denna del har alltid varit stor. Det finns ingen anledning att tro att inomhusprostitutionen skulle ha minskat bara för att gatuprostitutionen har gjort det. Det är inget som de prostituerade och f.d. prostituerade som ringer mig berättar om. Det är snarare tvärtom.

Självklart ska justitieministern inte lägga sig i det lokala arbetet eller hur datorer och program ska se ut. Men de poliser som har varit effektiva och har gjort ett bra jobb med gatuprostitutionen säger att det skulle finnas möjligheter i dag att gå vidare inom den givna ramhöjningen eller de öronmärkta pengarna. Det är viktigt att vi lyssnar på det. De säger att det är dags att ta nästa steg. Nästa steg tas inte i dag. Varken prostitutionspolisen i Malmö eller i Stockholm jobbar med Internet eller inom-

Svar på
interpellationer

husprostitutionen. De utför enskilda jobb i större ärenden med större polisiärt intresse. Då kopplas större grupper in. Men det vanliga kartläggingsarbetet görs inte eftersom det inte finns några dataprogram.

Det känns jättetrist att stå här och prata detaljer. Det är inte riksdagens uppdrag att göra det. Men vem ska påpeka när det inte fungerar?

Av svaret från justitieministern framgår det att det på central nivå säkert fungerar bra, men det verkar inte finnas något samarbete mellan den nationella nivån och den lokala nivån som sköter detta och har kunskaperna.

Det känns inte effektivt att de poliser som finns i prostitutionsverksamheten inte ska jobba med detta därför att de inte har vare sig datorer eller program. Jag tror inte att vi tar nästa steg, som har varit den politiska planeringen, om vi inte gör på det sättet.

Justitieministern kommer inte ifrån att, precis som jag ställer frågor och känner att det är dags att gå vidare, ha beredskapen för vad som kommer att hända framöver med människohandeln när vi får den nya fantastiska lagen. Vi är lite efter. Det känns så tråkigt när vi har varit långt före vad gäller genomförandet av lagen. Jag är orolig över att man inte samarbetar, att det inte fungerar mellan den lokala nivån, den regionala nivån och den nationella nivån.

Poliser som Kajsa Wahlberg har sagt att det inte fungerar. Det är justitieministerns uppgift, även om justitieministern inte ska ta fram dataprogram – fast de också behövs!

Anf. 142 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Det var ett klargörande svar att det är fråga om en ramökning. Jag uppfattade det ändå som att ramökningen kom till på grund av den nya lagen. Alltså borde de pengarna gå till bekämpning av prostitution, oavsett vad den kallas för. Därför vill jag ställa frågan om Rikspolisstyrelsens uppdrag att utvärdera hur pengarna har använts. Har det blivit någon sådan utvärdering, och vad är resultatet av den? Vad tycker i så fall regeringen om den utvärderingen?

Jag vill vidare betona att det är väldiga problem i Malmöpolisen. En liten sak som att köpa in två kikare, som är viktiga i spaningsarbetet, ställer till problem. De har så lite resurser att det extra anslaget på 1,1 miljoner – det är ju inte öronmärkta pengar – inte går till prostitutionsbekämpning. Till råga på allt har övertid förbjudits inom polisen i Malmö. Det resulterar i att tiden helt enkelt inte räcker till för prostitutionsbekämpning.

Malmö har en speciell situation med billiga droger från kontinenten. Framför allt är det det billiga rökheroinet som ställer till problem. 95 % av de gatuprostituerade är heroinister. De börjar med det billiga rökheroinet. Det uppfattas inte som farligt. På två tre månader kan en ofta välanpassad, ung kvinna hamna på gatan på grund av missbruket. Medelåldern i Malmö har sjunkit och ligger nu på 20 år. Eftersom heroinet är så billigt försörjer de här unga kvinnorna ofta sina pojkvänners heroinmissbruk också. Det finns alltså ett dolt missbruk som man inte ser ute på gatan.

Därför ser jag det som mycket allvarligt att prostitutionsbekämpningen i Malmö nu är i fara. De har haft problem hela tiden. De har jobbat på ett bra sätt trots de bristande resurserna, men nu börjar det bli allt större problem. Nu har de dessutom ålagts arbetsuppgifter som att hantera spelautomater och polacker och andra som säljer sprit. Det är många eldsjälar som jobbar i dag, men på grund av övertidsförbudet blir det allt svårare att klara det. Samarbetet med socialtjänsten och sjukvården är också i fara.

Det här är också en viktig fråga när det gäller bekämpningen av könsjukdomar och hiv. I dag finns det nästan inga fall av hiv, och polisen känner till varenda gatuprostituerad kvinna, hennes bakgrund och vilka sjukdomar hon har. Man har lyckats ringa in det och därmed minska smittspridningen.

Det här är en fråga som inte bara angår de här kvinnorna och deras kunder, utan också deras familjer. Kvinnorna till de män som går till prostituerade riskerar också att bli smittade.

Den här frågan är väldigt stor och får väldigt många förgreningar, som ringar på vattnet, om man inte lyckas bekämpa prostitutionen.

Avslutningsvis ser jag det som väldigt angeläget, inte minst med tanke på att Göteborg och Stockholm har lyckats, att Malmö är en stad där man verkligen arbetar mer mot prostitutionen.

Min huvudfråga är nu: Har det skett någon uppföljning från Rikspolisstyrelsen av hur de här pengarna, den extra ramökningen, används? Vad har man i så fall kommit fram till? Om man har kommit fram till något, vad är regeringens syn på det?

Anf. 143 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Som jag sade i mitt svar, vilket är det svar jag kan ge nu – det är möjligt att vi med hjälp av Rikspolisstyrelsen kan ge ett mer konkret svar – följer man upp hur polismyndigheterna har förfogat över sina resurser, och sedan ska det rapporteras tillbaka. Som ni säkert känner till ska det också rapporteras till regeringen. Jag kan inte här konkret säga vad det står i de rapporter som har lämnats mellan polismyndigheterna och Rikspolisstyrelsen. Men jag kan säga så mycket att det ska rapporteras tillbaka hur pengarna har förmedlats.

Om det är en osäkerhet i Malmö är det särskilt intressant att se hur man har använt de här pengarna, för att klargöra eventuella missförstånd. Det är en fråga som jag gärna tar aktiv del i, och om jag kan bidra med någonting gör jag gärna det.

När det gäller den andra frågan är det korrekt, som Inger Segelström säger, att det inte fungerar mellan den lokala, regionala och nationella nivån. Nu talas det om det andra steget, som jag också tycker är oerhört viktigt. Jag menar inte att vi ska vänta, men vi ska följa utvecklingen noga. Än så länge ser inte jag att regeringen har några möjligheter att gripa in i polisens arbetsmetoder, men låt oss följa frågan med största intresse. Vi har samma uppfattning om inriktningen av polisens arbete. Det här är en metodfråga, men det kanske kan underlättas av den stora satsning på poliser som görs i hela landet. De kommer ju sedan att fördelas ut i de olika länen. Det vore märkligt om inte de här sakerna också prioriterades, särskilt som det är så tydligt från regeringen och från s-ledamöterna i riksdagen att den här frågan drivs. Låt oss med gemen-

samma krafter fortsätta det andra steget och följa den här frågan såväl i Sverige som internationellt med det allra största intresse.

Anf. 144 INGER SEGELSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att vi är så överens om vad målet är. Jag tycker också att det känns bra att för en gångs skull få stå i den här talarstolen och prata utan att säga att det inte finns pengar. Jag tror inte att problemet egentligen är pengarna. Jag har inte mött någon, framför allt inte kommunalpolitiker men inte heller politiker på andra nivåer, som sedan lagen kom har tagit upp med mig att det är problem med pengarna. Det handlar om andra saker. Jag tror att det är en del av kunskapen.

Jag tycker också att det vore bra om vi gemensamt försökte hitta någon lösning på det här, eftersom det ändå är någonting som vi känner behov av. Framför allt är det positivt att polisen själv känner att de nu behärskar gatuprostitutionen. Man importerar inte kvinnor för att de ska gå på gatan eftersom man vet att polisen då tar dem. Däremot har vi problem med importen av kvinnor som utövar prostitution inomhus, via Internet och annat. Därför ligger vi lite före om vi tar tag i det här problemet.

Det räcker nog inte att säga att vi ska följa frågan, utan vi måste försöka få det att fungera mellan dessa tre nivåer. Jag tror inte att det är fråga om något jättestort arbete, men det måste finnas en vilja till samarbete. Det är inte pengarna som är problemet.

Slutligen vill jag tacka justitieministern för debatten. Jag beklagar att Hillevi och jag håller justitieministern uppe när han borde vara hemma och natta sina barn. Tack för debatten!

Anf. 145 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Det senare kan jag instämma i, och jag kan tillägga att vi också gärna hade varit hemma och sovit om det inte varit en så angelägen fråga vi debatterat.

Jag är tacksam över beskedet från justitieministern att regeringen tänker följa den här frågan och se vad Rikspolisstyrelsen har kommit fram till. Sedan får vi se vad det utmynnar i.

Trots Malmöpolisens knappa resurser har de gjort ett fantastiskt arbete. Det gäller inte minst den s.k. Malmömodellen där socialtjänsten och sjukvården samarbetar. Resultatet har bl.a. blivit att den icke-drogrelaterade gatuprostitutionen är utplånad, och kvinnorna vågar numera vittna. Det är inte bara på grund av att endast den ena delen av sexhandeln är belagd med förbud, dvs. att det kvinnorna gör inte är förbjudet, utan det handlar också väldigt mycket om förtroende, alltså om mänskliga kontakter.

De här kvinnorna har väldigt svårt att lita på människor, framför allt män. Men när de har lärt känna poliserna och märkt att de står på kvinnornas sida har de vågat vittna om alltifrån ofredande, hot, rån och misshandel till våldtäkt. Dessutom, vilket jag också nämnde tidigare, sker inte hiv-spridningen i Malmö via de prostituerade, såsom är fallet i t.ex. Stockholm.

Många goda resultat har hittills uppnåtts i Malmö, och det vore tragiskt om kampen avbröts när polisens resurser nu tryter och suggs upp av

andra arbetsuppgifter. Jag är därför tacksam över att regeringen intresserar sig för den här frågan, och jag hoppas på goda resultat.

Prot. 2001/02:76
5 mars

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2001/02:FPM59 Förslag till ändring av Seveso II om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår *KOM (2001) 624* till försvarsutskottet

20 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträde

Andre vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 15 februari inkommit.

21 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2001/02:96 till socialutskottet

2001/02:108 till trafikutskottet

2001/02:109 till konstitutionsutskottet

2001/02:132 och 133 till lagutskottet

Förslag

2001/02:RR15 till konstitutionsutskottet

2001/02:RR16 till socialförsäkringsutskottet

Redogörelser

2001/02:RR1 till finansutskottet

2001/02:RJ1 till utbildningsutskottet

Motioner

2001/02:Fi10–Fi16 till finansutskottet

22 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter

Bostadsutskottets betänkanden 2001/02:BoU4 och BoU5

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden 2001/02:MJU8, MJU10, MJU11 och MJU17

23 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av redog. 2001/02:RB1 Årsredovisning för Sveriges riksbank för räkenskapsåret 2001

2001/02:Fi17 av Gunnar Hökmark m.fl. (m)

2001/02:Fi18 av Mats Odell m.fl. (kd)

Konstitutionsutskottets betänkande

2001/02:KU13 Författningsfrågor, m.m.

Näringsutskottets betänkanden

2001/02:NU10 Vissa mineralpolitiska frågor

2001/02:NU11 Förstärkt sekretess i konkurrensärenden

Utrikesutskottets betänkanden

2001/02:UU6 Redogörelse för verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under år 2000 och första halvåret 2001

2001/02:UU7 Verksamheten inom Europarådet

Justitieutskottets betänkande

2001/02:JuU10 Straffrättsliga frågor

Lagutskottets betänkanden

2001/02:LU12 Franchising och avtalsvillkor mellan näringsidkare

2001/02:LU14 Vissa frågor rörande ärvdabalken och namnlagen

2001/02:LU15 Arrenderättsliga frågor, m.m.

24 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 5 mars

2001/02:839 av *Kenneth Johansson* (c) till näringsminister Björn Rosengren

Ortnamnsskyltning

2001/02:840 av *Göran Norlander* (s) till statsminister Göran Persson

Stödet till Finlandstrafiken

2001/02:841 av *Mikael Oscarsson* (kd) till statsrådet Jan O Karlsson

Ensamma flyktingbarn

2001/02:842 av *Inger René* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg

Sextrakasserier

2001/02:843 av *Tuve Skånberg* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros

Religionsfrihetslagstiftningen

Prot. 2001/02:76

5 mars

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 mars.

25 § Kammaren åtskildes kl. 22.48.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 16.34,

av förste vice talmannen därefter t.o.m. 12 § anf. 87 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
2 § Svar på interpellation 2001/02:258 om barnen i Östersjöområdet	1
Anf. 1 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	1
Anf. 2 MONICA GREEN (s)	3
Anf. 3 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	3
Anf. 4 MONICA GREEN (s)	4
Anf. 5 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	4
Anf. 6 MONICA GREEN (s)	5
3 § Svar på interpellation 2001/02:270 om integrationspolitiken	5
Anf. 7 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	5
Anf. 8 GÖRAN LINDBLAD (m)	6
Anf. 9 STEN ANDERSSON (-)	8
Anf. 10 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	8
Anf. 11 GÖRAN LINDBLAD (m)	9
Anf. 12 STEN ANDERSSON (-)	10
Anf. 13 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	11
Anf. 14 GÖRAN LINDBLAD (m)	12
Anf. 15 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	13
4 § Svar på interpellation 2001/02:255 om Muskövarvet	13
Anf. 16 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	13
Anf. 17 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	15
Anf. 18 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	15
Anf. 19 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	16
Anf. 20 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	17
Anf. 21 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	18
5 § Svar på interpellation 2001/02:266 om Sveriges minröjningskapacitet och SWEDEC	18
Anf. 22 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	18
Anf. 23 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	19
Anf. 24 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	19
Anf. 25 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	20
6 § Svar på interpellation 2001/02:253 om Östersjöstiftelsens verksamhet	20
Anf. 26 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	20
Anf. 27 BEATRICE ASK (m)	22
Anf. 28 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	23
Anf. 29 BEATRICE ASK (m)	24
Anf. 30 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	26
Anf. 31 BEATRICE ASK (m)	27
Anf. 32 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	27
7 § Svar på interpellation 2001/02:264 om maxtaxan	28
Anf. 33 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	28
Anf. 34 GUNILLA TJERNBERG (kd)	30

Anf. 35	ANDERS SJÖLUND (m)	31	Prot. 2001/02:76
Anf. 36	LENNART GUSTAVSSON (v)	32	5 mars
Anf. 37	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	33	
Anf. 38	GUNILLA TJERNBERG (kd)	34	
Anf. 39	ANDERS SJÖLUND (m)	35	
Anf. 40	LENNART GUSTAVSSON (v)	35	
Anf. 41	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	36	
Anf. 42	GUNILLA TJERNBERG (kd)	37	
Anf. 43	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	37	
8 §	Svar på interpellation 2001/02:271 om yrkesförbud	38	
Anf. 44	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	38	
Anf. 45	STEN ANDERSSON (-)	39	
Anf. 46	TALMANNEN	40	
Anf. 47	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	40	
Anf. 48	STEN ANDERSSON (-)	40	
Anf. 49	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	41	
Anf. 50	STEN ANDERSSON (-)	41	
	Ajournering	42	
	Återupptagna förhandlingar	42	
9 §	Svar på interpellation 2001/02:273 om kunskapsmålen i grundskolan	42	
Anf. 51	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	42	
Anf. 52	SOFIA JONSSON (c)	43	
Anf. 53	ULF NILSSON (fp)	44	
Anf. 54	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	45	
Anf. 55	SOFIA JONSSON (c)	46	
Anf. 56	ULF NILSSON (fp)	47	
Anf. 57	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	48	
Anf. 58	SOFIA JONSSON (c)	49	
Anf. 59	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	49	
10 §	Svar på interpellationerna 2001/02:265 och 272 om Ekeskolan	50	
Anf. 60	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	50	
Anf. 61	STEN TOLGFORS (m)	51	
Anf. 62	ERLING WÄLIVAARA (kd)	53	
Anf. 63	INGER LUNDBERG (s)	54	
Anf. 64	SOFIA JONSSON (c)	55	
Anf. 65	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	56	
Anf. 66	STEN TOLGFORS (m)	57	
Anf. 67	ERLING WÄLIVAARA (kd)	58	
Anf. 68	INGER LUNDBERG (s)	58	
Anf. 69	SOFIA JONSSON (c)	59	
Anf. 70	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	59	
Anf. 71	STEN TOLGFORS (m)	60	
Anf. 72	ERLING WÄLIVAARA (kd)	61	
Anf. 73	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	61	
11 §	Svar på interpellation 2001/02:254 om nyföretagandet i Sverige	62	
Anf. 74	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	62	

Anf. 75	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	63
Anf. 76	CATHARINA HAGEN (m)	64
Anf. 77	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	65
Anf. 78	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	66
Anf. 79	CATHARINA HAGEN (m)	67
Anf. 80	LENNART VÄRMBY (v)	67
Anf. 81	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	68
Anf. 82	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	69
Anf. 83	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	70
12 §	Svar på interpellation 2001/02:256 om mål för förnybar energi	70
Anf. 84	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	70
Anf. 85	HARALD NORDLUND (fp)	71
Anf. 86	LENNART VÄRMBY (v)	72
Anf. 87	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	73
Anf. 88	HARALD NORDLUND (fp)	74
Anf. 89	LENNART VÄRMBY (v)	74
Anf. 90	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	75
Anf. 91	HARALD NORDLUND (fp)	76
Anf. 92	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	76
13 §	Svar på interpellation 2001/02:274 om vägsituationen i Västra Götaland/Dalsland	76
Anf. 93	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	76
Anf. 94	ELVER JONSSON (fp)	77
Anf. 95	KENT OLSSON (m)	78
Anf. 96	MONICA GREEN (s)	79
Anf. 97	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	80
Anf. 98	ELVER JONSSON (fp)	80
Anf. 99	KENT OLSSON (m)	81
Anf. 100	MONICA GREEN (s)	82
Anf. 101	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	82
Anf. 102	ELVER JONSSON (fp)	83
Anf. 103	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	83
14 §	Svar på interpellation 2001/02:259 om kartellbildningar inom byggbranschen	84
Anf. 104	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	84
Anf. 105	RIGMOR STENMARK (c)	85
Anf. 106	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	86
Anf. 107	RIGMOR STENMARK (c)	87
Anf. 108	CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	88
Anf. 109	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	89
Anf. 110	RIGMOR STENMARK (c)	89
Anf. 111	CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	90
Anf. 112	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	90
15 §	Svar på interpellation 2001/02:280 om hyressättningssystemet och EG-rätten	91
Anf. 113	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	91
Anf. 114	CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	92
Anf. 115	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	93

Anf. 116	CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	94	Prot. 2001/02:76
Anf. 117	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	94	5 mars
Anf. 118	CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	95	
Anf. 119	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	95	
16 §	Svar på interpellation 2001/02:268 om platsbristen inom kriminalvården	95	
Anf. 120	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	95	
Anf. 121	GUNNEL WALLIN (c)	97	
Anf. 122	JEPPE JOHNSON (m)	98	
Anf. 123	RAGNWI MARCELIND (kd)	99	
Anf. 124	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	100	
Anf. 125	GUNNEL WALLIN (c)	100	
Anf. 126	JEPPE JOHNSON (m)	101	
Anf. 127	RAGNWI MARCELIND (kd)	101	
17 §	Svar på interpellation 2001/02:275 om brottsutredningar	102	
Anf. 128	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	102	
Anf. 129	RAGNWI MARCELIND (kd)	103	
Anf. 130	JEPPE JOHNSON (m)	104	
Anf. 131	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	105	
Anf. 132	RAGNWI MARCELIND (kd)	106	
Anf. 133	JEPPE JOHNSON (m)	107	
Anf. 134	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	107	
Anf. 135	RAGNWI MARCELIND (kd)	108	
Anf. 136	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	109	
18 §	Svar på interpellationerna 2001/02:276 och 277 om kampen mot prostitution	109	
Anf. 137	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	109	
Anf. 138	INGER SEGELSTRÖM (s)	110	
Anf. 139	HILLEVI LARSSON (s)	112	
Anf. 140	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	113	
Anf. 141	INGER SEGELSTRÖM (s)	113	
Anf. 142	HILLEVI LARSSON (s)	114	
Anf. 143	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	115	
Anf. 144	INGER SEGELSTRÖM (s)	116	
Anf. 145	HILLEVI LARSSON (s)	116	
19 §	Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.	117	
20 §	Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträde	117	
21 §	Hänvisning av ärenden till utskott	117	
22 §	Förnyad bordläggning	117	
23 §	Bordläggning	118	
24 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	118	
25 §	Kammaren åtskildes kl. 22.48	119	

